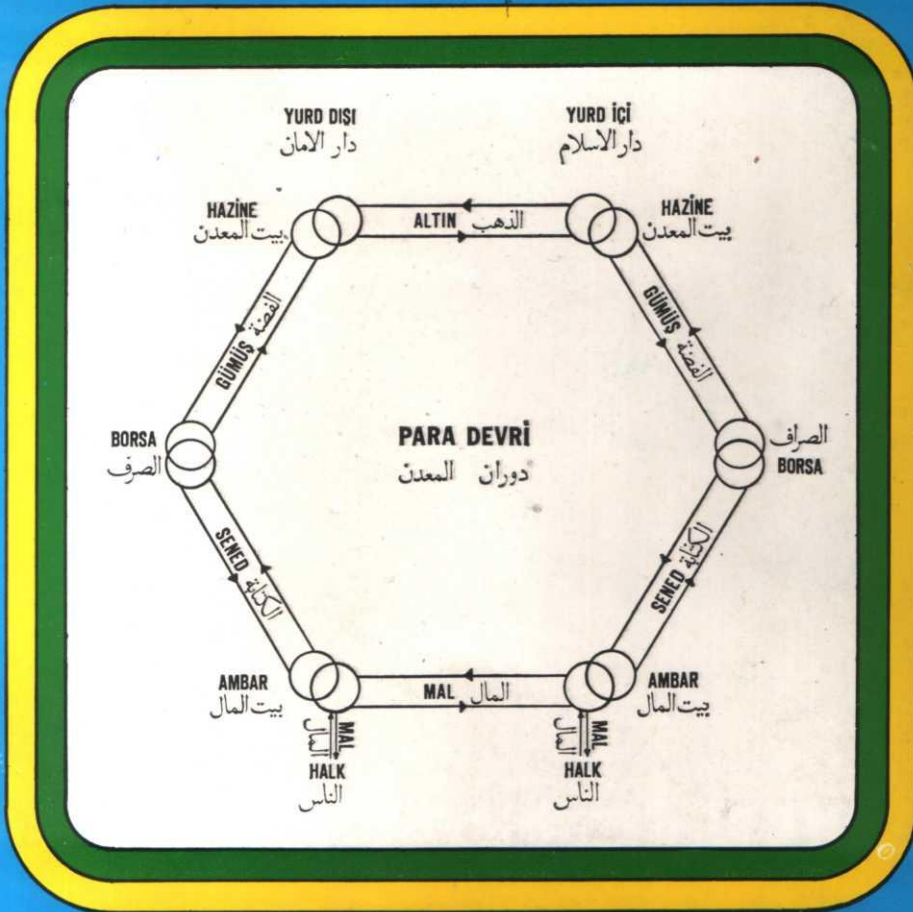

میزان الاسلام İSLÂM'DA DENGİ

المعدن PARA

SÜLEYMAN KARAGÜLLE

NESRİYAT VE
MATBAACILIK

İSLÂM'DA DENGİ

P A R A

ALTIN ve GÜMÜŞ

AK - ELİF Birinci Telif Serisi

*İSLÂM'DA DENGİ / PARA / Altın ve Gümüş
* Yazan : SÜLEYMAN KARAGÜLLE
* Neşreden : AKYOL Neşriyat ve
Matbaacılık / Reşat Erol
* Dizgi-Tertip-Kapak Kompozisyonu :
Reşat Erol
* Kapak Grafik : Tamer Elmacı . —
* Baskı : Mustafa Ceylan
tarayan:2010/abd/baskı:1975

AKYOL MATBAA İŞLETMESİ
Akevler Sitesi, Yeşilyurt —
İZMİR Tel : 27 77 57

İSLÂM'DA DENGİ

P A R A
ALTIN ve GÜMÜŞ

SÜLEYMAN KARAGÜLLE

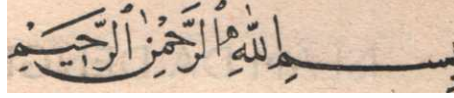

TAKDİM

Her işin başlangıcı 'BİSMİLLAH'.

Biz de, bütün varlıkların hâl diliyle zikredip durmamacasına tekrarladığı bu dua kelimelerle başlıyoruz:

Sonsuz yokluk ve aczimizi 'Sonsuz Kudret' sahibi Allah'a bu «Allah'ın Adı İle!» bağlıyor; bize bahşettiği varlıkları bu anahtar kelimelerle değerlendirip kullanmaya başlıyor ve tüm hatalardan,yine O'na sığınarak, bu yolda bizlere feraset ihsan etmesini bütün varlığımızla niyaz ediyoruz.

Allah'ın adı ve O'nun adına, tüm benliğimizle her şeyimizi topluluk hizmetine arz ediyor, O'nun adına alıp veriyor, O'nun adına üretip tüketiyoruz.

Yüce Yaradan, —O gerçek ve sonsuz İkrâm edici— bunları gerçekleştirebilmemiz için gerekli meleke ve özelliklerle bizleri tezyin etmiştir:

HİS — FİKİR — İRADE — ÜNSİYET

Ve bunların bedeli ve karşılık olarak bizlerden gerçekleştirmemizi istediği yine dört şeydir:

DİN — İLİM — İKTİSAT — İDARE

Olanca varlığımız ve tüm benliğimizle harekete geçip «bismillah!» diyerek, emrimize verilen bütün varlıkları topluluk yararına en verimli şekilde hizmet arz edebilecek ve insanlığı kurtaracak yaşayışı ortaya koymak ötesinde, gerçekleştirmek zorundayız.

İslâmiyet'in sağladığı tabii hayat ve denge, Allah'ın bize bahşettiği dört melekenin sistemleşmesi, yani his - din; fikir - ilim; irade -iktisat ve ünsiyet'in - idare müessesesini kurması ve bunların birbirleriyle bütünleşip kaynaşması ile gerçekleşecektir.

İşte sizlere takdim ettiğimiz bu çalışma, İslâm'ın etkisiyle oluşan iyi hislerin 'doğru fikir ve müsbet ilim' haline gelmesi ve oluşudur ki; inşaallah bu fikirler en kısa zamanda istenen 'iktisat' ve 'idare'yi de oluşturacaktır.

Zira, günümüzde hayat süren 'batı medeniyeti' daha doğuşunda yıkımı yani ölümü özünde taşıdığı ve özellikle dört temel unsurdan ikisi olan 'din - ilim' ilişkilerini gerçek ve olması gereken tabii şekli ile kuramadığı için insanını buhran, bunalım, çıkmazlar deryasına ve ebedî yok oluşa sürüklemiştir.

«Avrupa, en kanlı felâketine doğru sürüklenerek kaymakta, Prometheuscu kültürünün daha doğuşunda içinde saklı olan sonuna yaklaşmaktadır. Onun ölümünü hiç bir şey durduramaz.» Evet, Walter Schubart —bizzat onlardan biri— bu teşhisi ortaya koyuyor.

Ne Amerika'nın «iktisat» düzeni aracı olan «para»sı; ne Marks'ın teorik «idare» sistemi olan «devlet»i 'avrupa medeniyeti'ni günümüzde son derekesine varan krizlerden ve üzerine çöken kâbuslardan kurtaramadı. Çünkü «para» ve «devlet» birer piç olarak «din-siz» —sevgi ve inançtan yoksun, çıkar ve kine dayalı— bir «ilim»den dünyaya gelmişti!..

İnsan, hayat ve onun düzenini bir bütün olarak ele almak zorundadır. Problemlerine kin ve çıkar içinde kendi kendine arayacağı her çözüm ve çare—çağımızdaki avrupa medeniyetinde olduğu gibi— sonunda bir çaresizliğin ve ebedî ölümünün başlangıcı olacaktır.

İnsanlık âlemi bu çaresizliklerden, buhranlardan, krizlerden, çıkmazlardan, bunalımlardan, kâbuslardan nasıl kurtulacaktır?

Tek kurtuluş yolu vardır: İSLÂM.

İslâm'dan kastımız, sevme, ümid etme, inanma ve güvenme kaynağı olan ve Hz. Adem, Nuh, İbrahim, Musa, İsa ve Muhammed'in(a.s) getirdiği ve bütün insanlığın malı olan müsbet ilim anlayışı ve sâlih amel işidir.

Yaratıcı Rabbimizin yarattığı ve ona en uygun olanı gerçek anlamda Bilen olarak insanlığa uyması için bildirdiği tabii hayat düzeni; İSLÂM.

Allah'ın bahşettiği hayatta başarılı olup gerçek anlamda uzun

sürelî bir medeniyet kurabilmek için İslâmî kaynaklarla bütünleşmek ve öncelikle şahsiyet sahibi olmak; ardından kişisel ve toplumsal davranış prensipleri ile ilgili bilgilerle mücehhez olmak gereklidir. Âlemlerin Rabbi, hayatı bir bütün olarak ele alıp düzenini kurmak ve tatbik etmek için insana doğru yol'u gösterecek akıllı vermiş ve rehber insanlar olan peygamberlerini de göndermiştir. Kısacası, ilk insan Hz. Adem' den beri sistem olarak bütün insanlara iletilmiş olan hayat düzeni İSLÂM'dır:

«O, 'dini elbirlik tatbik edin ve ayrılığa düşmeyin' diye dinden **Nuh**'a tavsiye ettiğini, sana vahyelediğimizi; bir de İbrahim'e, Musa'ya, İsa'ya tavsiye ettiğimizi, sizin için şeriat yaptı.»(Kur'ân: Şûrâ-13)

Aslında bu cevap, 'neden «İslâm'da» denge?' olarak akla gelebilecek bir sorunun da cevabı olmaktadır.

Bugüne kadar olması gerekeni benliğimizin en ücra köşelerine kadar hissettik; fakat birçok nedenlerle 'yeniden varoluş'un hareketi içine giremedik. Yanardağlar misâli tüm varlığımızı için için yakıp kavuran bu hisler ve oluş hasretinin etkisiyle, şiirlerini ruhumuzun derinliklerinde inim inim terennüm ederek sabırla yeniden diriliş patlamasının geleceği anı —dünyamızın yepyeni bir çağa gelmesini— bekledik:

Gam çekme, böyle gitmez bu devran,

Nihayet sonuncu durağa gelir.

Hasretle beklenen gelir mutlaka;

SULTAN FİKİR, ŞANLI OTAĞA GELİR.

Yırtılır güneşin kapkara zarı,

Dünyamız yepyeni bir çağa gelir.

Füzeler kağına döner ve nöbet,

Işıktan da hızlı BURAĞA gelir.

(ÇİLE'den — Necip Fazıl)

İnsanlığın gerçek anlamda yeniden varoluş hamle ve mücadelesi mutlaka başlayacak. Bir bakıma —yeni yeni başlıyor— ha başladı.. ha başlayacak!..

Varoluşumuzun gerçek nedeni ve temeli olan tabii ve gerçek hayat tarzı İslâm'ı yeniden bütün yönleri ile bir bütün olarak kavramak ve ardından bu idrak ile hayat - dünya düzenimiz olarak alevlendirme-

nin ilk ateşi bizi sarmak üzere. Sürüp gelen ve ebediyete doğru akıp giden bu kavganın kıvılcımları yer yer saçılmakta ve ilk zafer parıltıları ile birlikte yeniden varoluş şulelerini ufuklarda hissettirmektedir.

Başlangıç fecrine ayak atmış bulunuyoruz ve medeniyetimizin, ruhumuzun kurtarıcı ve kurucu çabası adım adım yaklaşıp gelmektedir. Bu yol çok zorlu savaşçılar istiyor; şiddet ve kin yerine sevgi ve sabır besleyen, kan yerine fikir bileğini konuşturan, devrim yerine yeniden diriliş özümleyen inanmış mücahitler...

Velhasıl, inancımızın verdiği güçle —gerileyen, duralayan ve bayatlayan— aksiyon ve hareketi yeniden canlandırmak için her an başlangıç fecrinin uyanıklık ve azmi içinde olmalı; insanüstü bir çalışmanın içinde bulunmalıyız.

İşte size «İslâm'da DENGİ ve BİÇİM» üzerine takdim edip sunduğumuz 'ak-elif birinci telif serisi'nin bu ilk kitabı, sürüp gelen mücahedenin yeni bir biçimde, yeni bir başlangıcıdır.

Konu ve mevzular, alışlagelmişin dışında ve dünyada ilk defa üç bölümde ele alınıp inceleniyor. Ö n s ö z' de merak ettiğiniz kitabın ve konuların ele alınışı ile ilgili malumatı bulacaksınız.

Kitabın sonunda ise kapak başlığı ile ilgisi olmayan Ayların Takvimi hakkında bir incelemeyi bulacaksınız. Bundan sonra yayınlanacak her kitap sonuna da —siz değerli okuyucularımızın da gönderebileceği— özellikle günümüzdeki bazı önemli meselelerimizle ilgili araştırma ve incelemeleri yayınlamaya devam edeceğiz; inşaallah.

Elinizde bulunan İSLÂM'DA DENGİ gurubunun bu ilk kitabından sonra —inşaallah— MAL - EMEK - YATIRIM - NÜFUS ve TOPRAK; ardından İSLÂM'DA BİÇİM gurubunda ÜRETME - BÖLÜŞME - ÇALIŞMA - YAŞAMA - ALT YAPI ve GÜVENLİK kitaplarını —Allah izin verirse— peşpeşe neşredip, siz değerli okuyucularımıza ulaştırmaya çalışacağız. Böylece kütüphanenizde 'İslâm Ekonomisinin Esasları' ile ilgili oniki ciltlik bir dizi kitap sahibi olacaksınız.

Cenab-ı Allah'tan —AK-ELİF'in ifade ettiği anlamda— birlik ve beraberlik içinde, dosdoğru insanlığa en iyi şekilde yararlı olmayı niyaz ederek, iki cihan saadetine vesile olmasını diliyorum.

Gayret bizden; tevfik Allah'tan.

Reşat Nuri Erol

TAKDİM / Reşat Erol

ÖNSÖZ

Biri mal çalsa, kolunu keserler.

Biri banka soysa, darağacına asarlar.

Evinizde bin altın olsa ve biri her yıl gelip ikiyüzünü aşırса, ortalığı velveleye verirsiniz.

Beşyüzünü emanet etseniz de emanetçi yüz altının üzerine otursa, elinizden gelse adamı gırtlaklırsınız.

Bütün halkın cebinde, bankada, sandıkta sakladığı her beşyüz liradan yüzünü her yıl çalan büyük bir hırsız var. Sessiz sedasız, yavaş yavaş hergün paramızı aşırıyor. Basbayağı çalıyor; hayır soyuyor!

«Pahalılık, enflasyon» diyorlar bu hırsıza.

Evet hırsız, soyguncuyu herkes tanıyor, biliyor. Amma kimse ses çıkarmıyor. Ne kolunu kesen, ne hapseden; hatta suçluyan bile yok. Hırsız ise büyük maliyeci pozisyonunda ve vezir-i azam makamında!..

Bu hırsız yakalamak istiyormusunuz? Bu hırsızın kolunu kesmeyi düşünüyormusunuz? Soyguncuyu asacakmıyız? Hasılı canımızı kurtarmak için bir arzunuz varmı?

Gelin! Bu kitab size bunun kapısını aralayacak. Gelecek kitaplar ise sizi hırsızın yanına götürüp kısıkrak size teslim edecek. Gelin, hep beraber soyguncuyu yakalıyalım!

Davet

Bu kitabı başkalarının okuması için değil; gelecekte benimle arkadaş olacaklarla tanışmak için yazdım.

Bu kitabı öğretmek için değil; öğrenmek için yazdım.

Bu kitabı yaptırmak için değil; yapmak için yazdım.

Bu kitabı ona çağırmak için değil; onun meselelerini tartışmak için yazdım.

Bu kitabı başkalarına zorla yaptırmak için değil; yaptıklarımızı savunmak için yazdım.

Yalnız yapamayacağımı bildiğim için, arkadaş aramak gayesi ile yazdım.

Yolum :

1—Gerçeği öğrenmek ve bilmediğim şeylerin arkasına düşmemek.

2—Öğrendiğimi, bildiğimi yapmak. Yapmadıklarımı söylememek.

3—Yaptıklarımı, öğrenmek isteyenlere öğretmek. Kimseyi yapmaya zorlamamak.

4—Yapmamıza mani olanlar ile var gücümüzle savaşmak.

Bu yolda benimle beraber olmak isteyenleri tanışmağa davet ediyorum.

Vakıf Kitaplar:

Çalışmalarımız Allah rızası için olacaktır. Geçinmemizi başka yollardan sağlayacağız. Kitaplarımızdan 'telif hakkı' almıyacağız. Buna karşılık her kitaptan bin kadar Vakıf kitab' alacağız.

Vakıf kitabın üzerinde VAKIF diye yazılmış olacak. Her ilçede bir 'temsilcimiz' olacak. Bu vakıf kitaplar ile satılık kitaplar o temsilcimizde bulunacaktır.

İsteyen 'vakıf kitaplar'dan -hiçbir ücret ödmeden- temsilcimizden alacaktır. Bir ay tetkik edebilecek ve bu kitabı iade edecektir.

Kitabımızı beğenen veya çalışmalarımıza katılmak isteyenler, bedelini vererek VAKIF yazılmış olmayan kitablardan edineceklerdir.

Temsilcimiz, VAKIF kitaplarını emanet verirken, bedelini teminat olarak alır, kitabı iade aldıklarında bedelini geri verirler.

Tetkik edenler, isterlerse tetkik ettiklerini belirten sahifede adlarını yazabilirler.

ÖNSÖZ / Süleyman Karagülle

O k u m a Ş e k l i :

İslâmiyet'te bir kitabın icazetsiz okunması caiz görülüyor. Kitab önce kabaca tetkik edilir; eğer beğenilirse icazetli' bir hocanın huzuruna varılır ve madde madde okunur. Talebe okur, hoca dinler; talebe anlamadığı yer varsa hocasına sorar.

Hoca dinlerken, bazı hususlarda talebenin anlayıp anlamadığını belirlemek için sual sorar ve açıklamasını ister.

Kitab bitince, hoca talebenin bu eseri anladığına karar verirse ona icazet verir.

Biz de bu usûlü tatbik edeceğiz. İcazet verdiğimiz kimselerden icazet almadığınız takdirde, bu kitaptan yararlanacağınızı zannetmiyoruz.

Birinci bölümün ilk icazetini, bu eserin naşiri Reşat Erol'a; İkinci bölümün ilk icazetini, bu bölümün tashihlerini yapan Mehmet Tekelioğlu'na; üçüncü bölümün ilk icazetini, bu bölümün tashihlerini yapan Fevzi Omay'a verilmiştir.

Siz de her bölüm için ayrı olmak üzere, bunlardan veya benden icazet alabilirsiniz. İcazet alan, icazet verme yetkisine de ulaşır, hocası «icazet verebilir» kaydını koymayabilir; o zaman o kişi icazet veremez.

K i t a b ı n B ö l ü m l e r i :

Birinci bölüm, öğrenilmek istenen şey üzerinde genel düşünme ve konuşma mahiyetinde olup, bu konularla ilgilenen herkesin anlayacağı bir dil ile yazılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölüm, riyaî tahlilleri ihtiva eder. Yüksek Matematik kültürü olanların faydalanabileceği bir seviyede yazılmıştır. Bunları okuyanların Yüksek Matematiği bildiği kabul edilmiş olup, sadece formüller ve formüllerin dayandığı esaslar yazılmıştır. Üzerinde bir tartışma ve isbatlama yapılmamıştır.

Üçüncü bölüm ise Arapça olarak kaleme alınmıştır. Arapça bil-meyenlerin ondan faydalanmaları mümkün değildir. Tercümesi hem mümkün değil; edilmiş olsa bile bir yararı yoktur. Bu bölümü İslâmî ilimleri, bilhassa Fıkıh Usûlü'nü bilen kimseler anlayabilir. Bunları okuyanın usûl ilmi bildiği kabul edildiği için sadece hükümler ve deliller yazılmış, delillerden istidlal şekli üzerinde durulmamıştır.

Bir dördüncü bölüme ihtiyaç vardır. Bizzat böyle bir para düzeni kurulduğunda, ameli olarak uygulama şeklini gösteren bir talimat; fıkıh bahsi. Bunu tatbikata geçildiği zaman yapmayı uygun buldum ve kaleme almadım.

Bu Seriden Neşredilecek Konular:

Bu seride tercümeler veya derlemeler yayınlanmaz.

Bu seri araştırmalar serisi olup, yenilikler getirmesi gerekir.

Bu seride matematikle tahlil edilmeyen, riyaî bir bütünlük teşkil etmeyen araştırmalar yayınlanmayacaktır.

Bu seride Kur'ân'ın ayetlerine dayanmayan ve İslâmiyet'e uygunluğu araştırılmayan araştırmalar da yayınlanmayacaktır.

Bu seride bu şekilde -her üç bölümde tamamlanmış- bir eser gönderenlerin kitapları; «muhafeet şerhi verilebilir» kaydıyla yayınlanacaktır. Kendisine telif hakkı ödenmeyecektir. Ancak ihtiyacı var ise, çalışmalarını sürdürdürebilmesi için başka yerden geçimi sağlanmaya çalışılacaktır.

Üç bölümü birlikte yazmayıp, iki bölümde yazılanlar için üçüncü bölüm başkasına tamamlatılacaktır. Tek bölümde yazanlar için de aynı şey yapılacaktır. Ancak bunlar üç bölümde tamamlandıktan sonra yayınlanacaktır.

İlk Seri:

İlk kitab «para dengesi» üzerinde bir araştırmadır.

Bundan sonraki üç kitab da para dengesi üzerinde olacaktır. Ancak ilk kitab 'madeni para dengesi'ni ele alacak, yani bu paranın karşılığı 'altın' ve 'gümüş' olacaktır.

İkinci kitabda ise «mal dengesi» üzerinde durulacak, yani bu paranın karşılığı olan 'mal'; 'taşınır mal' olacaktır.

Üçüncü kitabda «emek parası» üzerinde durulacak, yani o paranın karşılığı 'insan emeği' olacaktır.

Dördüncü kitabda ise «yatırım parası», yani karşılığı 'gayri menkul para' üzerinde durulacaktır.

Merkez Bankası tek çeşit banknot basacak ve bunları yalnız bankalara verecek. Bankalar da bu banknota kendi mallarını gösteren ilâve baskı yapacaklardır. Meselâ, Ziraat Bankası banknotun üzerine 'bu yüz kilo buğday karşılığıdır' diyecektir. Hazine ise 'altın' veya 'gümüş' damgasını basacaktır.

İslâmiyet'te 'kâğıt para' vardır. Bu para Bakara suresinin borçlanma ayetinde açıkça tarif edilmiştir. İslâmiyet'te karşılıksız para yoktur.

Allah izin verirse, ikinci kitabda bu borçlanma ayeti üzerinde durulacaktır.

Süleyman Karagülle

1 YAŞAMA DÜZENİ

Canlılar çalışıp yaşarlar. Çalışma bir üretme, yaşama ise bir tüketme hareketidir. Canlı, kendi varlık ve hayatiyetini kendi çabası ile sürdüren ve **y a ş a m a y ı** gaye edinen varlıktır.

Canlılar iki biçimde yaşarlar. Tek tek yaşayan canlıların varolduğu zannedilmektedir. Aslında bunlar da tek tek yaşamayıp yine bir toplu düzen içinde bulunurlar. Ancak tek tek yaşayan bu canlılar, topluluğa hizmet etmeyi ve onlarla birlikte yaşamayı gaye edinmemişlerdir. Fiziki birlik onları zorunlu olarak bir arada yaşatmaktadır.

Diğer bir yaşama şekli de **toplu yaşama düzenidir**. Burada canlılar tek tek ve ayrı ayrı çalışıp yaşamazlar, toplu çalışıp toplu yaşarlar. Birlikte elde ettiklerini birlikte tüketirler. Artık tek tek ve ayrı ayrı canlılar varolmakla beraber, bir de bunların birleşmesinden meydana gelen yeni bir canlı varlık daha vardır. Bir ağacın hücreleri ayrı ayrı canlılardır; bu hücrelerin birleşmesinden ortaya çıkan ağaç da bir canlıdır.

Bir ormanın da tek canlı varlık olduğunu söyleyebiliriz; ancak her ağaç da ayrı ayrı ve tek başına yaşama gücüne sahip olduğu için ormanı tek canlı varlık kabul etmiyoruz. Halbuki bir insan hücresi veya ağacın bir dalı tek başına yaşayıp hayatiyetini sürdürememektedir.

Gerek insan, gerekse arı ve karıncalar —gibi pek çok canlılar— bir araya gelerek daha üstün bir varlık ortaya koyarlar; buna **topluluk** diyoruz.

Topluluk içinde yaşayan canlıların her biri ayrı ayrı canlı olduğu gibi, bunların birleşmesinden ortaya çıkan topluluk da daha üstün bir varlıktır ve bu da canlıdır.

Topluluk olarak yaşayabilmek için önce toplulukta toplam olarak üretilen mal, topluca tüketilen maldan büyük olmalıdır. Başka türlü, üretilmeyen bir malın tüketilmesi gibi bir durum ortaya çıkacaktır ki; bu canlılık anlayışına ve tabii hayat dü-

zenine aykırıdır. Canlı, kendi ürettiğini tüketen varlıktır.

Toplulukta herkes ürettiği kadar tüketirse, topluca üretilen topluca tüketilene eşit olur; böylece denge gerçekleşmiş olur.

Dengenin sürekli olabilmesi için toplulukta birikmiş mal olması gerekir. Kıtık, yangın, savaş, hastalık gibi beklenmiyen fevkalâde afet günlerinde depolanmış olan bu malın tüketilmesine devam edilir; daha sonra fazla üretim yapılarak boşalmış olan ambarlar yeniden doldurulur.

Böyle kurulmuş olan topluluk düzeninin pek çok yararları vardır:

a) Beş çeşit alet ile yapılan bir üretimde, bir kişi beş aleti kullanırsa dördü boş durur. Halbuki beş kişi toplu olarak birlikte çalışırlarsa, aletleri sıra ile kullanabilirler. Böylece bir aletten beş kişi yararlanabilir ve bu durumda verimi beş misli arttırmış olurlar.

b) Bir odayı ısıttığımız zaman bir kişi de oturabilir, beş kişi de oturup ısınabilirler. Toplu olarak birlikte yaşayanlar, beş odaya tekabül eden bir odadan yararlanmış olurlar. Bu durumda verimi de beş misli arttırmış olurlar.

c) Toplu hayat düzeninde işbölümü imkânları doğar. Yapılan işin öğrenilip kolaylıkla yapılabilmesi açısından ve özellikle emek sahiplerinin istedikleri işlerde zevkle çalışabilmeleri imkânı da gerçekleşmiş olur.

d) Herkes kendisine ve özellikle zevkine uygun olan harcamalarda bulunur. Böylece malların yararlılık özellikleri birkaç misli artmış olur.

e) Bir kişinin ürettikleri ile tükettikleri arasında farklılık olunca ve bu fark tükettiklerinin lehine olursa, başka bir üreticinin fazla üretimi ile bu açık kapatılır. Böylece depolanması gereken miktar çok azalmış olur.

f) Kendi ürettikleri az olduğu için yaşamakta güçlük çekenler yaşama imkânı bulmuş olurlar.

2 HAYVANLARDA YAŞAMA DÜZENİ

Üretilen malların depolanması ile hayat garanti altına alınmaktadır. Yalnız bu depolama işi zannedildiği kadar kolay değildir. Canlıların kullandıkları mallar genellikle kolay bozulur ve saklanması çok zordur.

Malların saklanıp depolanabilmesi için, önce kapalı bir yere ihtiyaç vardır; yer işgal eder ve sabit masrafları gerektirir. Diğer taraftan bu malların çürüyüp bozulmaması için aktarılması, temizlenmesi ve ilaçlanması —gibi birtakım hizmetlerin yapılması— gereklidir.

Bir malın üretilmesi için gerekli çalışmanın eğer' onda biri —onun korunması amacı ile— depolanması için gerekiyorsa, o maldan ancak yıllık ihtiyacın on misli depo edilebilir.

Böylece depolanan malın miktarı —azami mal miktarı— belli olmaktadır. Eğer mal bu azami miktara ulaşmış ise yeni mal üretmek için elimizde vaktimiz kalmayacak, böylece üretim duracaktır. Bu durum malın üst seviyesini sınırlandıracak ve dengeyi kurmuş olacaktır.

Dengenin kurulabilmesi için gidişin daima mal fazlalığına doğru olması gereklidir. Yani üretme daha yüksek, tüketme daha az olmalı; üretenler çok, tüketenler az olmalıdır. Bu durum ise çalışanların tüketmekten ziyade, çalışmaktan daha çok zevk almaları ile gerçekleşebilir.

Her canlı hem çalışmaktan, hem de yaşamaktan zevk alır; bu varlıklara yaradılışları gereği tabii olarak çalışma ve yaşama şevki verilmiştir. Ancak dengenin korunabilmesi için çalışma şevk ve isteği yaşamadan fazla olmalı; kişiler çalışmayı daha çok istemelidirler.

Hayvanlarda durum böyledir. Arıların bal toplarken aldıkları tat ve zevk, balı yiyerek tüketirken aldıkları zevkten çok daha büyüktür. Çalışırken istekli, buna karşılık yaşarken daha az isteklidirler. Böylece ürettiklerine karşılık tükettikleri daima da-

ha az olmakta ve denge hayat lehine gerçekleşmektedir.

İnsanlarda da buna benzer durumlar vardır. İnsanlar için —neslin idamesi amacı ile— çalışma demek olan cinsler arası ilişki ve hemcinsine hizmet aşkı, daha istekli bir durum arz etmektedir. Bunun açık misâli, bir annenin çocuğuna hizmet ederken aldığı zevk, çocuğun kendisine hizmet ederken aldığı zevkten çok fazladır.

Çocuğuna süt veremiyen bir anne adeta cinnet getirir ve kendisine yardım eden bir çocuğa karşı ise yine acıma duyup onun yardımını red etmeye çalışır; gönlü rahat etmez.

Zevk ve iştihâ, **y a ş a m a d ü z e n i** için konmuş olmayıp da **ç a l ı ş m a d ü z e n i** için konduğu takdirde herkes az ve yeteri kadar yiyecek; buna karşılık kendisine gerektiğinden daha çok üretecek, böylece **d e n g e** kurulmuş olacaktır.

Bir canlının hücrelerinde durum böyledir. Her hücre görevini eksiksiz ve zevkle yapar. Kendisine gerekli olanları almakta gösterdiği titizliği, başkasına verirken de gösterir. Eğer komşu hücrenin suyu daha düşük ise — ne olursa olsun— kendisinin ihtiyacını hiç hesaplamadan komşusuna gerekli olan su miktarını aktarır.

Arılarda da durum böyledir. Her arı üretim için çalışır ve eğer tüketim anında gıda azlığı var ise iştahını kaybeder; böylece bütün arılar eşit miktarda tüketimde bulunurlar. Bilindiği gibi, bir kimse hasta olunca iştihası kesilir. Arı kovanında bal az ise, arıların iştihaları da o nisbette azdır; dolayısıyla kovanda bal bitmeden arıların çoğu açlıktan ölmüş olabilirler.

Bütün hayvan cemiyetlerinde böylesine **ç a l ı ş m a z e v k i y a ş a m a z e v k i n d e n** fazladır. Dolayısıyla bir mülkiyet düzenine gerek görülmeksizin topluluk hayatini sürdürür. Tam bir komün yaşayış şekli vardır.

İnsanlarda ise böylesine bir hayat düzeninin gerçekleşmesi mümkün olamamaktadır.

3 İNSANLARDA YAŞAMA DÜZENİ

İnsan, diğer canlı ve özellikle hayvanlardan farklı olarak, **y a ş a m a z e v k i ç a l ı ş m a i s t e ğ i n d e n f a z l a** olan bir varlıktır. Arı bal toplamayı bal yemeye tercih ettiği ve çalışmak amacıyla güç kazanmak için bal yediği halde; insan, meyve yemeyi meyve toplamaya tercih etmektedir. Yani tüketimi üretime tercih etmekte ve meyve yemek için çalışmaktadır.

İnsanın çalışmaya karşı isteksiz, tüketime karşı ise son derece haris olan bu arzusu toplu yaşamayı zorlaştırmaktadır. Herkes ürettiğinden fazlasını tüketmek istemekte ve topluluğun depolanmış olan yedek malları eriyip gitmektedir.

Herkes ürettiğinden fazlasını tükettince, bu hareket sonunda mal azalmakta ve yokluğa doğru gitmektedir. Mal varlığının yokluğa doğru gitmesi —üretim açısından— güçsüzlük doğurmakta ve üretim oranı biraz daha düşmektedir. Bu düzensizlik sonunda üretim tamamen durmakta ve tüketim de dolayısıyla sona ermekte; böylece yaşama imkânı da ortadan kalkmaktadır. Bu durum insanlık açısından acı sonuçlar doğurmaktadır.

İnsandaki bu aşırı tüketim eğilimi, insanın yalnız topluluk ferdi olarak değil, aynı zamanda tek başına yaşayabilecek özelliklerle yaratılmış olmasından ileri gelmektedir. Yani insan bir taraftan tam toplu düzenin içindedir ve topluluğun tüm nimetlerinden yararlanmaktadır; diğer taraftan ise her fert ayrı ayrı varlıktır ve topluluk dışında ayrı yaşayabilme imkânlarına sahiptir. Aslında bu özellik bir yönü ile insanlara yarar sağlamakta ve topluluğun doğurduğu kişiliği (şahsiyeti) yoketme sakıncası da ortadan kalkmaktadır.

Böylece insanoğlu, **t a m t o p l u d ü z e n d e** yaşıyacak özellikte yaratılmamış ve tek tek yaşayan canlıların da yararlı yanlarını almış olduğu için —toplu yaşayan hayvanlarda olduğu gibi— **k o m ü n i z m a d ü z e n i** tesis edilemez.

Komünistler diyorlar ki: Para ve mülkiyete gerek yoktur. Herkes çalışsın, üretsın ve topluluğa versin; daha sonra da kendisine gerekli olanları topluluktan alsın. Meselâ, ekmek üretiminde bulunsun ve bu işi parasız yapsın; daha sonra lokantaya gidip parasız yemek yesin. Böylece ihtiyaçlarını topluluktan pa-

rasız aldığına göre, kendisi de topluluğa karşılıksız hizmet versin. Bunlar gerçekleşince, herkesin toplum için çalıştığı ve yaşadığı mesut düzen doğsun, savaş ve çatışmalar da sona ersin.

Marks'ın bu iddialarının doğru yanı yoktur. Eğer insan —yaradılış açısından— çalışma zevk ve isteği yaşama zevkinden büyük olan bir varlık olsaydı, o zaman Marks'ın bu dedikleri tamamen doğru olabilirdi ve hayalindeki cennet de hemen gerçekleşirdi. Halbuki insan tam bunun aksine yaradılış özelliklerine sahiptir. Yaşama zevki çalışma zevkinden fazladır ve dolayısıyla tüketilen malları azaltmak, üretilecek malları ise çoğaltmak mümkün olamamaktadır.

Esasen bu hususu —Marks ve Lenin gibi— bütün komünist taraftarları bilmektedirler ve bu nedenle hiçbir zaman komünistlik düzeninin hemen kurulmasını teklif etmemektedirler. Onlara göre, insanın çalışma zevkinin daha az, buna karşılık yaşama zevkinin daha fazla olması geçicidir. Yaşamayı ve hayatı güven içinde bulmadığı için bu hisleri taşımaktadır. Eğer hayatının güven altına alındığını görürse, yaşama zevkinin aşırılığından vazgeçecek ve çalışma zevkini duyacaktır.

Marks ve izinden gidenler, geçici olarak **sosyalizm** düzeninin kurulmasını ve kişilerin önce **mülkiyet** hissinden kurtulmalarını istiyorlar; onlara göre ileride **komün** düzene geçmek mümkün olacaktır. Şimdilik devlet mülkiyetinde geçici bir düzen ileriye sürüyor ve onu uyguluyorlar.

İnsanın, böyle yaşamaya istekli, çalışmaya karşı tembel yaratılmış olması, insan olmanın gereğidir. Böylece insanın şahsiyeti korunmuş ve kişiler arasında yarışma düzeni kurulmuştur. Bu yarışma isteği ile ilerleme ve yenilikler gerçekleşmektedir, ileride insan genetiğini tadil edecek bir düzeye geldiğimizi ve X ışınları ile insandaki yaşama zevkini körletip çalışma zevkini ilerlettiğimizi düşünsek —ve bunu gerçekleştirsek!— insanlara pek hayırlı bir iş yapmış olmayız.

Kaldı ki, böyle bir seviyeye gelmek demek, yeni bir tür canlı varetme ve insandan daha üstün bir varlık ortaya çıkarma çabasıdır ki; bunu hayal etmek bile deliliktir. Çünkü hiçbir varlık kendisinden daha üstün varlığı meydana getiremez. İnsanların galaksiler dışına çıktığını, dört boyutlu uzaya girdiğini düşünebiliriz... Ancak yeni insan yaratmayı düşünmek arzusu, hayal bile edilemez.

PARA / Altın ve Gümüş

4 ÜRETTİĞİ KADAR TÜKETME ESASI

İnsanlardaki bu eksikliği, yani çok tüketme eğilim ve isteğini zararlı halden yararlı hâle çevirmek mümkündür. **Mülkiyet düzeni** işte bunu gerçekleştirmiştir. Herkes çalışmakta ve çalıştığını topluluğa vermektedir. Ancak, tüketmek için topluluktan alacağı şeyler, bu verdikleri ile sınırlı bulunmaktadır. Herkes ancak topluluğa verdiği kadarını alabilmektedir.

Bu alış-veriş daha iyi anlıyabilmek için **malları denkleme düzeninden** söz edelim. Farzedelim ki ilkel toplulukta yaşıyoruz. Birkaç çeşitten başka mal yok: koyun, inek, buğday, elma ve ceviz. Bu topluluk önce bir liste yapıyor ve diyor ki; beş koyun bir ineğe, kırk teneke buğdaya, bunlar bin adet elmaya ve bunlar da ikibin cevize denktir. Yani bu mallar birbirleri ile bu nisbette değiştirilebilir. Meselâ, üçbin cevizi götürüp bırakan kimse, sonra gelip talepte bulunduğu isterse bu üçbin cevizi alır, dilerse bin ceviz alır ve geri kalan ikibin ceviz karşılığı bin elma alır; yahut bin cevize karşılık beşyüz elma alır, bin ceviz için de yirmi teneke buğday alır.

Burada herkes kendisine gerekenleri alabiliyor, ancak verdiği denkleme olacak şekilde alıyor. Böylece mal yokluğu söz konusu olmuyor. Çünkü herkes verdiği alıyor, daha fazlasını alamıyor. Bu nedenle malların bitmesi düşünülemez.

Burada karşılaşılan bir zorluk ortaya çıkıyor. Ya herkes elma almaya kalkışır, o zaman talebi nasıl karşılayacağız ve bu talep karşısında ambarcı ne çare düşünebilir; talep dengesini nasıl kuracaktır?

Herkes inek, koyun, buğday, elma, cevizi getirsin ve biz yukarıda sözünü ettiğimiz listeyi hazırlarken bunların hepsinin miktarları kadar birbirlerine eşitliyerek dengeyi kuralım. Eğer koyun kıymetli ise koyunu isteyenler çoğalacaktır. Koyun azaldıkça, vereceğimiz koyun nisbeti sayısını düşüreceğiz. Bunu şöyle açıklayalım: Eğer ambarımızda yirmibin cevizimiz ve kırk koyunumuz varsa, bir koyun beşyüz cevizdir. Farzedelim ki, o gün

herkes geldi ve koyun aldı; cevizi isteyen yok. O zaman da bu aşırı talep karşısında o günlük bir koyun yediyüz ceviz karşılığıdır deriz. Bunun sonucu olarak, mallar her zaman dengede kalmış olur.

Bu beş kalem mal için bu işlemi yürütmek belki kolaydır. Fakat bu işi binlerce eşya ve yüzbinlerce insan için hesaplayıp ortaya koymak elbette zor ve karışık görünecektir, işte bunu en güzel biçimde halletme meselesi, mülkiyet alış ve satış meselesidir; serbest piyasa meselesidir; para ve fiat meselesidir. Bunları ileride göreceğiz.

Burada, herkesin **ürettiği kadar tüketmesi** ve daha fazla **tüketmesine imkân verilmemesi** esasının kabul edilmesi ile yetinmiş olacağız.

Burada akla gelecek bir noktaya da işaret ederek geçeceğiz. Toplulukta herkes çalışma imkânına sahip olmayabilir; çalışanların bir kısmı da elde ettikleri ile geçinemedikler. Bu kimseler ne olacaktır, bunları ölüme mi terkedeceğiz? Bu konuda, yukarıda ele aldığımız «herkesin çalışması nisbetinde yaşaması usûlü»nü koymakla, nasıl bir çözüm bulacağız? Bu sorunların halli **vergi sistemi** ve **içtimai yardımlaşma müesseseleri** ile gerçekleştirilecektir.

Bu sistem ile herkes çok tüketmek için çok üretmeye gayret edecek ve böylece **tüketme isteği üretme isteğine dönüşmüş** olacak; ardından **denge** durumu da gerçekleşecektir.

Demek ki, insanın yaradılışında mevcut olan bir eksiklik, içtimai bir düzen ile kapatılmakta ve daha üstün bir sonuç alınmaktadır. Bu durum insanları bir **hukuk düzeni** içinde yaşamaya zorlamaktadır.

İşte **devlet** mefhumu da buradan çıkmaktadır.

5 ÜRÜNÜN TÜKENMEMESİ ESASI

Üretilen mallar, tüketilen mallara eşit olacaktır; ancak dengenin devam edebilmesi için bu yeterli değildir. Topluluk içinde ayrıca yığılmış ve depo edilmiş mallar olmalıdır. Bu mallar sayesinde darbelere karşı konabilir, bu hususu görmüştük.

Şimdi herkesin ürettiği kadar tüketmesi kaidesi yanında bir kaide daha koymalıyız; o da **ö n c e ü r e t m e s o n r a t ü k e t m e** esasıdır. Böylece toplulukta her zaman üretilmiş ve depo edilmiş mal bulunacaktır.

Üretme ile tüketme arasındaki zaman ile üretme çarpılırsa, sonuç olarak depodaki mal bulunmuş olur. Meselâ, beş tavuk günde dört yumurta yumurtluyorsa ve biz o gün o yumurtaların tamamını yiyorsak, elimizde birikmiş veya depo edilmiş yumurta olmayacaktır. Amma bugünkü yumurtaları yedi gün sonra yiyecek olursak, elimizde sürekli olarak yirmisekiz yumurtamız depolanmış olacaktır. Özel bir durum olarak misafirimiz gelirse rahatlıkla onu ağırlar, daha sonra günde üç yumurta yiyerek tekrar eski duruma gelmiş olabiliriz.

Topluluk için bu işi gerçekleştirmenin yolu, topluluğa verileni hemen almayıp karşılığını sonradan almaktır.

Bunun gerçekleşmesi için konmuş usul şudur:

Herkes topluluğa verdiği malın karşılığında kendisine gerekli olan malı hemen almayacak, daha sonra kendisine gerekli olduğu anda alacaktır. Böylece topluluk içinde her zaman birikmiş ve depo edilmiş mal bulunacaktır.

Herkes önce üretecek, daha sonra tüketecek ve böylece herkesin topluluktan bir alacağı bulunacaktır. Eğer kişiler önce tüketip sonra üretmeye kalkışarlarsa; gittikçe mal azalır, sonunda mal tükenir ve denge bozulmuş olur.

B o r ç l u y a ş a m a d ü z e n i dengesizdir. **F a i z** , borçlu yaşama düzenini kurar. Kredi alan kişi, henüz üretmediği bir malı tüketmeye yönelir. Sonunda gecikmeli bir üretim ortaya çıkarkı; bu da

dengeyi bozar. Bir  lke böylece mevcut olnn millî servetini tüketip eritir, d   lkelere borçlanmaya ba lar ve sonunda bu ekonomik çıkmazdan kurtulamıyarak yok olup batar.

Dünya devletlerindeki böylesine fazla tüketme eğilimi bütün insanları fazla tüketime yöneltir, bu durum da yıkılı ın kaynağı olur. Burada kredi veren kişi, milletin birikmiş malını üretmeden önce tüketmeye vermektedir. Kredi veren kişi, faizinden k r sa layaca ını zann ediyor. Halbuki millî servetten, be er  servetten tüketme olduğu için topluca uçuruma ve belki de ebedî yokolu a doğru gidilmektedir.

Veresiye satışlarda da aynı özellik vardır. Veresiye alıp tüketen kimse —faizsiz almış olsa dahi—  nceden tüketme durumundadır. Millî servetin önce tüketilmesi, ardından üretilmesi isteniyor. Bu durum millî varlığı yoklu a götürmekte ve dengeyi bozmaktadır.

Ücretli düzen de böyledir. Bir müteşebbis  alı tırdı ı kişilere ücret ödemektedir. İ  i, aldığı para ile hemen piyasaya gidip mal talebinde bulunmaktadır. Halbuki mal, belki de birkaç ay sonra üretilmiş olacaktır. Böylece  cret sistemi ile önceden tüketme şeklini getiren işçilik düzeni de dengesizliğin kaynağı olmaktadır.

Sanayi devrelerinin ba laması ile işçilik düzeni kurulmuş, arkasından faizli düzen gelmiş ve bugünkü çıkmazların içine girilmiş; **s   m   r   d   z e n i** ortaya çıkmıştır. Bu sömürü düzenine **s o s y a l i z m** ile son verilse bile, **m   l k i y e t d   z e n i** olmayınca —kişiler önce tüketime sonra üretime yönelmekle— bu düzen yine bozulacaktır.

S e r m a y e y e k   r , g a y r i m e n k u l l e r e k i r a ve **m i r a s d   z e n l e r i** kişileri mal biriktirmeye ve geç tüketmeye zorlamakta, böylece topluluğun **m a l b i r i k t i r m e d   z e n i** sağlanmış bulunmaktadır.

Devlet tarafından gerçekleştirilen **f a i z s i z k r e d i d   z e n i** ise sadece **  a l ı   m a k r e d i s i n i** açmakta ve krediyi tüketmeden üretmeye götürmektedir.

D zenimizde, önceden tüketme yerine önce üretme teşvik edilmektedir. İsraf bu nedenle kötü ve haram sayılmaktadır. İsrafı, gelirden daha fazla gider yapma şeklinde de tanımlıyabiliriz.

6 VERİP KARŞILIĞINI ALMA ESASI

Kişi topluluğa verdiği mallara karşı bunu tevsik eden bir karşılık almalıdır. Bu verilen mala karşı alınan senede para denmektedir. Demek ki para, bir senetten başka bir şey değildir.

Bu senedin diğer senetlerden farkı, karşılığının ne olacağının o senet üzerinde yazılmamış olmasıdır. Bu senet karşılığı bütün mallardan ne alınacağıının sonradan tesbit edilmesi, daha doğrusu karşılığı istenirken değerinin tesbit edilmesi durumudur.

Eski misâlimize dönelim. Bir inek, beş koyun, bin elma, ikibin ceviz birbirine denk bulunuyordu. Bir kişi ürettiği yüz elmayı bize getirmiş ise kendisine yüz elmalık bir senet vermiyoruz. O anda meselâ cevizi esas almış isek ve yüz cevizi elli elma karşılıyorsa, senedine yüz ceviz getirdiği halde biz yine elli elma yazıyoruz. Bir ay sonra gelip de bizden yine ceviz isterse, o esnada elli elmaya kaç ceviz tekabül ediyorsa o miktarı veriyoruz. Meselâ, eğer cevizler bolarmış ise 120 ceviz veriyoruz, şayet cevizler azalmış ise o zaman 90 ceviz veriyoruz.

O halde para aynı zamanda ortak bir değer ölçüsüdür. Senet olduğu kadar, mallan birbirleri ile karşılaştıran bir araç olmaktadır.

Topluluğa verip karşılığında aldığımız senedin bir marifeti daha vardır, o da bu senedin kişiye yazılı olmaması, borçlu ve alacaklının üzerinde yazılmamış olmasıdır. Bu senet hamiline yazılıdır, yani kimin üzerinde ise o bu senedi tahsil etmeye yetkilidir. Bir kimse senedi başkasına verse, artık o alan kişi de topluluktan o senedi tahsil imkânına sahip olacaktır. Bu da para denen senedin, diğer senetten olan farklılığını gösterir.

Paranın diğer senetten başka bir farkı da, alacaklı belirsiz olduğu gibi borçlu da belirsizdir. Bu paranın karşılığı her depo ve her mağazadan tahsil edilebilir. Hangi mağazaya götürürseniz o mağaza bu senedinizi öder. Böylece para bir senet-

tir, fakat diğer senetlerden büyük farkları vardır. Sonra bu senedin bir ödeme tarihi yoktur, her zaman ödenebilir.

Ne ile ödeneceği belli olmayan, kimin borçlu olduğu belirlenmeyen, kimin alacaklı olduğu bilinmeyen, ödeme tarihi tesbit edilmeyen bu senedin beşinci bir özelliği daha vardır; senet bir defa ödemekle bitmez, ödendikten sonra yine senet olarak kalır. Bu sefer o senedi ödeyen alacaklı hale gelir. İşte böylece **p a r a** dediğimiz nesne ortaya çıkar.

Para, topluluğa verilen mala karşı alınmış bir senet olunca, toplulukta mal çoğalmadan para çoğalmaz. Toplulukta azalan mal kadar da para azalmalıdır. Değerlendirme bu şekilde yapıldığında, böyle belirsiz bir senedin anlamı vardır. Toplulukta, arz edilen mal kadar da para var demektir ve bu maldan pay alabilmektedir.

Gerçi borçlu ve alacaklı belirsizdir amma bütün borçlular ve bütün alacaklılar belirlidir. Bunların ödeyecekleri mallar da ambarlar ve mağazalarda mevcuttur. Senetten şüphe sözkonusu olamaz, çünkü kendi payını kimse yok edemez. Herkes kendi alacağını aldıktan sonra kendisine nasıl olsa yine de mal kalacaktır.

Bir toplulukta, denkleşmiş ölçü birimleri ile bütün mallar toplanabilir. Madem ki bir inek beş koyuna, bin elmaya, ikibin cevize denktir; öyleyse bu birim değerleri ile alınmak şartı ile —yani ikibin cevizi bir inek, beş koyunu yine bir inek saymak şartı ile— topluluktaki bütün mallar toplanabilir ve böylece topluluğun inek cinsinden serveti ortaya çıkar. Buna millî servet denmektedir.

Millî servetin millî paraya eşit olacağı aşîkârdır. Mallar kendi birimleri ile ölçülürse, bütün malları toplayabilmek için bir sayı ile çarpmamız gerekecektir ki, buna **f i a t** denmektedir. Meselâ, cevizin fiatı bizim misâlde ikibinde bir inek olacaktır.

Bir ülkeye dışarıdan karşılıksız para girer veya karşılıksız senet çıkarılırsa, kişilerin alacakları mallar biter veya elde para kalır, bu durum da dengeyi bozar.

Bunun aksi de olabilir. Senetlerin bir kısmı yırtılırsa mal yığılır ve alıcısı bulunmaz, yine denge durumu yoktur. Dengenin korunabilmesi için para karşılıksız artıp eksilmemelidir.

PARA / Altın ve Gümüş

7 GÜMÜŞ SENET

Yukarıda anlattığımız özellikleri taşıyan bir para nasıl elde edilir. Bunun için paranın bazı hususiyetleri olmalıdır. Kişiler onun benzerini yaparak çoğaltmamalı, böylece karşılıksız sahte senet tanzimi mümkün olamamalıdır.

Diğer taraftan para olan madde kokan, çürüyen, paslanan bir nesne de olmamalıdır. Ortalıkta kaybolup para darlığına sebebiyet vermemelidir. Bir başka önemli özellik olarak, ziynet eşyası yapılabilmeli ve kullanılabilmelidir. Yoksa okunmayan senet biçimini alır ve para olarak kullanılamaz.

Parada aranacak diğer önemli bir hususiyet, toplam miktarı sabit kalacak, mal çoğalmadıkça çoğalmıyacak; ancak bunun da miktarı ne çok az ne de çok fazla olmamalıdır. Çok az olursa, küçük alışverişler için para bulamayız. Çok fazla olursa da taşınması zorlaşır ve senet birer yük olmaya başlar.

Para olarak ayrılan nesne başka şeyler için de fazla kullanılamamalıdır. Çünkü böyle bir özelliği olunca başka işlerde kullanılır ve para darlığı doğar, denge korunamaz.

Parada arayacağımız ikinci bir özellik, parçalamak veya birleştirmekle, yani faydalanmada bir farklılık hasıl olmamalıdır. Yoksa para olma özelliğini kaybeder. İşte bu vasıflara sahip bir nesne veya madde para olabilir.

Allah bu özellikleri taşıyan bir maden yaratmıştır; bu da gümüşdür. Yeryüzündeki miktarı yeteri kadardır, ne fazladır ne de azdır. Ülke içi para olmaya çok elverişlidir, çünkü yetecek kadar fazla olduğu için en küçük birimleri ve en değersiz şeyleri de satın alabilir. Ülkeler arası para olmaya elverişli değildir, zira taşıma külfeti vardır.

Gümüş paslanmaz bir madendir, kolay tanınır ve parçalanmakla değerini kaybetmez. Başka işlerde de pek fazla kullanılmaz.

Ülke içinde gümüş miktarı sabittir. Başlangıçta bu mik-

tarın tamamı tüccarın elindedir. Tüccar bu parayı vererek halktan mal satınalmaya başlar ve mağazalar dolduğu zaman paranın tamamı halkın eline geçer; buna karşılık ise tüccarın elinde mallar vardır. Böylece halk tüccardan alacaklı olur, halkın elindeki gümüş bunu tevsik eder.

Halk kendisine gerektiğinde gümüş denen senedi (parayı) mağazalara götürür ve istediği mağazadan istediği malları satın alıp tüketir. Böylece herkes hem ürettiği kadar tüketir, hem de tüketme üretmeden sonra olur. Çünkü başlangıçta para tüccarın elinde bulunuyordu.

Demek ki, toplulukta mal paraya eşittir ve tüccar ile halk bu serveti yarıyariya aralarında bölüşmüşlerdir. Malın bulunmadığı devrelerde para tüccarın elinde; mal olduğu zaman para halkın elinde, mal ise tüccarın elindedir.

Tüccarlar malı daima dolu seviyede tutarlar. Halk getirdiği kadar götürür. Böylece normal olarak para halkın elinde kalır, tüccarlar ise mağazalarını dolu bulundururlar. Böylesine işleyen bir düzende tüccar bir nevi ambar memurundan başka bir şey değildir.

Halk gümüşü ya kendisi muhafaza eder veya bir yere emanet verir ki, bu emanet verilen yer de banka veya sarrafdır. Bunlar da parayı kredi olarak başkasına verebilirler. Bu ise faizsiz olduğu müddetçe fazla tüketimi doğurmaz. Çünkü borç veren sonradan bu parayı aynen tahsil edecektir. Sadece geç kullanma zamanını kısaltmış olur, bu ise mallarda azaltma demektir. Eğer mevcut düzende faiz varsa, faiz alan kişi daha fazla tüketim gücüne kavuşur. Diğer, yani faizi veren ise tüketimi kısmak zorunda kalır. Bu ise kişiler için vermeden harcamadır.

Burada ücretlilerin de karşılıksız para çıkardığı söylenemez. Böylece büyük nisbette olmamak şartı para darlığı doğurmaz.

Bu düzende para hareketi artar ve buna karşılık mal üretimi de hızlanmış olur. Bu hareket belirli oranda kalmak şartı ile para darlığını da doğurmaz.

8 ALTIN SENET

Bir ülkede iç para gümüşdür ve bütün diğer mallar tek para ile ölçülür, para sadece bir madde olur. Bunun sebebi, topluluğun fiat karışıklığına meydan vermemesi içindir. Kişi, bir eşyayı tek bir değer ölçüsü veya mal ile karşılaştırabilir. Çift mal ile karşılaştırma zor gelir ve herkes malı tek para ile ölçer. Bundan dolaydır ki, yurt içinde gümüş varken değerlendirilmesi gereken şeyler —altın para olarak değil de— mal olarak fiatlanmış olur, yani varlıkları mal olarak görülür.

Ancak yurt dışı ve uluslararası ilişkiler sözkonusu olduğu zaman, durum daha değişik ve önemlidir. Gümüşün yurt dışına götürülmesi zordur. Halbuki altın gümüşten çok az olduğu için değeri çok yüksektir. İslâmiyet'in ilk devirlerinde gümüş ile altın arasındaki bu değer farkı onda bir olarak tesbit edilmişti. Bu miktar deve, at, katır gibi hayvanlar veya insan gücü ile taşınan bir yük olarak büyük bir nisbet idi. Bugün ise bu değerler arasındaki fark oranı yüz ile ikiyüz misli olarak ortaya çıkmıştır ve taşıma işlemi —özellikle emniyet açısından— aynı oranda önem kazanmıştır.

Altının taşıma kolaylığı yanında diğer önemli bir özelliği de, devletlerin kefaleti altında taşınmadan takas usûlü ile idare edilmesidir. Kişi gümüş parayı kendi ülkesindeki hazineye verir, hazineden aldığı altını dışarıya götürür; oradaki hazineye altını verip gümüşü alır ve piyasalardan istediği mal alışverişini yapıp ülkesine getirir. Getirdiği malı satar ve eline gümüş geçmiş olur. Gümüşü tekrar götürüp hazineye verir ve böylece uluslararası ithalat ve ihracatı sürdürür.

Böylece ihracat için de durum aynı olmakta, sadece ters işlem yapılmaktadır. Hazineye altın verilip gümüş çekilmektedir. Yurt içinden mal alınıp dışarıya çıkarılmakta, orada satış karşılığı toplanan gümüş o ülkenin hazinesinde altın ile değiştirilmekte ve böylece altın yurt içine sokulmaktadır. Yurt içinde hazineye altın verilip gümüş alınır ve yine mal alım-satımı devam ettirilir. Böylece değer ölçüsü olarak yurt içi piyasada gümüş ne

ise uluslararasıda altın da odur. Uluslar mallarını birbirlerine gümüşle değil, altınla satmış veya almış olurlar.

Gümüş para olarak halkın elinde, mallar tüccarda toplanmakta; altın devlet hazinesinde, mallar ise ihracatçı tüccarların elindedir. Böylece iç piyasada gümüş nasıl genel bir senet ise; dış piyasada da altın öylesine uluslararası değeri olan bir senet olmaktadır.

Altının gümüşten farkı, onun malları değil de gümüşü satın aldığını ifade eden bir senet olmasıdır. Halk malı götürüp gümüşü almaktadır. Tüccar gümüşü halka karşı para olarak kullanmakta, diğer taraftan elindeki para ile hazinedeki altını ölçmektedir. Dolayısıyla gümüş iki defa değer kazanmaktadır. Mallar yalnız gümüşle değerlendiriliyor. Altın da yalnız gümüşle ölçülüyor. Halbuki gümüş bir taraftan mal olarak altınla ölçülüyor, diğer taraftan para oluyor ve iç malların değer birimi olarak işlem görüyor.

Tüccar malın iç fiyatını tesbit ederken, onun dış piyasadaki değeri —yani hazinedeki altın— ile karşılaştırır. Dolayısıyla gümüş, altın ve mala göre iki yeri birden değerlendiren ölçü birimi olduğu için bir gramı iki gram işlemi görmekte ve değeri iki kat artmaktadır.

Burada bir noktaya işaret etmemiz gerekecektir. Altının hazinede veya sarraflarda olması piyasaya tesir etmez. Zira piyasadaki altın mal olarak, hazinedeki altın dış para olarak ikisi de gümüşün karşısındadırlar. Dolayısıyla altının kasa içinde veya dışarda olması piyasaya tesir etmez.

Gümüş için ise durum böyle değildir. Eğer gümüş hazine kasalarında ise piyasada para azalmıştır, para darlığı var demektir. Eğer gümüş piyasaya sürülmüş ise piyasada para bolluğu var demektir. Böylece hazinedeki altın ile gümüşün değiştirilmesi, iç piyasada paranın azalıp çoğalması işlemini gerçekleştirmektedir. Bu da iç piyasanın düzenlenmesi aracı olarak gerçekten çok güçlü bir silah olmaktadır.

Demek ki, altının ithalat ve ihracat aracı olarak ülkeler arası para görevi görmesi yanında; ülke içinde para hacmini genişletip daraltma imkânını veren bir kudreti de vardır. İyi kullanıldığı takdirde bu imkân bir ülkeye çok büyük faydalar sağlar. Bugünkü merkez bankaları bu işlemi yürütmektedirler.

Yeryüzünde altın miktarı sonludur. Allah altını ülkeler arası para olarak yarattığı için ölçülü yaratmıştır. Böylece Dünya'da altına göre yapılan fiat ayarlamaları dengeli olmaktadır.

Uluslararası para haline gelmesi, ülkeler içinde de parayı satın alan bir para olması, altına parayı ölçen para şeklinde bir özellik kazandırmaktadır.

Bu özellik, yurt içindeki gümüşe ayrıca bir değer kazandırmaktadır. Kişinin elindeki gümüş, hem yurt içi malları, hem de istenirse yurt dışındaki malları satın almaktadır. Yurt dışındaki malları satın alabilme kabiliyeti de, satın alabildiği altın değeri ile ölçülmektedir.

Altın sadece gümüşü ölçmekte, yani Dünya altın toplamı ile Dünya gümüş toplamı dengelenmektedir. Demek ki gümüş dış piyasaya çıkmakta, hem altın hem de gümüş bakımından para olmakta; altın ise iç piyasada mal, dış piyasada ise para olmaktadır.

Altın ile bütün Dünya ülkeleri birbirlerine bağlanmakta ve tek pazar haline gelmekte, böylece ekonomik açıdan Dünya tek pazar olmaktadır. Altının para olarak kullanılması, ülkeler arasında kredi imkânlarını da gerçekleştirmektedir.

Bir ülkede herhangi bir nedenle kıtlık olduğu yıllarda altın dışarıya verilip yerine mal alınıp kullanılmakta, daha sonra bolluk yıllarında fazla üretilen mal başka ülkelere satılarak altın stoku artırılmaktadır.

Altının savaşlarda çok büyük önemi vardır. Savaş zamanlarında tüketme çok, üretme azdır. Çünkü savaş durumu mallara olan ihtiyaç ve talebi artırır. Buna karşılık üreticileri savaş ile meşgul ettiği için üretmeyi yavaşlatır veya tamamen durdurur.

Altın böyle özel durumlarda —iç malların da tükenmesi halinde— ithalat aracı olarak kullanılır ve savaş onunla sürdü-

r l r. Altının  yle büyük bir gücü vardır ki, yasak ve engel dinlemez. Savaş sırasında bile kaşak olarak yine de mal alış ve satış imkânını gerçekleştirir.

Bir ülkenin altın rezervi oranında, o milletin savaş gücü ve dayanıklılık süresi büyük olmaktadır. Altın rezervi düşen ülkeler ise savaş meydanını daha önce terke mecbur olurlar. Hazine­deki altın ve gümüş miktarı, bir ülkenin millî savunması ve ekonomik bağımsızlığı açısından garanti ölçüsüdür.

Bu durum savaşların çabuk bitmesini de sağlamaktadır. İki devlet arasında rezerv nisbeti çok fazla olamaz. Dolayisiyle savaşın yıllarca sürüp gitmesi yerine belki bir iki yıl içinde bu işin bitmesi zaruri olmaktadır.

Amerikalıların savaşları kazanmalarının hikmeti budur. Savaşa giriyor ve altın rezervi fazla olduğu için başlangıçta savunmada kalıyor. Karşı taraf ise taarruz durumundadır ve zamanla altın rezervi eriyor. Sonunda Amerikanın elinde altın olduğu için savaşı daha uzun süre sürdürebiliyor, böylece savaştan galip çıkıyor. Almanların ise altın rezervi olmadığı için savaştan mağlup olarak çıkmışlardır.

ıkacak bir savaşta, Rusya bundan dolayı mağlup olacaktır. Amerikalılar bu altın üstünlüğü ile kendi kâğıt paralarını ülkeler arası para haline getirmişlerdir ve bu durum onların gücünü birkaç misli artırmıştır.

Altın stokunu artırmak için ülkeler arası ticarete girişmek gerekir. Bu da ancak hazinedeki altını harekete geçirmekle sağlanır. Ancak bu durum rizikoyu göze almak demektir; belki savaş hazinede altın olmadığı zamanda başlayabilir.

Bununla beraber altın bir ülkede toplanınca, piyasaya s r lmedike satın alma gücünü de kaybeder. Amerikadaki g m ler, yeraltındaki altına benzerler.

Altının dış piyasadaki değeri yüksek olur. Sulh zamanında ithalatı ve ihracatı aksatmaz.

Bir ülkede mevcut gümüş miktarı o ülkenin toplam parası; bu toplam para da o ülkedeki bütün malları satın alacak durumda olacaktır. Gümüş önce kişilere dağılır, yani bütün fertlerde mevcut olan gümüşlerin toplamı, toplam parayı oluşturur.

Gümüşün satın alacağı mallara göre bir dağılışı vardır. Meselâ, bir ülkede mevcut patates bin ton ise, bu bin tonu satın alacak gümüş miktarı da buna göre ayarlanmıştır. Bu gümüş miktarı toplam patatesi ölçer: Ülkedeki bin ton patatese ikibin kilo gümüş düşüyorsa, bir ton patates iki kilo gümüş edecektir. Yani bir kilo patates iki gram gümüşdür; bu değerlendirmeye de **f i a t** denmektedir.

Herhangi bir sebeple patates miktarı azalmış ve bin ton yerine sekizyüz tona düşmüş olur. Patatese ayrılmış olan para birimi gümüş miktarı belli olduğu için fiat yükselecek ve 2,4 gram gümüş edecektir. Aksine mal çoğalmış ise fiat da aynı oranda düşecektir. Böylece mallar azaldıkça fiat yükselecek; mallar çoğaldıkça fiat düşecektir.

Mal miktarına göre kendi kendine oluşan bu denge cemiyette çok elverişli ve faydalı sonuçlar doğuracaktır. Fiatlar yükselince o malın üreticileri çoğalırken tüketicileri azalacak, böylece azalan mal miktarı tekrar eski yerine gelecektir. Fiat düşmüş ise o malı üretenler azalırken tüketenleri çoğalacak, böylece mal miktarı yine eski yerine gelmiş olacaktır. Sürüp gidecek bu denge ile mal daima aynı fiat üzerinde kalacak, üretme ve tüketme daima eşit olacaktır.

Bir malın, üretilirken veya tüketilirken değiştirilebilme özelliği vardır. Bir üretici buğday ekıyor, fakat bu sırada buğday ucuzluyor. Derhal buğday ekimini durdurarak daha pahalı olan bir tahılın ekimini yapar. Böylece toplulukta hangi mal eksik ise o mal üretilmiş olur.

Tüketimde de durum aynıdır. Tüketici olarak buğday ekmeği de, mısır ekmeği de yiyebilir; hangisi daha ucuz ise onu tercih ederiz. Böylece topluluğun çok olan malını tüketmiş, az

olan malını ise artırmış oluruz.

Altın ve gümüşün sınırlı olması ve sonunda fiatların dengede kalması mecburiyeti, ekonominin en zor problemleri olan meseleleri —en ideal şekli ile— çözüme bağlamaktadır.

Bu problemler şunlardır:

- a) Hangi mal ne miktarda üretilecek?
- b) Kim hangi miktarı üretecek?
- c) Ne ile ve nasıl üretecek?
- d) Ne zaman ve hangi miktarda kullanılacak?

- f) Kim ne miktarda kullanacak?
- g) Nasıl ve ne ile kullanacak?
- h) Kim ne ile alıp satacak?

Binlerce malın milyonlarca imkân ve insanlar arasındaki üretme ve tüketmesinin düzenlenmesi; üretme ve tüketmeye öncelik verilmesi yolunda en verimli bir taksimatın yapılması işi hep **a l t ı n v e g ü m ü ş ü n p a r a o l a r a k k u l l a n ı l m a s ı** ile en ideal şekliyle çözülmektedir.

- a) Pahalı olan mal üretilecek,
- b) Üretimi en ucuza gerçekleştirebilen üretecek,
- c) En az makine ve araç kullanarak üretecek,
- d) Mal pahalılandığı zaman üretecek,
- f) Ona en çok muhtaç olup en yüksek fiatı verebilen kullanacak,
- g) En az masrafla en çok ihtiyacı giderecek şekilde kullanacak
- h) En az kârla alıp satabilen ve değiştirme işlemini en az masraf ile yapan kişi alıp satacak.

Bütün bunlar, gümüş ve altının para olarak kullanılması, kişilerin her türlü işlerinde serbest bırakılması ile gerçekleşmekte; böylece ideal hayat düzeni ortaya çıkmakta ve **s e r b e s t f i a t** oluşmaktadır.

Bu suretle bir malın miktarı ideal yerinde titreşir durur, bu duruma paralel olarak serbest fiat da titreşir; böylece ekonomik denge ve istikrar sağlanmış olur.

Dünya nüfusunun artması ve tekniğin gelişmesi, yeni keşif ve icatların tesiri ile yeryüzünde toplam üretme çoğalmakta; buna paralel olarak depo edilen mallar da o nisbette artmaktadır. Bu durumda mevcut altın ve gümüş yetersiz olacak ve fiatlar gittikçe düşecektir.

Bu durumu karşılamak için Allah yeni altın ve gümüş rezervi olan yatakları yaratmıştır. Yeniden gümüş ve altın üretilmekte, böylece fiatların dengede kalması sağlanmaktadır.

Altın ve gümüş üretme işleri pahalı olduğu için ancak artan ihtiyaç nisbetinde üretilebilmekte, daha fazla üretme imkânı olmamaktadır. Altını üretmek için yapılan harcama, kendi değerine eşit olmaktadır. Bu üretme zorluğu gittikçe artmakta ve yeni teknolojik gelişmelere paralel olarak, üretim de eşdeğerde güçleşmektedir.

Zaman zaman altının kıt olması veya bolarması görülmüştür. Ancak bu durumlar fiatlar üzerinde büyük değişiklikler doğurmuş ise de hiçbir zaman gümüş ve altını para olmaktan çıkaracak bir durum almamıştır; ileride de almayacaktır.

İslâmiyet'in yeryüzüne yayılması ile büyük ekonomik hareket doğmuş, kervansaraylar sistemi ile yeryüzü birbirine bağlanmış bulunuyordu. Ancak yeni altın ve gümüş rezervi olan ülkelere gidilememişti. Dolayısıyla İslâm dünyasında bir para darlığı hüküm sürmüştür.

Amerika'nın keşfi ise —İslâm dünyası açısından— ters tesir yapmıştır. Denizaşırı ülkelerden eski dünyaya mal yerine durmadan altın geliyordu. Bu durum eski dünyanın altın ve gümüş rezervini artırmıştır. Doğuyu batıya bağlayan ve İslâm devletleri tarafından tesis edilen yollar ile bu para ta Çin'e kadar rahatlıkla gidebiliyordu. Üretme ise eski halini koruyordu. İşte bu durum yeryüzünde para bolluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu para bolluğu kişilere karşılıksız satın alma gücünü vermiş ve fiat

dengesini devirmişti.

Para kolay kazanılabiliyor fakat eski gelirlerle yaşanamıyordu. Bu durum bir taraftan sabit gelirli hükümet erkânını müşkül vaziyete sokmuş, rüşvete ve zorbalığa zorlamış, halkı ise devlete karşı isyan ettirmiştir. Dolayısıyla Avrupa'da yeni devlet idare biçimleri gelişmiş ve bu gelişme doğuya da sıçramıştır.

Diğer taraftan halk kolay para kazanılması nedeniyle şehre akına başlamış ve büyük şehirler doğmuştur. Ayrıca sermaye birikmesi olmuş ve fazla mal talebi bulunduğu için yeni üretme biçimleri geliştirilmiştir. Bugünkü sanayiın doğmasına ve insanların aya kadar gitmesine yol açmıştır.

Demek ki Dünya'nın bu kadar hızlı gelişmesine neden, Amerika'da mevcut altın ve gümüş rezervlerinin Dünya piyasasını alt üst etmesi sebep olmuştur. Bu para devrimi, Avrupa'da yeni para biçimlerini geliştirmiştir. Bu suretle Dünya'nın düzeni biraz daha bozulmuş ve insanlık bugünkü rejim buhranları ile karşı karşıya kalmıştır.

Avrupa'yı yeni para icadına zorlayan unsurların başında **faiz** gelmektedir. Faiz paranın hareketini frenler. Herkes parayı faize vermek için bekletir, bu durum paranın hareketini durdurur. Toplulukta üretme hızı paranın hızına bağlıdır. Paranın hızı kesilince, üretmeyi artırmak için paranın miktarını, çoğaltmak gerekir. Paranın miktarı çoğaltıldıkça değeri düşer ve para bolluğunun doğurduğu birtakım olaylar ortaya çıkar. Ancak bu durumda paranın çoğaltılması da zaruret haline gelir.

Yalnız faiz için değil, işçi ücretlerini ödemek için de yeni paraya ihtiyaç vardır. Sanayinin doğması işçi sınıfını doğurdu ve bu da emek için ödenmek üzere yeni paraya ihtiyaç gösterdi. Bir de gayri menkullerin alınıp satılır olması nedeniyle yeni para gerekli oldu. Eskiden gayri menkuller piyasada bir mal olarak bulunmaz, yani arz ve talebe tabi tutulmazdı. Dolayısıyla bunlar piyasaya mal olarak girmezdi. Halbuki tekniğin ilerlemesi ile bunlar piyasaya mal olarak girdi ve bunun için de yine paraya ihtiyaç duyuldu.

Çıkar yol olarak, karşılıksız para ile meseleyi halletme yoluna gittiler, bu da kâğıt parayı doğurdu; **düzen bozuldu.**

12 ALTIN VE MİLLİ GELİR

Gümüşün, iç piyasada fiatlar arasında nasıl denge sağladığını ve en iyi çözümleri getirdiğini daha önce görmüştük. Gümüşün üretme gücünü ve ona olan ihtiyacımız bu dengeyi gerçekleştirir. Gümüşün dış ülke ile de aynı görevi görebilmesi için —yani altının ülkeler arası para görevini görüp ekonominin temel problemlerini çözebilmesi için— yeryüzünde altın ve gümüş dağılışı aynı şekilde dengeli olmalıdır.

Hangi malı, hangi ülke, ne miktarda üretecek ve hangi malı, hangi ülke, ne miktarda tüketecek; işte altın bu problemi çözecektir. Eğer ülkeler arasında gümüşün altına göre değeri aynı ise bu denge kendiliğinden doğacaktır. Yani gerçek görevin başarılması için altının gümüşe göre değeri bütün ülkelerde aynı olmalıdır.

Para elektrik akımına benzer. Bir belediye hudutları içinde alçak gerilimle dağıtılır. Bölgeler arasına ise yüksek gerilimle dağıtılır. Gümüş alçak gerilimli bir paradır; altın ise yüksek gerilim parasıdır. Gerilim ve akım aracıdır, asıl nakledilen enerjidir. Ekonomide de para elektrik mesabesindedir, mal ise enerjiye tekabül etmektedir.

Eğer bir ülkede altın pahalı ise, sarraflar dışarıdan o ülkeye altın getirip gümüşü dışarı çıkaracaklar, böylece kâr etmiş olacaklardır. Buna karşılık, eğer ülkede altın ucuz ise aksi işlem olacak ve altın dışarıya satılıp gümüş içeriye getirilecektir. Bu işlem iki ülkede altın ve gümüş fiatları eşit oluncaya kadar devam edecektir.

Aradaki fark çok ise, bu geliş ve karşılıklı alışveriş en uzak ülkelerden de olacağı için birden dengeye doğru hızlı bir hareket olacaktır. Fark az ise —gümüşün taşıma masrafları karşılanamadığı için— alışveriş ancak çok yakın ülkelerden ve sınır boylarında yapılacaktır. Uzun zaman sonra yine fiatlar dengeye gelmiş olacaktır.

Bu iki akışı, suyun ağızdan alınması ile deriden alınmasına benzetebiliriz. Ağızdan içilen su çok kısa zamanda kana karışarak insanın susuzluğunu giderir. Deriden alınan su ise komşu hücrelerden geçe geçe çok sonra bütün vücuda yayılır.

Yeryüzünde gümüşün fiatı eşit olacak şekilde, altın ve gümüş dengededir. Bunun yanında ülke içi fiatlarda da bir denge sağlanır. Bir ülkede gümüşün toplam miktarı, o ülkenin malları nisbetindedir. Eğer bir ülkede -meselâ- gümüş çok mal az ise, o ülkede fiat yüksekliği var demektir. Dışarıdan ülkeye altın girer, mal çıkar; fiatlar da dengeye gelir. Altın daha sonra gümüşe dönüşmüş olur. Sonunda öyle bir denge durumu alır ki, her ülkede mevcut mal kadar para yer alır. Böylece altın stoku o ülkenin mal stokunu göstermiş olur.

Güçlü olmak için altın stoku yapabilen ülkeler, bir o kadar da gümüş stok etmekte, yine bir o kadar da mal stok etmektedirler. Böylece hazineye bir gram altını artırmak, millî gelirden en az üç gram altını artırma ile mümkün olacaktır.

Demek ki, ülkelerin altın stoku yapmak için değil, millî gelirlerini artırmak için çaba sarfetmeleri gerekir. Millî gelir çoğaldığında, altın stoku da kendiliğinden artar. Hazinedeki altın stokunun düşmesi açlığa benzer, madde yokluğunu haber verir. İlâcı yemek yemektir. İğne ile açlığın sancılarını gidermek bir iş değildir, aksine ölümdür. O halde hazineyi millî gelirle doldurmak gerekir.

Hazinenin dolması demek, milletin üretmeyi artırıp yerine tüketmeyi azaltması demektir. Yani kişilerin israftan tasarrufa yönelmeleri hazineyi zenginleştirir. Ya üretmeyi artırarak tüketmeyi yerinde tutacak veya tüketmeyi azaltarak üretmeyi yerinde tutacak. Böylece belli bir müddet sonra hazine dolmuş olur. Genç devletlerde üretme fazladır, hazine bolarmaktadır; yaşlı devletlerde ise aksine tüketme fazladır ve hazine boşalmaktadır.

13 ALTIN VE ÜLKELER ARASI DENGE

Bir ülkede bir malın fiyatı düşükse, o mal ihraç edilecek ve o ülkede fiyatı yüksek olan mal ithal edilecektir. Böylece ülkeler arasında fiyatlar da birbirine çok yakın olacaktır. Sadece kolay üretme ve ihtiyaç nedeniyle bazı mallar devamlı olarak bir ülkeden diğerine akacaktır. Meselâ, petrol üreten ülkeler bunu daima dışarıya satacaklardır. Nakliye masrafları ile fiyat farkı devamlı olarak korunmuş olacaktır.

Bir ülkenin dışarıdan aldıkları, dışarıya sattıklarına eşit olma durumundadır. Eğer her yıl ithalat veya ihracatta açık veriyorsa, bu ancak bir ülkenin gittikçe parası artıyor veya eksiliyor demektir. Bu durumda parası artıyorsa fiyatları yükseltecek, eksiliyorsa fiyatları düşürecek ve o ülkede fiyatlar dış ülkelerle eşit seviyeye gelecek; yine ihracat ithalata eşit olacaktır.

Petrol üreten ülkelerin birleşerek devamlı dış ülkelere ihracat yaptıklarını düşünelim. Dünya ülkelerindeki para olan altın ve gümüş kendi ülkelerine girecek, dünya piyasalarında mallar gittikçe ucuzlayacak; buna karşılık kendi ülkelerinde mallar ateş pahasına çıkacaktır. Bu durum da o durumda bulunan ülkeyi ithalata zorlayacaktır.

Böylece bir ülkenin kaynakları bol dahi olsa, bu kaynaklardan pek yararlanma imkânı yoktur. Çünkü o kaynak bol üretmeyi sağlayacak, bu bol kaynak fiyatlarda düşüklük meydana getirecek ve dolayısıyla insanlığa ucuz olarak satma durumuna düşecektir. Burada çok önemli bir sonuca varıyoruz. Para olarak altının kullanılması, nedretten dolayı ortaya çıkan değerleri de kendiliğinden insanlığın malı haline getirmektedir. Sonunda herkes ancak emeğine sahip olabilmektedir.

Bir ülkede herhangi bir sebeple fazla mal birikmesi var ise o ülkedeki fiyatlar toptan düşer ve tüccarlar ucuz alıp pahalı olarak dışarıya satarlar. Satılan bu mal karşılığında önce yabancı ülkeden altın gelir. Fakat bu durum iç piyasada altının

değerini düşürür, bu sefer altın gider ve yerine gümüş gelir. Böylece iç fiatlar yine korunmuş olur. Ülkede sadece topluca artış olmuş olur. Yani üçte bir nisbetinde mal, üçte bir nisbetinde gümüş, üçte bir nisbetinde altın artmış olur.

Burada önemli olan sonuç şudur: Bir ülke altını ve gümüşü çoğaltmadıkça —çok gelir temin etse de— mal varlığını artıramaz. Halbuki altın ve gümüş sınırlıdır, dolayısıyla onları fazla miktarda elde etmek imkânı yoktur. Bu durumda bir ülke diğer ülkelere karşı öyle alabildiğine büyüyemez. Altın ve gümüşün gerçekleştirdiği devletler arası denge vardır.

Altın çoğaldıkça başka ülkelerin altınları azalır ve bu durumda o ülkelerdeki malları ucuzlatır. Böylece zengin kaynakları olan ülke kendi ürettiklerini ucuza satma durumunda kalır. Bir mal bolarınca bir miktar ucuzlar, belirli oranda o mala ayrılan para da o tarafa kayacağı için diğer malları da ucuzlatır.

Toplu gelir dağılımında, altın stokunun fazla bir yararı yoktur. Altın stoku yığılmış malları ölçer. Savaş ve savunma gücü kazandırma açısından bu durumun faydası vardır.

Bununla beraber başka bir denge faktörü bu savaş gücünü de bertaraf etmektedir. Yoksul ülkeler çalışkan, zorluklara karşı dayanıklı olabiliyor ve üretmeyi tüketmeden daha yüksek tutabiliyorlar. Buna karşılık zengin ülkeler daha konforlu ve tüketim eğilimli bir hayata alışık oluyor; israfları çok, çalışmaları ise azdır. Dolayısıyla bu ülke halkında tüketme üretmeden azdır.

Sonuç olarak, her ülke karşı ülke ile daima denge durumundadır. Esasen ülkeler arası savaşları engelleyen en önemli faktör bu denge durumudur. Bazan denge bozulmakta ve o zaman da savaş kaçınılmaz olmaktadır.

Demek ki savaş padişah veya devlet adamlarının aldıkları bir karar sonucu değil, ekonomik dengenin bir tarafa kayması sonucu ortaya çıkmaktadır. Diğer yönden de tabii ki nüfus regülâtörüdür.

1 4 GÜMÜŞ STOKU VE ÜLKELER ARASI DENGE

Bir ülkedeki sarraflarda bulunan altın, gümüş ile mal olarak; hazinedeki altın ise para olarak karşı karşıya gelir. Dolayısıyla altının hazinede veya sarraflarda olması gerek altının değerine, gerekse diğer malların değerine tesir icra etmez.

Altın açısından, hazinede olması ile dışarıda olması arasında fonksiyonu bakımından fark yoktur. Gümüş için ise durum böyle değildir. Hazineye çekilmiş bulunan gümüş miktarı artık satın alma gücünü kaybetmiştir. Ne tüccarın elinde, ne de halkın elindedir, dolayısıyla bu gümüş miktarının para olarak hiçbir değeri yoktur.

Gümüş hazineye girmekle hazine miktarını artırıp eksiltmez; bu miktarı artırıp eksiltme, millî serveti artırıp eksiltmeden ibarettir. Bunun başarılması kolay bir iş değildir. Yıllara bağlı cehd ve çalışmaların sonucu olacaktır. Ancak, hazinenin altın ve gümüş stoku üzerinde oynamak ise hazine için çok kolay bir iştir. Altını piyasaya satar, gümüşü hazineye çekmiş olur; yine bunun aksini yapar ve altını satın alarak gümüşü piyasaya sürmüş olur. Bu durumda dış piyasa ile ilişki kurmadan iç piyasada dengeyi sağlar.

Bir ülkede para sıkıntısı varsa, hazine altını satın alır, gümüşü piyasaya sürer ve gümüş çoğalmış olur. Eğer piyasada para bolluğu varsa bu işlemin aksini yapar. Piyasaya altın satar, gümüşü satın alır ve piyasada para dengesi oluşur. Böylece piyasanın para - fiat dengesi direksiyonu hazinenin elinde olmakta ve daima kontrollü bir dengeyi gerçekleştirebilmektedir.

Devlet ihracat yapılmasını istiyorsa, piyasaya gümüş sürer ve ucuzluğu gerçekleştirir; tüccarlar da malı alıp dışarıya satarlar. Böylece ülkenin altın stokunun artmasına paralel olarak savaş gücü de yükselir. Eğer hazine ithalat yapılmasını istiyorsa, piyasadan gümüşü çeker ve pahalılık olur; bu durumda tüccarlar da dış piyasadan mal ithal ederler.

Devletin gümüşü piyasaya sürmesi veya piyasadan çek-

mesi ile bolluk yıllarında israf önlenmiş olur. Bolluk yıllarında piyasaya gümüş sürülür ve fiatlar fazla düşürülmez. Darlık yıllarında piyasadan para çekilir ve fiatlarda fazla düşme meydana getirilmez. Böylece gerek darlık ve bolluk yılları, gerekse darlık ve bolluk mevsimleri gayet kolaylıkla dengelenmiş olur.

Demek ki devlet hazinesi bir taraftan paranın gerilimini yükseltip düşüren bir transformatör merkezidir, diğer yandan da su deposu gibi piyasadaki su seviyesini yahut elektriği dengede tutan bir regülâtördür.

Fiatların gümüşle dengede tutulması, bir yandan aracıyı ortadan kaldırır, fiatlar arası fark gayet az olur ve tüccar fazla kâr etmez, böylece aracının vurgunu önlenmiş olur. Diğer taraftan da halkın yaşama standardını belli bir seviyede kararlı kılar ve bolluk yıllarının gelirini yatırıma yöneltir. Halkın eline fazla mal ürettiği için fazla para geçmiş, kendisine gerekli miktarı kullandıktan sonra, arada çıkan kârı da yatırıma yöneltmiştir. Darlık yıllarında ise geliri azaldığı için harcamalarında kısıntı yapmıştır.

Ülkede bazan altın veya gümüş rezervleri bulunabilir ve bu rezerv de o ülkenin fiat dengesini bozabilir. Bu fiat dengesinin bozulmaması için yine gümüş ile oynamak gerekir. Meselâ, gümüş fazla üretilmiş ise devlet hemen bu fazla gümüş miktarını hazineye çekmeli, daha sonra altın ile değiştirmelidir. Eğer fazla altın üretimi yapılmış ise bu altın kadar para piyasaya sürülmeli, böylece dengenin korunması sağlanmalıdır.

Hazineye verilen bu silâh, gelişme çağındaki topluluklar tarafından uygun olarak değerlendirilemediği için birçok ülke yıkılıp gitme durumunda kalmıştır. Yine altın ve gümüşün bu fonksiyonunu Avrupalılar lehine değerlendiren Osmanlı İmparatorluğu, tarihte görüldüğü gibi özellikle son devrelerinde sürüne sürüne yaşadı.

Devletin bu işi keyfi olarak yapması —altın ve gümüşün özelliklerinden— yararlanma yerine zarar getirir. Bunun için yeni tedbirlere gerek vardır.

İslâmiyet işte bu tedbirleri getirmiştir.

Hazinenin iç piyasadaki para dengesini koruyabilmek için yapacağı iş, altının gümüş cinsinden değerini tesbit etmektir. Bunu tesbit eder ve kendi borç ve alacaklarını bu paradan her hangi biri ile yapmakta halkı serbest bırakırsa, **g ü m ü ş d e n g e s i** sağlanmış olur.

Eğer piyasada gümüş çok ise altın pahalıdır. Halk borcunu gümüş ile öder, alacağını da altınla almış olur. Böylece gümüş piyasadan hazineye akmış olur. Altının değeri düşer, gümüş kıymetlenir.

Eğer piyasada para darlığı varsa, o zaman halk devlete olan borcunu altınla öder ve alacağını da gümüşten alır. Piyasada gümüş bolarır, altın pahalılânır ve gümüşün değeri düşer. Böylece devlet piyasayla uygun bir para politikasını sürdürmüş olur.

Devlet altının değerini istediği şekilde tesbit edemez. Dış piyasaya göre bir fiat tesbit edilmezse gümüş ithali ve ihracı başlar. Meselâ, ülkenin içinde gümüş ucuz ise herkes gümüşü alıp ihraç etmeye başlar, sonunda hazinedeki gümüş tamamen boşalmış olur. Dolayısıyla devletin altın fiatı tesbitinde fazla oynama yetkisi yoktur.

Devlet altın fiatını, uluslararası altın fiatı olarak tutmak zorundadır. Altın fiatının değişmesi küçük olursa, gümüş miktarı ile kapatmak mümkündür; büyük ise kapatılamaz.

Bir devlet, altın fiatını ancak gümüşün taşıma masrafları arasında değiştirebilir. Bunun dışında devlet dış piyasaya uymak zorundadır. Bununla beraber, bütün Dünya ülkeleri hazinelerindeki gümüşleri piyasaya sürmek veya piyasadan hazine gümüşlerini çekmek düzenini uyguluyorlarsa, Dünya üzerinde altın fiatları ile oynamak pek mümkün olmaz.

Altın fiatı dış ülkelere denk olunca, devletin yapacağı iş

sadece değiştirme işlemine yapmaktan ibaret olarak kalır. Devlet bu işi yukarıda bahsedilen vergi politikası ile yapmış olabilir. Böylece fiatlar kendiliğinden Dünya fiatları ile denge durumuna gelmiş olur.

Hazreti mer, değişik gümüş paralarını birleştirerek tek para yapmış ve on dirheme karşılık bir dinarı kabul etmişti. Böylece istiyenler borçlarını altınla, istiyenler de gümüşle ödüyorlardı. Devletten nakit alacağı olanlardan istiyenler alacaklarını gümüş veya dirhem, dileyenler de dinar olarak alıyorlardı. Böylece **fiat ve altın para** istikrarı kurulmuş bulunuyordu.

Burada **zektın** başka önemli bir rolü de ortaya çıkmış bulunmaktadır. Zekt aynı zamanda «merkez bankası» görevini ifa etmekte ve paranın hacmini piyasada dengede tutmaktadır. Ülkenin altın ve mal fiatlarını korumaktadır.

İç piyasada altın ucuz ise, belli bir müddet sonra altının fiatı hazineye çekilen gümüşün tesiri ile normale döner. Böylece mal dalgalanmaları olunca fiat dalgalanmaları olmaz, bunun yerine hazineadaki gümüş miktarı dalgalanmaları olur. Hazine dışarıdaki fiatları regüle etmiş olur.

Hazinenin gümüş çıkarıp altın alması veya aksi bir iş yapmış olması ve bu suretle hazineadaki gümüşün artıp eksilmesi, ülkenin o andaki durumu hakkında bilgi verir. İdareciler ülkenin ne tarafa gittiğini kolayca görebilirler.

Hazinede gümüşün bitip yerine altın stokunun artması, ülkede bolluk olduğuna dellet eder. Aksine gümüş stoku yığılıp altın eriyorsa, ülkede kıtlık olduğuna dellet eder.

Dışarıda çalışıp ücret alanlar da ister mal, ister altın, dilerlerse gümüşü içeri sokma imknında olurlarsa, ülkenin ihtiyacı ne ise -altın, gümüş veya mal- onu getirerek dengeyi yine sağlamış olurlar.

Görülüyor ki, hazinenin tek işi vardır. Altının beynelmilel kurunu tesbit edip gelen para ile giden paranın cinsine bakmaksızın kabul etmesinden ibarettir. İ veya dış fiatlara asla karışmamalı, ithalat ve ihracat tam bir serbestlik içinde yapılabilmelidir.

1 6 HAZİNEDE GÜMÜŞ STOKU

Bir ÷lkede mevsim mevsim bolluk ve darlık olur. Sonbaharda hasat yapılır ve ÷lke mallar ile dolar. Çok ucuz mallar ile ihracata yñnelinebilir. Daha sonra mal tñkenir ve aynı malı ithal eder duruma dñşñlebilir. Bñylece mevsimler arasında alabildiğine fiat farkı doğar ve bu fiat farkı vurgunculuğā ve sñmñrñye sebep olur.

Fiatlar arasında mevsimler boyunca pahalılık olacağını bilenler malları alıp depo ederler ve mevsim gelince ihtikār ile satış yolunu tutarlar. Bu durumda yine halkın sñmñrñlmesine sebep olunmaktadır.

Eğē hazine bolluk mevsimlerinde piyasaya gñmñş çıkarırsa fiatlar dñşmez ve normal durumunu korumuş olur. Hazine eğē darlık mevsiminde piyasadan para çekerse, fiatlarda yine değışiklik olmaz ve fiatlar aynı seviyede kalır. Bu suretle mevsimler arasında fiat farkı doğmayacağı için, önce ihracat sonra ithalat diye bir mesele ortaya çıkmaz. Eğē o yıl yetecek kadar mal varsa, yurd içinde depo edilir ve mevsimi gelince kullanılmış olur.

Tñccar da malların fiatının aynı kalacağını bildiğē için parayı bir yere yatırıp beklemez. Pahalılınsın da satayım dñşñncesi ile hareket etmez, bir an evvel el değışirme ve satış cihetine gider. Şñyle ki, fiatların dengelenmediğē devrede tñccar malı alır ve bekler, fiatlar iki misline çıkınca satar ve yüzde yüz kār eder. Halbuki eğē fiatlar arasında büyük farklılık yoksa, meselā yüzde beş için bir sene bekletemez. Bir an evvel alıp satma yoluna gider ve bir sermayeye belki yirmi defa iş yaptırmak zorunda kalır. Bñylece hem aracı kārı çok dñşmñş, hem de mala hareket imkânı kazandırılmış olur.

Bazan bir ÷lkede anormal bir kıtlık olur ve fiatlar çok yñkselebilir. Halkın elinde fazla satınalma gñcñ olunca, halk pahalı olarak bu malları alır. Bñylece ÷lkenin fazlaca altın ve

gümüşü dışarıya akmış olur ve fakirlik doğar. Halbuki fiatları, gümüşü piyasadan çekmekle dengede tuttuğumuz zaman, az bir farkla istediğimiz miktarda ithalat yapma imkânı doğmuş olur. Aracıların fazla kazanması önlenmiş olur. Bu durum hem tüketicilerin eline fazla miktarda mal geçmesini sağlar, hem de ülkenin servetini korur.

Bir ülke aynı siyaseti savaş zamanlarında da uygulayabilir. Savaşa hazırlandığı zaman piyasaya gümüş sürer, mallar ucuzlar ve ihracat gerçekleşir; altın ise ithal edilmiş olur. Böylece ülkede tüketim yerine tasarruf yolu tutulmuş olur. Savaş zamanında ise ters usûlü uygulayarak ülkeye gerekli malları doldurur. Bu şekilde savaşa hazırlıklı girmiş olur.

Bir ülkenin büyük veya küçük olmasından ziyade, kendisine gerekli mal, yurdun büyüklüğü ile nüfusunun çokluğuna bağlıdır. Dar toprak ve küçük bir ülkede yaşayan, iyi savunma tedbirlerini almış bir ülke düşünelim. Dayanma bakımından, kendisinden büyük devletten daha fazla altın stoku bulunsun. Büyük devlet küçük devlete savaş açınca, taarruza geçmiş olacaktır.

Taarruza geçen taraf daha çok zayıyata uğramaktadır. Savaş iç huzursuzluğu yaratır ve yeni düşmanları harekete geçirir, dolayısıyla küçük devlet sonunda savaştan muzaffer çıkmış olur. Bu bir fil ile bir pirenin savaşına benzer, bazan pire fili öldürmüş olabilir.

Altının uluslararası para olması, iç fiatların gümüş ile dengelenebilmesi, dünya ülkelerini ekonomik açıdan dengede tuttuğu kadar; siyasi bakımdan da dengede tutmaktadır.

Sonuç olarak, bir ülkenin hazinesi su deposuna benzer. Bu ne kadar büyük olursa, o kadar dengeli bir yaşama var demektir. Su deposu suyun fazla geldiği zaman suyu depo eder, sonra suya fazla ihtiyaç olunca kullanır. Devlet hazinesi de paranın depo edilip gerektiği zaman kullanıldığı bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır.

1 7 SERMAYE VERGİSİ İLE PARA DENGESİ

Bir toplulukta iki bakımdan vergiye ihtiyaç vardır. Vergi ile bir yandan müşterek hizmetler görülür; meselâ ortak yol, su ve elektrik tesisleri yapılır, muhabere hizmetleri görülür. Böylece herkesin faydalanabileceği ortak tesisler kurmakta sarf edilir. Bunun için gelirlerin bir kısmı topluluğa karşılık beklenmeden —yani karşılığında para alınmadan— verilir. Toplanan bu gelirlerle müşterek hizmetler görülür.

Diğeri ise, önceden harcama yapacakların harcamaları karşılanır. Meselâ bir çocuk, hatta bir ihtiyar, bir fakir, bir yoksul çalışıp yaşama imkânına sahip değildir. Oysa bunların da yaşamaları ve bunlara yardım edilmesi gerekir. İş bulamamış, dolayısıyla gelirsiz kalan kişinin ölmesine müsaade edemeyiz, önce karnını doyurur, daha sonra çalışmalarını isteyebiliriz.

Bu hususlarda devlet anlayışları arasında fark yoktur. Asıl fark, bu verginin nereden ve nasıl alınması hususudur. Temel kaide şudur: Vergi öyle alınmalıdır ki, iç fiatlarda denge bozulmasın.

Bunun için her şeyden önce fiatlara müdahale edilmemelidir. Yani yoksulları, muhtaçları ihtiyaçlardan kurtaralım diye fiatları düşürme ile asla uğraşılmamalıdır. Fiatlar tamamen serbest bırakılmalı, muhtaçlara devlet olarak yardım edilmelidir.

Alıcı - satıcı arasına asla girilmemelidir. Eğer bunlardan biri korunacaksa, ayrıca yardım ile korunmalıdır. Alış ve satış işlemleri ise serbest pazarlıkla ve üreticilerle tüketicilere veya aracılara müdahale edilmeden yapılabilmelidir.

Bu İslâm vergi sisteminin temelini teşkil eder. Devlet vergi alır ve bu vergi ile halka hizmet eder, yardım edileceklerle yardım eder. Vergi dışında halktan herhangi bir fedakârlık beklemez.

V e r g i n a k i t t e n v e m a l d a n a l ı n m a l ı d ı r . Çünkü maldan alınan vergiler, piyasada ne mal, ne de para darlığı meydana

getirir. Paradan ve piyasaya arz edilmiş mallardan aynı nisbette vergi alınacaktır. Bu piyasadan aynı ölçüde paranın ve malların çekilmesi demektir. Bu malların veya paranın dengeyi bozmaması demektir.

Vergi paradan alınsaydı piyasadan birden para çekilir, işler kesat olurdu. Yalnız mallardan alınsaydı, bu sefer de mal darlığı olur ve fiatlar yükselirdi.

Verginin gelirden alınması, verginin yalnız paradan alınması manasını taşır. Zira bir toplulukta kişiler ürettikleri malları topluluğa verecekler, karşılığını para olarak alacaklardır. Kişilerin geliri bu para olacaktır. Zira bir malı satmadan, onun ne gelir getireceğini bilmeye imkân yoktur. Dolayısıyla gelir vergisi paradan alınan vergidir. Bu da sonuç olarak fiat dengesini bozan bir unsur olmaktadır.

Verginin kişilerin biriktirmiş oldukları mallardan, satılığa arz etmiş oldukları mallardan alınması; her ferde biriktirme imkânını sağlama anlamındadır. Buna karşılık çok fazla mal biriktirenler için ise, bütün gelirlerini vergi olarak alıyoruz demektir. Böylece verginin maldan alınması durumu, genel dengeyi artırmaktadır.

Vergi gelirden alındığı taktirde, geliri az olanlar yine mal biriktirme imkânını bulamayacak, onlar her zaman az mallı olacak ve hayatları güvene alınmamış olacaktır. Buna karşılık zenginliğin ise son hududu olmayacaktır. Halbuki maldan vergi alınması, servetin üst hududunu sınırlar. Fazla servete fazla bakım parası gerektiği gibi buna ayrıca fazla vergi binmiş olmaktadır. Bu tekelleri önlemekte ve böylece fiat dengesi bozulmamaktadır.

Devlet topladığı mallara, ambardaki stok seviyesine bir değer vererek satışa arz eder. Yani muhtaçların bu mallardan istediklerini almalarını ister. Halk daha ucuz bulduğu malları hazineden alıp dışarıya satma durumunda olacağı için, hazine azalan malların fiyatı yükseleceğinden, böylece fiat istikrarı da temin edilmiş olur.

Her maldan ayrı ayrı vergi alınır. Yani buğdaydan buğday, koyundan koyun olarak vergi alınır. Bazen ikame mallardan tek vergi alınması mümkündür. Meselâ, deve için koyunun vergi olarak alınması gibi; buğday yerine mısırdan vergi ödenmesi gibi.

Vergilerin böyle her maldan ayrı ayrı alınması da yine mallar arasında fiat dengesini devam ettirir. Zira topluluktan eşit miktarda her maldan eksilmiş olur, piyasada bir malın azalması söz konusu olmaz. Eğer meselâ, verginin tamamı buğdaydan alınsaydı, vergi mevsiminde buğday darlığı olur ve buğday fiatları yükselirdi.

Vergi mevsimi bitip de vergi müstahaklarına vergi dağıtınca da ortalıkta bolluk olur ve pahalılık olurdu. Bundan dolayıdır ki, verginin her maldan ve kendi cinsinden alınması gerekir. Bunda ne vergi ödeyenin, ne de vergi alanın bir değişiklik yapma yetkisi yoktur.

Gelirlerin müstahaklara dağıtılması için verginin tamamen toplanması ve tamamen satılması gerekir. Vergi gelirlerinin satışı ise belli fiatlarla yapılır. Yani bolluk mevsimlerinde satışa arz edilmez, bekletilir ve darlık mevsimlerinde satışa arz edilir. Böylece piyasadaki fiat dalgalanmaları önlenmiş olur.

Devlet bütün mallara tahmini bir fiat koyar. Bu fiat piyasadan mal çekilmeye başlayacağı zamana tekabül eder. O zamana kadar piyasada mal bolluğu olduğu için fiatlar düşüktür ve kimse hazineden mal almaz. Herkes ihtiyacını dışarıdan temin eder. Mal darlığı başlayınca fiatlar yükselmeye başlar, hazine fiatına gelince halk malları hazineden almaya başlar, böylece fiat yükselmeleri duraklar. Belli bir devreden sonra hazinedeki mallar bitmeye başlar. O zaman hazine fiat yükseltmesi yapabilir. Böylece mevsim sonunda da fiatların alabildiğine yükselmesini önler.

Bu ara hazinenin geliri tamamen hesaplanmış ve herkese

ne düşeceği bildirilmiş olur. Müstahaklar istihkaklerine karşılık mevcut mallardan istediğini alma hakkına sahip olacaklardır. İhtiyaçları olanlar pahalı da olsa aynen istihkaklerini almış olurlar. İhtiyacı olmayan bekler ve istihkaklerini ihtiyaçları olduğu zaman almış olurlar.

Mevsim başında para talep edenler çok olur, devlet hazinesi müstahaklara gümüş olarak ödeme yapar. Böylece piyasada para da bolarmış olur ve piyasada bolaran para yüzünden fiatlar yükselir; hazinedeki fiatlar seviyesine çıkar. Halk artık hazineden para değil mal çekmeye başlar, böylece piyasada para azalmağa başlar. Mevsim sonunda ise para tamamen hazineye çekilmiş olur. Böylece maldan alınan vergi ile gerektiğinde piyasadaki para dengesi de sağlanmış olur.

Bu ara **g ü m ü ş î l e a l t ı n ı d e n k m a l s a y ı p** devletin tayin ettiği altın fiatından verginin gümüş veya altın ile ödenmesine müsaade edilir. Yani vergi ödeyenler isterlerse gümüş para öderler, dilerler ise altın para öderler. Her maldan kendi cinsinden alınan vergi usûlü altın ile gümüş arasında uygulanmaz.

Eğer piyasada para darlığı varsa altın ucuzdur. Halk ödemeyi altınla yapacak ve piyasada gümüş fazlalığı olacaktır. Eğer para bolluğu varsa altın pahalıdır. Halk gümüşle ödeme yapar ve hazineye para çekilir.

Ödeme yapılırken yine halkın isteğine göre yapılır. Böylece piyasadaki para darlığına göre ödeme yapılmış olur. Bu da piyasadaki para miktarını dengede tutar.

O halde vergi sadece toplu giderleri karşılama görevini görmemekte, aynı zamanda piyasadaki para hacmini uygun biçimde ayarlamakta ve fiatları dengede tutmaktadır. Bu da ancak verginin maldan ve mal olarak alınması, altının fiatının hazinece tesbit edilmesi ve halka buna göre ödeme ve tahsil yetkisini tanıma ile sağlanmaktadır.

1 9 KREDİ

Para, topluluğa verilip karşılığı alınan bir borcun karşılığıdır, bir senet ve teminattır. Elde ettiğimiz malı hemen kullanma imkânına sahip olmayız. Başka mevsimlerde ve hatta başka yıllarda kullanırız. Bunun için malları depo etmemiz gerekir. Ancak malları depolama bir külfet teşkil etmektedir. Çünkü öyle mallar vardır ki, depo edilemez ve çok kısa zamanda bozulur. Bunun için bize külfeti olmayan bir depolama şekli isteriz.

İşte bunu sağlamak için emanetçiye götürüp veririz. O bizden bir miktar ücret alarak malımızı korumuş olur. O halde herkes malını bir an önce satmak ister. Satış nedir? Malını emanetçiye vermek, karşılığında senet alıp sonra —meselâ iki yıl sonra— emanetini geri almaktır.

Yalnız bu emanet vermenin iki zararı vardır. Biri, emanetçi bizden emanet parasını ister ve bu masraf teşkil eder. Her geçen ay için belki de belli bir miktar ödeme durumunda kalırız. İkinci tehlike ise, emanetçinin emin olması gerekir. Ya verdiğimiz emaneti çarçur eder de sonra bize ödemezse ne yapabiliriz? Öyle bir emanetçi ararız ki, emaneti alan hem çok emin olsun, hem de çok ucuz bir şekilde emanetimizi kabul etsin.

Gümüş para ülkeler içinde, altın para ise ülkeler arasında bu iki hizmeti en iyi şekilde başarır. Önce masrafı hiç yoktur ve emaneti bedava kabul ettirir. Çünkü bize öyle bir emanetçi bulur ki, emaneti almak ve korumak onun işine gelir, dolayısıyla bizden hiçbir koruma masrafı istemeden seve seve malımızı emanet olarak aldırır.

Gümüş öyle sağlam bir senettir ki, onun senetliğine kimse itiraz edemez, onu görür görmez herkes hemen ödemede bulunur. Senet çok sağlam olduğu için, senedi ödemek ödeyenin de işine gelmektedir. Ülkeler arasında altın için de aynı şeyler söylenebilir.

Şimdi paraya bir de aksi yönden bakalım. Bir iş yapmak istiyelim. Ancak bu işi yaptığımızda bol gelir temin edeceğiz. Ama işi yapmadan önce bazı mallara ihtiyacımız olabilir. Meselâ, önce karnımızı doyuracağız, sonra iş yapmak için bazı âlet ve

ham maddelere sahip olmamız gerekecektir. Bizim bu mal ve ham maddeleri değerlendirebilme gücümüz vardır. Halbuki bu mallara sahip olanların ise aksine böyle bir güçleri olmayabilir. Eğer bir kişi veya kuruluştan borç alır da bu işi yaparsak, elimize geçmiş bulunan bu mallar ile üretmeyi yapar, daha sonra aldığımız yere borcumuz olan malı iade ederiz. Komşumuza da hizmet etmiş ve kendisine lâzım olmayan malları koruma külfetinden onu kurtarmış oluruz. Kendisi de emanet masrafında bulunmamış olur. Ancak, komşumuzun bize bu malları emanet edebilmesi için bizden sağlam senet ister. Senet sağlam olmazsa, rizikoyu göze alıp vermez.

Gümüş para ülke içinde, altın para ülkeler arasında böylesine sağlam ve kimsenin şüphelenip itiraz edemeyeceği bir senettir. Dolayısıyla komşumuza veya herhangi bir kuruluşa altın veya gümüş verip malı almış oluruz. Sonra da altın veya gümüşü geri alarak malını iade ederiz. Böylece **altın ülkeler arasında, gümüş de kişiler arasında kredileşmeyi sağlayan** sağlam bir araçtır.

Para değerinin düştüğü, kâğıt para ile idare edilen ülkelerde ise kişiler hiçbir zaman malı satıp para almayı istemeyeceklerdir. Çünkü paranın değeri her gün düşmektedir. Bu durum senedin sağlam olmamasından, malını emanet veremiyen kişi ile senedin sağlam olmamasından dolayı borç alamayan kişinin durumunu doğurmakta ve sonuç olarak iki taraf için —dolayısıyla millet için de— zarar olmaktadır.

Alış ve satıştan doğan bu kredi dışında ayrıca karşılıksız krediler vardır ki; 'benim paramı al ve sen kullan' diyebilmem sözkonusudur. Para değeri düştüğü için bunu yapmak istemiyorum. Zira senet sağlam değildir. Böylece kredi müessesesi de çalışmamaktadır. **İşte bu sebeplerden dolayıdır ki, altın ve gümüş dışındaki karşılıksız para İslâmiyet'te gayri meşrudur.**

Bir toplulukta, para değeri ile fiatlar bir kişinin tansiyonuna ve sıcaklığına benzer. Tansiyonu yükselen veya düşen kişinin başına ne gelirse, sıcaklığı kırkın üstüne yükselen veya otuzun altına düşünce ne olursa; para, ücret ve fiat meselesini halledemiyen toplulukların başına da aynı şey gelir.

Devletlerin ilk vazifeleri, sağlam bir para çıkarıp uygun vergi politikası ile ülkelerinin tansiyon ve sıcaklığını dengede tutmaktır.

Gümüş ve altının taşınması yine de kişiler için külfet teşkil edebilir. Bunun için devletin hazinesine gümüşü veya altını emanet verir ve karşılığında 'hamiline' yazılmış bir senet alınabilir. Bu **s e n e t , g ü m ü ş p a r a** olur. Eğer altın karşılığı alınırsa, o da **a l t ı n p a r a** olur.

Ülke içinde altın paranın para haline dönüşmemesi, sadece ülkeler arasında kullanılabilmesi için çıkarılan paranın bütün olması —meselâ en az on gram altını karşılaması— gereklidir. Ancak böyle bir para ülkeler arasında dolaşacaktır. Fakat serbest dolaşabilmesi keyfiyeti bu paraya sahte senet tanzim edilebilme eksikliğini de kazandırmaktadır. Bu itibarla bu senedin sadece 'merkez bankaları' arasında kullanılabilir şart ve özelliği olmalıdır. Eğer devlet yeterli güvenliği sağlayabiliyorsa, böyle bir paranın kolaylığı vardır. Ancak bunun uluslararası geçerliliğinin sağlanabilmesi için uluslararası bir kontrol ve koruma teşkilâtının varolması gereklidir. Bu durum ise millî hükümlerlik durumuna uygun değildir.

Sonuç olarak, altın paranın çıkarılmasında fazla bir yarar görülmez ve rizikolu bir iştir. Yurt içinde çıkarılacak bir **g ü m ü ş p a r a** , yurt içinde geçerli olmaya başlar ve artık 'hafif olduğu' için yurt dışına da çıkarılır; böylece altının da yerini alır. Ancak bu durumda da yine denge bozulabilir.

Hazinede karşılığı stok edilmiş bir gümüş ve altın paranın piyasaya sürülmesi, meşru sayılabilir. O da yeterli güvenlik temin edilebiliyor ve sahte para basımının önüne geçilebiliyorsa.

Bunun yanında hamiline muharrer senetler de birer para durumunu almaktadır. Bunlar karşılıklı tanzim edilmiş olabilirler. Dolayısıyla bu senetlerin katiyen geçerli sayılmaması ve devlet teminatı altına alınmaması gerekir. Senet, nama muharrer olmalı ve zamana göre tanzim edilmiş olmalıdır.

Devletin hazinesine emanet edilen altın ve gümüş karşı-

lığı sadece nama muharrer senet verilmelidir. Nama muharrer olmayan senetler geçerli olmamalıdır.

Bu tedbirler alındığı taktirde, bir ülkede altın ve gümüş sağlam ve emin para olarak faaliyette bulunur.

Altın ve gümüşün mahdut olması, kredi imkânlarını sınırlı tutacaktır. Altın ve gümüşün korunması zor olduğu için herkes bunları hazineye emanet edecek, karşılığında 'nama muharrer senet' alacaktır. Bu senetle her zaman kendisi gelip parasını alabilecek, başkası alamıyacaktır. Dolayısıyla yangın ve hırsızlık gibi her türlü afetlere karşı yeterli tedbiri alınmış olacaktır. Hazine tekrar bunu 'karz-ı hasen' yani **k r e d i** olarak vermiş olacak, dolayısıyla altın ve gümüş artmadan bu parayı bir kaç kişiye kullandırma imkânı hasıl olacaktır. Bu para hareketini alabildiğine artıracığı için çok faydalıdır. Üretme ve tüketmeyi son derece çoğaltacaktır. Para değerini ise asla düşürmeyecektir, çünkü miktarı sabit kalmaktadır.

Burada ortaya konan para ve mal, insanların yaşamasına elverişli menkul ve depo edilebilen mallardır. Bu para bunları dengelemektedir.

Kredi müessesesi ile de paraya hareket hızı kazandırılarak emeklerin karşılığı ödenmektedir. Yani tüketim mallar ile tüketim emek bu paralarla rahatlıkla dengelenmektedir. Mallar mevcut para, emekler de bu para ile verilen kredi sayesinde dengelenmektedir. Nama muharrer senetler buna yardımcı olmaktadır.

Yatırım malları ile artan, emek için ayrı bir paraya ihtiyaç vardır. Ücret dengesi asıl o para ile tesbit edilebilmektedir. O hususu başka bir kitabda inceliyeceğiz.

Böylece altın ve gümüşün para olarak kullanılması, mallardan mal olarak vergi alınması, **hamiline muharrer senedin bâtıl olması** ekonomik denge ve düzeni gerçekleştirir ve tabii olarak devamlı korur.

Fiatların sınırlandırılması toplu yaşama düzenini bozar. Zira fiat yüksek tutulursa üretkenleri gittikçe çoğalır ve tüketenleri azalır. Mal yığılmaya başlar ve fiat daha da düşer. Fiat düştükçe yüksek fiatta alıcılar daha da azalır ve sonunda mal bolluğu nedeniyle fiat sıfıra yaklaşır. Halbuki yüksek fiatta tutulmasına çalışılıyor. Bu ise gittikçe güçleşir, fiat koyanın gücü bir gün tükenir ve sonunda fiatlar birden düşer; bu da üretimi durdurur. Daha sonra mallar birden azalır ve bu sefer fiatlar çok yükselir. Üretenler yola koyulur ve böylece çok büyük dalgalanmalara sebep olur. Bu dalgalanmalara dayanamıyan üretici ve tüketiciler ortalıktan çekilirler.

Fiatı düşük tutmakla üreticiler azalır, tüketiciler çoğalır. Sonunda bütün malları bitirir ve yine temel denge kanunu dolayısıyla yokluğa gidilir. Böylece fiatların yüksekte veya düşükte tutulması mümkün değildir. Ancak bir tarafını karneye bağlamak suretiyle bu sağlanabilir.

Fiatı yüksek tuttuğumuzda, fazla üretmeyi başka yollardan frenlememiz gerekir. Bu da meselâ her üreticinin üretebildiği malı sınırlandırmakla mümkün olur. Bunun manası açıktır: kişilerin çalışma hürriyetlerini engellemek, boş kalmalarına sebep olmaktır.

Bu engellemenin topluluğa asla faydası yoktur, zararı vardır. Önce bu engellemeyi yapanların eline bir çok yetkiler verilmiş olur, bu yetkileri kötüye kullanırlar ve bir çok suistimalin kaynağı olur. Cemiyet ahlâksızlığa zorlanmış olur. Bu bakımdan serbest piyasa düzeninin bozulması nedeniyle, kim, neyi, ne kadar, nerede ve nasıl üretecektir probleminin ideal çözümünden uzaklaşmış, dolayısıyla toplulukça zarar edilmiş olunur.

Diğer taraftan fazla üretmeyi kısmakla ekonomik genişlemeyi daraltmış, üretme ve tüketmenin ikisi de kısılmış olacaktır. Yani serbest piyasada üretilenden az üretilmiş olacaktır.

Düşük fiatlarda ise fazla tüketmeyi kısmakla bu işi başaracağız. Bu da yine aynı mahzurları taşımaktadır. Topluluğu suistimale sürükler ve üretimi kısar.

Fiatlara müdahale, başka bir biçimde malları ucuz alıp da pahalı satma şeklinde görülür. Ucuz alındığı için az mal üretilir, pahalı satıldığı için de az mal kullanılmış ve tüketilmiş, böylece genel denge kurulmuş olur. Ancak burada üretme ve tüketme kısılmış, denge daha düşük seviyede tutulmuştur. Bu itibarla, böyle bir fiat tahdidi de elverişli değildir. Hele bu işin özel kişiler elinde olması servetin tamamen belli kişilerin eline geçmesine götürür ki, bu da bütün ekonomik düzeni alt üst eder.

Yapılan hesaplar bu nevi bir davranışın üretimi yarıya düşürdüğünü göstermiştir. Aracı kârını da bir misline çıkarır. Bugün dünyadaki durum budur. Demek ki, serbest piyasa olsa üretme iki misli artacaktır, dolayısıyla refah tam iki misli yükselecektir.

Fiatların dengede kalması, aracı kârın düşük olması ile sağlanır. Yalnız bu kâr müdahalesiz temin edilebilmelidir. Yoksa müdahale edilirse bu sefer fiat sınırlaması vuku bulmuş olur.

Müdahalesiz aracı kârı dengede tutmanın yolu, denge fiatının bulunması ve hazinenin malları bu denge fiatında az kârla alıp satması ile mümkündür. Böylece diğer bütün tüccarların bu kârın altında olanlar ile taşıma külfetinde fedakârlık etmeleri şeklinde bir kâr sağlayabilirler.

İslâm düzeninde bu en büyük sermaye için yüzde ikibuçuktur (% 2,5). Bu da devlete vergi olarak verilir, yani kârın tamamı devlete kalmış olur. Tüccar ise ticaret yapabilmesi ve çalışıp geçinebilmesi için sadece ücretini alır ve sermayesini korumuş olur.

Bir ülkede mevcut gümüş kadar mal vardır. Yani bütün mallar fiatları ile çarpılıp paraya bölündüğünde, bir sayısı elde edilir. Bu genel denge kanunun tabii sonucudur. Herkes topluluğa malı vermiş ve gümüş almıştır. Gümüşün değeri topluluktaki malın toplamıdır. Burada maldan kastımız satılmış fakat henüz alınmamış, alınmaya hazır maldır. Kişilerin kendilerinin tükettiği mal bu hesaba girmez. Bankaya emaneten iade edilmiş paralar ise buna dahildir. Kişi malı pazara götürüp satmış, karşılığında gümüşü alıp bankaya getirip koymuştur. Mal tüccarda durmaktadır.

Vergi belli devrelerde alınmaktadır. Vergi nakit olarak alınınca, piyasadan bu kadar para çekilmiş olur. Bu fiatlarda o nisbette düşüklük meydana getirir. Vergi umumiyetle vatandaşların ödeme güçlerinin olduğu devrede alınır. Yani malların satılığa arzedildiği mevsimlerdir. Bu devrede hazinenin ters iş yapması, yani parayı piyasaya sürmesi gerekir. Böyle olmuyor da aksine para hazineye çekiliyor. Bu bolluk devrelerinde böyle yapılması fiatları büsbütün düşürüyor. Halk yarı fiatına satma durumunda kalıyor.

Ödemeler de nakit olarak yapılıyor. Yani mallar tükenmeğe başlayıp ortalık pahalılanmağa başlayınca memurlar zor duruma düşüyor, devlet o zamanlar da normal maaşların dışında ek ikramiyeler verme durumu ile karşı karşıya getiriliyor ve bunun sonucu olarak piyasa fiatları bir kat daha yükselmiş oluyor. Böylece nakitle alınan vergiler, piyasada büyük mevsim farkları meydana getiriyor. Bu iki, üç, hatta dört misli fiat farklarını doğuruyor.

Fiatların bu kadar farklı olması, diğer taraftan spekülasyoncu tüccarları harekete geçiriyor; ucuzluk devrelerinde bankadan kredi alarak bütün malları kapatıyor ve mevsimi gelince satılığa çıkarılıyor. Böylece nakitten alınan vergi, fiat farkları yanında vurguncuları besliyor.

Bunun sonucu olarak faiz fiatları alabildiğine yükseliyor. Çünkü yüzde yüz faiz bile yeteri kadar kazanç getiriyor. Halk yatırım ve üretim yerine, böyle vurgunculukla kazanç yollarına sapıyor. Bu da ülkenin normal çalışma ve kazanma düzenini bozuyor.

Demek ki maldan alınan vergi fiat dengesini sağlıyor ve aracı kârını asgariye indiriyor. Nakit olarak alınan vergi, aksine fiatları alabildiğine yükseltmiş oluyor.

Bir iş yapıldığı zaman elinize bir mal geçer, bu üretmedir. Bu üretme harcanan emekle ilgilidir. Kazancın bu emekle hiçbir ilgisi yoktur. Bazan çok kârlı bir üretme yapmış, büyük kazanç temin etmiş olursunuz; bazan da zarar etmiş olabilirsiniz. Bunu önceden kesin olarak belirlemek mümkün değildir.

Kazancın ne olduğunu anlıyabilmeniz için ürettiğinizi nakde çevirmek zorundasınız. Kazancınızın miktarı ancak ürettiğiniz malın ne tuttuğunu bilerseniz söyleyebilirsiniz. Bu ise zamanı ve yeri belli olmayan bir iştir. Böylece 'gelir vergisi' demek, nakitten alınan bir vergi demektir. Hem belli bir devrenin ardından nakde çevrildiği tarihten sonra belirlenecek, hem de nakitten ödeme zarureti ortaya çıkaracaktır. Demek ki, 'gelir vergisi' sistemi, fiat dengesini şiddetle etkileyen bir faktördür.

Gelir vergisi, üretilen yılda alınmış oluyor. Kıtık yıllarında az gelir var; bolluk yıllarında çok gelir vardır. Halbuki devletin ihtiyacı ise aksinedir. Kıtık yıllarında daha çok hizmet arzetmesi gerekecektir.

İslâmiyet'te ise vergi mevcut satılık mallardan alınmaktadır. Satılık mal ise bolluk yıllarından sonra meydana gelen kıtlık yıllarında daha çoktur. Dolayısıyla İslâm'da, devletin eline kıtlık yıllarında bolluk yıllarından daha çok gelir geçmektedir.

Avrupa ekonomistlerinin bir türlü içinden çıkamadıkları bir mesele vardır. Fiatlar ile para arasındaki bağıntıyı bir türlü bulamamışlardır. Aslında genel fizik kanunlarını bilenler için bu mesele çok basittir. Bu iş elektrik yükü, elektrik akımı ve elektrik gerilmesi arasındaki farka benzer. Mal müsbet yük, para menfi yük, fiat farkı gerilimin tersi ve üretme ile tüketme ise elektrik akımına benzer.

Elektrikte bilinen çok basit kanunlar vardır. Menfi yük daima müsbet yüke eşittir. Öyleyse para mala eşittir. Bunu zaten yukarıda uzun uzun izah etmiştik. Gerilim farkı, elektriği bir yönden diğer yöne akıtır. Öyleyse fiat farkı da parayı bir tarafa, 'malı diğer tarafa akıtır. Para ucuz olan mala doğru, mal ise pahalı olan yere doğru akar.

İktisatta, elektrikte olmayan bir hususiyet vardır. Mal bir tarafa giderken, aksi yönde para da akar. Bu insanlar için koyduğumuz mülkiyet düzeninin, yani paranın tarifinin bir sonucudur. Yani elektrikte yalnız menfi yük akabildiği halde, iktisatta bu pek olmuyor. Para bir taraftan diğer tarafa akarken, mal da aksi yönde akar.

Demek oluyor ki, fiat dediğimiz unsur statik bir hadisedir. Bir ülkede hiç üretme ve hiç tüketme olmayabilir. Mallar tüccarda, para da halkta durur ve çeşitli nedenlerle bunlar bu malları alıp kullanmıyabilirler. Yeni malları da üretmiyebilirler. Ancak bir ülkede ne kadar para varsa, o kadar da mal vardır ve fiatlar buna göre kurulur. Her malın fiatı diğer malların nezdindeki değerini daima korur.

Üretme ise mevcut para veya mal ile ilgili değildir, aksine mevcut mal ve paranın hareketi ile ilgilidir. Eğer bir ülkede para hareketli ise yani çok muamele görüyorsa, o ülkede üretme ve tüketme de boldur. Ekonomik canlılık vardır. Aksine eğer para hareket etmiyorsa, dolayısıyla mal da hareket etmiyorsa, o ülke-

de fiat dengesi varolabilir amma ekonomik durgunluk da mevcut olabilir. Bu çok zararlı bir şeydir.

Sermaye vergisi kişileri harekete zorlar. Kişiler zarar da etseler vergi ödemek durumunda oldukları için sermayelerini boş durdurmayıp çalıştırmak ve vergilerini ödemek durumundadırlar. Dolayısıyla bu paraya hız verir, paranın hareketi ekonomiye de hız verir.

Aksine paranın depo edilip durdurulması, âtıl hale getirilmesi ise durgunluk meydana getirir ve bu durgunluk bütün ülkeyi sararak yıkılışa neden olur. Paranın durmaması için önce teşebbüs imkânları ardına kadar açık olmalıdır. Müteşebbisler, bir sıkıntıya girmeksizin teşebbüste bulunabilmelidirler. Müteşebbis olmayanlar da faizsiz olarak müteşebbislere paralarını kredi olarak vermek zorunda olmalıdırlar. Böylece paralarını kendileri çalıştıranlar kendileri çalıştırmış olurlar, çalıştırmıyanlar ise başkalarına verirler.

Parayı başka müteşebbislere verirken de iki yoldan birini tercih etme durumundadırlar. Sadece vergiden kurtulmak suretiyle 'kâr ve zararı müteşebbise ait olmak üzere' verirler; buna karz-ı hasen denmektedir. Burada borç verenin menfaati, devlete vermesi gereken vergiden kurtulmuş olmasıdır. Bu işlemin yürüyebilmesi için, faizin yasak ve borçlanmaların devlet teminatı altında olması gerekir.

İkinci yol ise, sermaye sahibi ile müteşebbisin ortak olmasıdır. Bu taktirde zarar sermayenindir, kâr ise aralarında bölüşülür. Biri sermaye hakkını, diğeri de emeğinin hakkını almış olur. Zarar halinde ise birinin sermayesi, diğerrinin çalışması ve emeği gider.

Faiz ilk bakışta paranın hareketini sağlar gibi görünürse de, tamamen aksi tesir yapar. Kişiler, faiz alalım diye paralarını borç olarak vermezler ve ekonomik durgunluk olur. Mallar pahalılaşır, daha çok kâr etme durumuna düşerler ve enflasyona sebebiyet verir. Enflasyon ise daha fazla kârı ve faizi gerektirir. Böylece faiz, paranın hareketini frenliyen bir unsur olur.

24 KARŞILIKSIZ PARA

Gelir vergisi, para harekâtını durdurma yönünde tesir yapar. Gelir vergisi kişilerin ellerine geçen paraları nisbetinde ödenen bir vergi durumundadır. Meselâ, bir çimento fabrikası düşünelim. Bu fabrikada binlerce işçi çalışmakta ve her gün onlara onbinlerce lira para ödenmektedir. O kişiler için bu gelir olmaktadır. Gelir vergisi mevzuatı dahilinde, bunlar kazanmış sayılacağı için vergi ve sigortalarını ödemektedirler. Bu vergi miktarı yüzde elli(% 50)nin üstünde olmakta; yüzde otuz(% 30) sigorta ve yüzde yirmi(% 20) vergi olarak asgari yüzde elli yekûn tutmaktadır.

Çimento istihsâli yapan bir fabrika, sermayesi ile 'bin torba çimento' üretecekse, 'beşyüz torbalık' bir nakdi de devlet hazinesine yatırmak zorunda kalacaktır. Halbuki bu nakdi yatırdığı zaman çimento daha mal olmamıştır; yani insanların faydasına hizmet eder duruma gelmemiştir. Çimento satılacak, inşaatta kullanılacak, inşaat bitecek ve kiraya verilecek ki; bu hareket en az iki seneyi gerektirir. Demek ki, bir yıl içinde devlet para harekâtını yüzde elli nisbetinde frenlemekte ve üretme ile tüketmeyi durdurmaktadır.

Gelir vergisinin başka bir azizliği daha vardır. Gelir vergisi mükellefiyeti ve peşin ödeme zarureti dolayısıyla herkes işçi çalıştırmaktan kaçınmakta, sermayesini ya ticarete kaydırmakta veya makina ile imalâtı tercih etmektedir. Birincisi ülkenin üretim ve tüketimini düşürmekte, ikincisi ise işsizlik problemini doğurmaktadır. Yalnız işsizlik değil, işçinin eline satılma gücü geçmeyince üretilen mallar elde kalmakta ve bu durumda dış ülkelerde pazar aranır duruma gelmektedir. Tabii olarak dışarıda pazar bulmak zorluğu olduğu için devlet teşvik primleri ödemekte ve böylece çeşitli yolsuzlukların kaynağı olmaktadır.

Halbuki istihsal vergisi sisteminde, çimento fabrikası sahibi ile işçiler istihsal tamamlanmadan önce katiyen hiçbir vergi ve prim ödememektedirler. Eldeki sermayenin tamamı ile çalışıp

retmektedirler. Fabrika günde bin yerine binbeyz torba istihsal etmekte, dörtyüz ii yerine aynı sermaye ile altıyüz ii alıtırmaktadır. Elde edilen imento dan yüzde yirmi almaktadır. Böylece devlet imento elde ettiği için eline sağlam bir mal geçmekte ve vergisini aynen almaktadır. Çünkü bu yüzde otuz demektir. Zira retme birbuçuk misli fazla olmuştur.

Diğer taraftan ise millî geliri yüzde elli artmıştır. O halde burada görülüyor ki, devlet gelir vergisi yerine istihsal ve maldan vergi almakla hem kendi gelirlerini, hem de millî geliri artırmış ve işsizlik problemini de halletmi olur.

Hele tapu harçları gibi acayip vergiler, millî varlık için korkunç bir yıkılı almetidir. Devlet bugün bir arsanın satın alınması halinde yüzde 13 vergi almakta, ayrıca yüzde 4 de komisyon verme zarureti doğmaktadır. Zira komisyoncu eliyle alınıp verilmeyen yerlerin tapu muamelesi yapılamamaktadır. Demek ki, masraflar yüzde yirmiyi buluyor. Bu iki  alı ve satıştan sonra, arsayı bir misli pahalılatırmaktadır. Bu durum arsa alı ve satışlarını frenliyor. Sonuç olarak ehrin ortasındaki arsalar boş dururken, kilometrelerce uzaktaki arsalar üzerinde inşaat yapılır. Bu her yönüyle israf ve pahalı bir hayat demektir.

İşletme vergileri de böyledir. Kişileri alıp satma yerine bekleme, satmama durumuna sürüklüyor. Bunların hepsi millî ekonomi için bir yıkılıtır.

Tapu muameleleri noterlere devredilmeli ve harçlardan tamamen muaf tutulmalıdır. birden bire iki misline çıkar. Arsaların alı ve satışı tamamen serbest olmalı, ancak boş durdurulan ve birden fazla olan arsalar dan vergi alınmalıdır. Kiraya verilmeyen ev vergiye tabi olmalı, kiraya verilen ev ise vergiden muaf tutulmalıdır. Kimse oturduğu evi için -ister kiracı, ister ev sahibi olsun- vergi vermemelidir.

2 5 İŞLETME VE MUAMELE VERGİSİ

Bir mal bir ülkede ucuz ise, o mal alınıp dış ülkelere götürülür ve satılmış olur. O ülkede ucuz olan mal alınır ve pahalı olan ülkeye ithal edilmiş olur. İthalât ve ihracatın olabilmesi için iki ülke arasındaki fiat farkının yol masraflarını ve aracı kârını karşılaması gerekir. İlk ticaret, yakın ülkeler arasında yapılmakta ve orada istihlâk edilmektedir.

Gümüşte istihlâk olmadığı için altın ile fiat farkı ne kadar küçük olursa olsun ve ne kadar uzak bulunursa bulunsun, ergeç gümüş akışı olur ve altına göre fiatını daima eşit olarak dengede tutar. Mallar için ise bu imkân yoktur. Bir ülkeden diğer bir ülkeye malların akabilmesi için taşıma masraflarını koruyacak fiat farkı mutlaka mevcut olmalıdır.

Taşıma zorluğu, ülkeler arasındaki mübadeleyi güçleştirir. Bu zorluk insanlık için zararlı olur. Taşıma farkını kapatacak kadar fiat farkı olması, malların mübadelede o kadar fayda artışı temin edeceğini belirtir. Aradaki kâr da hesaba katılırsa, beşerî gelirden de o nisbette bir artış vardır. Taşıma masrafları beşerî gelirin miktarını düşürmez. Zira taşımayı yapanlar, taşımak suretiyle üretme yapmış olurlar.

Taşıma kolaylığını sağlayan devletler ve ülkeler, bu taşıma düzeni ile büyük gelir artışlarına sebep olurlar. Bunu bir misâl ile izah edelim, İzmir'de oturan bir kişi, bağındaki üzümü topladıktan sonra onu satmak için Erzurum'a gitse ve deve üzerindeki nakliyesi ile bu üzüme nakliye masraflarını yükleyip satsa, belki fiat on misli artmış olacaktır. Çünkü bu mal ve kişi üç ayda Erzurum'a varamazdı. Hayvanların ve insanların yolculuk masrafları bu bir deve yükü üzüme binecekti.

Halbuki geçmişte İslâmiyet'e göre tesis edilmiş bulunan 'kervansaraylar silsilesi' yolcuların doktor ve baytarına kadar, her türlü ihtiyaçlarını karşılıyordu. Yola çıkanın masrafları şöyle dursun, tasarrufları vardı. Çünkü evinde kendi yemek ve hayvanını besleme masrafları olacak; yola çıkmakla bu masraflardan

kurtulmuş olacaktır.

Bunun sonucunda kişilerin evde oturmaktansa, Erzuruma gidip orada üzümü satıp oradan buğday almaları imkân dahiline giriyordu. Devlet için bu masraflar, devletin tabii masrafları arasına girmişti. Zira bu kervansaraylar aynı zamanda kendi idarî ve askerî masraflarını yolculuk açısından sıfıra indiriyordu. Harcırah diye bir masraf söz konusu değildi. Ordularını bu suretle gayet kolaylıkla nakledebiliyorlardı.

O devirlerde mevcut teknik zorluklar içinde o yüksek refah seviyesini sağlamış olmaları, hep bu ulaştırma imkânlarının kolaylığı ile olmuştur. Yani ülkeler arası ticaret devlet için bir gelir kaynağı değil, bir gider kaynağı durumunda bulunuyordu.

Gümrük vergisini almak, devletin —temin etmesi gereken kolaylık ve yardım yerine— külfet altına girmesi anlamında kendi aleyhine bir davranıştır. Hazreti Peygamber zamanında böyle bir vergi söz konusu değildi. Karşı taraf gümrük vergisini uygulasa bile, biz yine gümrük uygulamayız. Sadece Hz. Ömer devrinde ençok ondabir veya beştebir olmak üzere yabancılara bir gümrük uygulaması söz konusu olmuştur. Zimmilere ve müs-lümanlara ise böyle bir vergi uygulaması, İslâmiyet'te yoktur.

Bazı kimseler gümrüğün sanayi kalkınması için gerekli olduğunu ileri sürerler. Bu tamamen uydurmadır. Almanya'da uygulanan gümrük ve bugün Avrupa'da uygulanmak istenen gümrük birliği hiçbir zaman ekonomik gayeler taşımamıştır ve hiçbir zaman ekonomik fayda sağlamamıştır. Gümrük, ekonomik gaye ile değil, siyasi gaye ile alınır. Gümrük sayesinde Alman birliği sağlanmış ve tek devlet haline gelmiştir; şimdi de Avrupa tek devlet haline getirilmiş olacaktır.

İslâmiyet'te menfi tedbirler meşru sayılmaz; menfi hak, hak değildir. Satma ve alma akti yapılabilir, fakat satınalmama veya satmama akti yapılamaz. Dolayısıyla siyasi bütünlük için gümrüğe gerek yoktur; bunun gerçekleşmesi için İslâmiyet yeterlidir.

Ülkenin değişik bölgelerinde hazinenin şubeleri bulunmalıdır. Hazine bu şubeleri ile ülkenin her yerinde eşit değerde olmalıdır. Bu nereden olursa olsun, gümüşü altın ile eşit değerle değiştirmekle sağlanır. Bir vücudun her tarafında tansiyon nasıl aynı olursa, işte bunun gibi ülkenin her yerinde gümüş-altın değeri aynı olur.

Bir ülkede hazine bu görevi görmezse önce ülkeler arasında altın-gümüş fiat farkı doğar. Bu durumda ilgililer ülke içi mübadeleden önce ülke dışı mübadeleye yönelirler. Ülkenin birliği sarsılmaya başlar. İç mübadele zorlaştığı için yurdun her parçası sanki başka ülkelerin parçasıymış gibi ekonomik yönelmelere neden olur.

Gümüş altınsız yapamaz, yani altınla değiştirilemeyen gümüş para görevini yerine getiremez. Ülke içinde altın stoku olmayıp gümüşle değiştirilemediği taktirde, o zaman ülke dışındaki hazineler ile kendisini kıyaslamaya başlar. Bu durum ülkenin hazineden uzak kalması nedeniyle altının daha pahalı olması neticesini doğurur.

Altının daha pahalı olduğu ülkelerde fiatlar yüksektir. Dolayısıyla bu ülkelere devamlı olarak dışarıdan mal gelme eğiliminde olacaktır. Ancak bu gerçekleşmeyecektir. Çünkü taşıma masrafları —gümüşün taşıma masrafları— bu işi zorlaştıracaktır. Böylece ekonomik açıdan ülke içinde bir durgunluk ortaya çıkacaktır.

Bunu bir misâl ile açıklamaya çalışalım. Fiatın yüksek olduğu yerler dağlara, fiatın düşük olduğu yerler ise ovalara benzerler. Su nasıl dağlardan ovalara doğru akarsa, gümüş de pahalı ülkelerden ucuz ülkelere doğru akar ve ülke parasız kalmaya başlar. Parasız kalan ülkelerde para harekâtı durgunlaşır ve ülkenin yıkılışına doğru gidilmiş olur.

Altın hazinesinin bulunduğu yerler ise düzlüklere, ovalara benzer ve gümüşü o tarafa akıtır. Ülke içinde daima gümüş pa-

ranın kalmasına yardım eder ve ülke içi ekonomik canlılık sürüp gider.

Burada bir hususa işaret etmek isteriz. Ülke hazinesinin bulunması gümüşü kendi civarında tutar. Hatta ülke hazinesinin dünya hazinelerinden küçük olması fazla zarar getirmez. Böyle bir ülke Van Gölü Havzası'na benzer. Denizden çok yüksekte olsa dahi, Van Gölü'nün çukur olması nedeniyle sular o havzaya akar ve Van Gölü çevresi kuraklaşmaz. Dolayısıyla altını az olan ülkeler 'gümüş-altın düzenlemesi'ni yaptıkları taktirde, belki hayat seviyeleri düşük olabilir amma, varlıklarını daima korurlar. Bu dengeyi gerçekleştirememiş ülkeler ise yıkılışa gitmektedirler.

Amerika'daki altın stoklarını esas alıp bütün Dünya'nın 'dolar'ı para olarak kullanması ve her ülkenin kendi parasını dolara göre değerlendirmeye kalkışması Amerikayı devamlı olarak zengin yapmakta, diğer ülkeleri ona sömürtmektedir. Bu sömürüden ilk kurtulabilen Sovyet Bloku olmuş ve müstakil para kullanmağa gayret etmiştir. Daha sonra Almanya ve Japonya gibi ülkeler kendi öz paralarını ortaya çıkarma gayretinde bulunmuşlar ve sonuç olarak dünya piyasalarında görünmeye başlamışlardır. Neticede kâğıt paralarda bile açıklamasını yaptığımız bu kanunların hakimiyeti görülebiliyor.

Osmanlı ülkesini dayanıklılık açısından sonuna kadar götüren, hazineye mevcut rezerv olmuştur. Osmanlı ülkesini yıkan da altın rezervinin bitmiş olması ve kendi para politikasını düşmanlar lehine tadil etmesidir.

Bir ülkenin altın stokunu koruyabilmesi için herşeyden önce o ülkede ithalât ile ihracat arasında dengenin kurulmuş olması gereklidir. Bu da tüketicilerin ancak ürettikleri malı tüketmeleri ve ürettikten sonra tüketmeleri düzeni ile sağlanır. Bir ülkede israf varsa, yani kişiler ürettiklerinden çok tüketiyorlarsa veya faizli düzen varsa, yani önce tüketip sonra üretme cihetine yönelmişlerse o ülke çökmektedir demektir.

İşte bu iki hastalığı önleyici amil olarak altın ve gümüşün, yani altınla desteklenen gümüşün para olarak kullanılması gerekmektedir. Faizin yasak olması ve zekât düzenin kurulması gerekir. İşte İslâmiyet'in problemlere getirdiği çözüm ve düzeni budur.

2 7 VERESİYE VE FAİZ

«Satarak borç vermek helâl değildir.» «Bir satışta iki şart koşulmaz.» «Zararı içermiyen bir yerde kâr da yoktur.» «Yanında bulunmayan şey satılamaz.» «Kasabadakiler köylülere ait malları satmasınlar» «Meyve yenecek hale gelmedikçe satılamaz.» «Hurma sararıp kızarmadıkça satılamaz.» «Üzüm kararmadıkça satılamaz.» «Hayvan hayvan ile veresiye satılamaz.» «Darda olanın malı satın alınamaz.» «Değişik cinsteki malları birbirleriyle değiştirdiğinizde istediğiniz ölçülerle değiştirin, yalnız peşin olsun.» «Veresiye olarak gümüşün altınla değiştirilmesi yoktur.» «Peşin değiştirmeler serbest, veresiye yok.» «Altın ve gümüşü istediğiniz değer ile değiştirin, yalnız alıp vermeden ayrılmayınız.» «Rehin verilerek borçla mal alınabilir.» «Meyveler borç verilebilir.» «Borç veren daha fazla bir şey eklemesin (satış yapmasın).»

Bunları bundan ondört asır önce İslâmiyet'i öğreten Peygamber söylüyor. Beş hadis kitabından derlenmiş bulunan muteber hadislerin konmuş olduğu TAC kitabının 'Yasak satışlar ve faiz' bölümünde bu sözleri bulabilirsiniz.

Şimdi bu sözlere aklınız yatmaz. Sizin gibi eskilerin de yatmamış ve evirip çevirip başka manalar vermeğe uğraşmışlardır. Amma bu böyledir; İslâmiyet'te veresiye satış yoktur. Neden yoktur?

Veresiye satış, faizin babası veya yavrusudur da ondan. Çünkü faiz veresiye satıştan doğar, veresiye satış faize zorlar. Madem ki faiz şiddetle yasaklanmıştır, veresiye satışlar da yasaktır. Veresiye satışın bunun dışında başka büyük mahzurları da vardır.

Veresiye alanlar, ülkede gizli para meydana getirmektedirler. Çünkü satılan mal karşılığında o kişide gümüş vardır. Yarın geldiği zaman gümüşü verecek ve malı alacaktır. Bunun karşılığı

mevcuttur. Tüccar halkta bulunan gümüş karşılığı mal bekletmektedir.Eğer tüccar bu malı gümüşü olmayana veresiye satacak olursa, gümüşü olan ne yapacaktır? Yarın geldiği zaman kendi malının yerinde yeller estiğini görecektir. Senede hile karışmış ve asıl para sahibinin hakkı başkasına geçmiş olacaktır; böylece önce gümüşün para vasfı düşecektir.

Eğer fiatlarda oynama olmasaydı hiç paraya ihtiyaç olmaz, herkes herkese verdiğini yazar, sonunda da o kadar alacaklı olurdu. Gümüşün faydası, kimseye karşılıksız bir şeyi kullandırmamaktır. Biri diğerine gümüş verirse, kendisi kullanma hakkından vazgeçmiş olur. Bunda bir zarar yoktur. Amma bir kişi gümüş almadan bir diğerine bir malı satarsa, işte o başkasının hakkını başkasına vermiş olur.

Böylece veresiye satışların haksızlığa sebep olması yanında, bir mahzuru da yeni para çıkarmış olmasıdır. Bu davranış sonunda her şeyi veresiyeye döker. Fiatları devletin kontrolünden çıkarır. Veresiye satışların meşru olduğu yerde para bolluğu var demektir. Para boldur demek, orada pahalılık var demektir. Pahalılığın manası, yüksek yerde olmak demektir. Yüksek yer demek, suların oradan çekilmesi yani ülkenin bol ithalât yapması, fakat ihracat yapmaması demektir ve sonu yıkılıştır.

Veresiye satışların böyle enflasyona götüren unsur olduğu iyice anlaşılmıştır sanırım. Yani faiz olmasa bile, veresiye satış bir enflasyon kaynağıdır. Bunun yanında veresiye satışın zararları burada da bitmiyor.

Baştan beri söylediğimiz bir nokta vardı. Mal önce üretilmeli, sonra tüketilmelidir. İş tersine yapılmışa başlandı mı, yedek ambarlar biter. Ondan sonra ise topluluk mefluç hale gelir ve artık hayatını sürdüremez. Veresiye satışın sonucu israftır. Yani üretmeden tüketmek, ürettiğinden daha çok tüketmektir. Bu ise canlılığa ters düşen bir davranış, yani ölümdür.

Hepimiz çalışırız, ürünü olan karşılığını ise gecikmiş olarak alırız. Hele ziraatta, ektiğimizi ancak bir kaç ay sonra biçebiliriz. Bazan bu bekleyiş birkaç yıl sürebilir. Çalıştığımız yerde de bir mal çeşitli safhalardan geçer. Bizim yaptığımız bir iş hemen mala dönüşmez, gecikmeli olarak dönüşür. Bunun manası, çalışmakla üretme arasında bir mesafenin olduğudur.

Esasen kişiler mallarını sattıkları zaman, karşılığını hemen alabilme durumundadırlar. Karşılıksız bir para yoktur. İşçilikte ise durum böyle değildir.

İşçi hafta sonunda aldığı yevmiye ile pazara gidecek ve kendisine mal alacaktır. Halbuki çalışıp ürettiği mal henüz-mamul olmamış ve piyasaya gelmemiştir. Dolayısıyla karşılıksız bir paraya sahiptir. Yani tüccar malı almadan parayı peşin vermiş ve **veresiye** satışın aksi olmuş, **avans** durumu meydana gelmiştir.

Köylüye dağıtılan **avans** ile işçiye ödenen **ücret** arasında büyük bir fark yoktur. İkisi de üretmediği ve piyasaya arz etmediği mala karşılık para almışlardır. Böylece kendilerine, vermedikleri bir malı satınalma gücünü kazanmışlardır.

İşçi ve avans alan köylü piyasadan mal satın aldıkça pahalılık doğacak, bu ise ücret ve fiat dengesini bozacaktır. İşçilere para değil, üretilmiş maldan pay verilirse ve bu paylarını da kendileri satarlarsa bu mahzur ortadan kalkmış olacaktır.

Bu duyulmamış bir şey olduğu için biraz açıklamaya çalışalım. Avrupa düzeninde halk —daha doğrusu halk yatırmaz da zenginler— parayı faizle bankaya yatırır. Banka müteşebbise kredi açar, müteşebbis tüccardan ham madde alır, tesis sahiplerinden tesisleri kiralar, işçilere de ücretlerini öder ve sonra üretilen malı tüccara satarak bankaya borcunu ve faizini öder. Kalan, kârı veya zararı olur; bu düzen **işçilik düzenidir**.

İslâmiyet'te üretme biçimi böyle değildir. İslâm üretme biçimi basittir. Marks'ın yedi üretme biçimine bu sekizinci üret-

me biçimini eklerseniz, diğer üretme biçimleri yok olur.

İslâmiyet'te üretme dört unsuru içine alır. Biri 'toprak'tır. Batıda da bu vardır. Diğerleri ise 'tesisler'dir, yani toprak üzerinde kurulmuş gayrimenkullerdir. Üçüncüsü 'ham madde'dir. Dördüncüsü 'çalışma'dır. Batıda tesis ile toprak bir sayılıyor. İslâmiyet'te teşebbüs ile emek bir sayılıyor. Dolayısıyla her iki düzende de dörder olan üretme unsurları birbirinden farklıdır.

Avrupa'da toprak ve tesislerin karşılığı kiradır. Ham madde demek olan ve paranın da dahil olduğu kısım sermayedir, karşılığı faizdir. Teşebbüsün hakkı kâr; işçinin hakkı ücrettir.

İslâmiyet'te ise **toprağın hakkı**, devlete ödenen **vergidir**. **Tesislerin hakkı, kiradır**. **Ham maddenin** (ilk madde) hakkı, **kârdır**. **Çalışmanın hakkı ise ücrettir**. **Faiz yoktur**. Demek ki İslâm'da faizin yerini vergi yani **zekât** almıştır. Batıda ise vergi beşinci bir belâ olarak görülür.

Diğer bir fark da; batıda paylar nakitten alındığı halde İslâmiyet'te paylar nakit olarak değil de ayın olarak alınır, yani devlet üretmeden aynen pay alır. Tesis sahibi de yine üretmeden aynen pay alır. Ham madde sahibi üretmeden pay alır. Çalışan da üretmeden pay alır. Meselâ, demir fabrikasında çalışan kimseler para olarak ücret almaz da mamul demirden senede üretilen miktarın bir payı olarak (meselâ on ton) demir alır.

Demek ki, **ücret düzeni** yerine **ortaklık düzeni** yürürlüktedir. Bununla beraber ücretli çalışmak tamamen yasaklanmamıştır. Boş durma yerine ücretli çalışma daha faydalıdır. Zira insan boşta dursa, tüketicidir. Öyle ise boş duracağına ücretli olarak çalışması çok daha iyidir. Bu bakımdan ücretli düzeni de meşru sayılmıştır. Yalnız genel siyaset ücretlilik üzerine değil de ortaklık ve iş bölümü üzerinde kurulmuştur.

Herkese kendi imkânları ile çalışabilmesi temin edilince, işveren sömürsünden uzak kalma gayet kolay olmaktadır.

İşte İslâmiyet böylece daima en iyi yolu tutmuş oluyor. Rusya'da ticaretin tamamı yasak; İslâmiyet'te veresiyesi yasak. Batıda fahiş faiz yasak; İslâmiyet'te tümü yasak. İslâmiyet'te halk, ne devletin ne de zenginlerin değil; kendi kendisinin işçisidir.

Bir mah herkes üretiyor ve götürüp karşılığında gümüş alarak malı tüccara veriyor. Tüccar da bu malları, gümüş karşılığında muhtaç olanlara veriyor. Böylece bir malın çok üretenleri, çok tüketenleri ve yine çok alıcı - satıcıları vardır. Gümüş bu alış -verişte garantili senet oluyor. Böylece asgari aracı kârı ile bu karşılıklı alış -veriş ve ticaret işlemi yürüyor.

Her mal için ayrılmış bir gümüş miktarı vardır. Başka mallar ile olan ilişkisi değişmedikçe, bir mal için ayrılmış gümüş miktarı da **değişmiş** olur. Bu da mal miktarı ile fiat arasında bağ kurar. Para, malın fiat ile çarpımına eşit olur.

Bazı hallerde üretici tek yahut tüketici tek, birçok hallerde de aracı tek duruma gelmiş olabilir; bu **t e k e l** durumunu doğurur. Eğer satıcı tekel ise daha az emekle çok kazanmak için malının pahalı satılmasını ister. Bunun için piyasaya az mal sürer ve yine aynı kazancı elde eder. Çünkü herkes o malı ondan almak durumundadır.

Tüketici tek ise fiatı istediği kadar düşürebilir. Çünkü nasıl olsa herkes malı ona satacaktır. Öyleyse aynı para ile çok mal alma durumuna girebilir. Gerçi ne üretici ne de tüketici bunu sonuna kadar götüremez. Çünkü pek çok pahalı satınca alıcılar o malı mümkün olduğu kadar az kullanır ve fiatın yükselmesini önlemeye çalışırlar. Dolayısıyla belli bir yerde fiatı durdurmak gerekir. Alıcılar da bunu pek ileriye götüremezler ve satıcılar başka mal üretmeğe yönelebilirler. Burada alıcılar satıcılardan daha az şanslıdır.

Aracı da malı istediği değerde tutabilir. Ucuz alıp pahalı satar ve en büyük kârı temin edecek durum alır. En yüksek kârlılık durumunu, üretme ile tüketme arasındaki fiatı açmakla sağlar. Böylece normal üretme miktarı yarıya kadar inebilir.

Demek ki tekel millî geliri yarıya kadar düşürmektedir. Buna karşı gerekli tedbir alınmalı, her şeyden önce tekel önlen-

melidir. Bunun için sermaye terakümünü önlemek gerekir, bu da sermaye vergisi sistemi (zekât) ile sağlanır.

Gelir artan sermaye ile düşmektedir. Halbuki sermaye sabit nisbette vergi vermektedir. Öyle bir duruma gelir ki, sabit sermayenin getirdiği kârın tamamı vergiye gider, bu ise azami sermayeyi sınırlar.

Tekelciliğin zararlarını önlemek için müdahale düzenini getirmek ise çok daha büyük tekelliktir. Zira bir yolsuzluk kaynağı olur. Müdahale eden kişiler işden anlamaz olduklarında iş büsbütün karışır. Bunun yanında teklif edilen ikinci sistem ise devlet tekeldir ki; tekelin eline geçen maddelerin devletleştirilmesidir. Bu da hiç istenmeyen bir durumdur.

Devlet mülkiyeti koruma ile görevlidir. Kendisi halkla karşı karşıya gelince başka bir devlete gerek gösterecektir. Bu ise o devletin yıkılması anlamını taşır. Bundan dolayı devlet işletmeciliği de, devlet müdahalesi kadar tehlikelidir. Sonra memur iş yapmaz ve tekelden de beter olur.

Devlet tekeli de sonunda özel tekelin istismarına yönelir. Çünkü üreticiler her zaman en çok kâr yapma arzusunda olurlar.

İslâmiyet buna başka bir çare bulmuştur. Böyle tekel tehlikesi belirir de önlenmesi mümkün olmazsa, bu maddenin veya malın alış ve satışını yapacak bir vakıf kurulur. Vakfın giderleri başka yerden karşılanır. Aracı kârı olmaksızın mal alınıp satılmağa çalışılır. Eğer üretici tekel ise, o zaman da bu üretme işi vakıflarca yapılır.

Vakıflara, alıp sattığı mal başına sabit bir fark hakkı tanındığında hem serbest rekabeti kaldırmaz, hem de en iyi çalışma düzenine girer. Bu husus başka bir kitabda incelenecektir.

Vakıflarla, imtiyaz verilmeden yani serbest rekabeti yok etmeden tekelin tesirleri yok edilebilir. Vakıf tasarrufları tamamen tarifelendirilmiş iktisadi devlet teşekkülüdür, işleyiş biçimi tamamen farklıdır. Vakıflar halk kuruluşudur, amme kuruluşudur ama devlet kuruluşu değildir.

Fiat dengesinin sağlanabilmesi için malların depo edilebilir olması şarttır. Mevcut malların miktarı onu satın alacak para ile ölçülüyor ve fiat takarrür ediyor. Su seviyesi ile suyun üretilmesi ve tüketilmesi ayarlanabilir. Çünkü su depo edilebilmektedir. Halbuki elektrik depo edilemiyor. Dolayısıyla elektriğin üretilmesi ve tüketilmesi gerilim ile ayarlanamıyor. Sabit bir gerilimle alıp satma durumu ortaya çıkıyor.

İşte elektrik gibi depo edilmesi mümkün olmayan malların serbest piyasa fiyatını temin etmesi mümkün değildir. Yani kendi kendine bu dengesini kuramaz. Yalnız elektrik için değil, depo edilmesi mümkün olmayan emek için de aynı durum sözkonusudur.

Emek depo edilemediği gibi, esasen emek mal da değildir. Zira mal insanlara yarıyan şeydir. Harcandığı zaman insanın gücü artar. Halbuki emek tersine, harcandığı zaman fayda artar ve güç azalır; yani mal ihtiyacı giderir, emek ise ihtiyacı çoğaltır.

Ücret dengesini kurmak, fiat dengesi kadar basit değildir. Depo edilemiyor, mal değildir. Bir bakıma para, ücrettir. Kişi çalışır ve malı götürüp tüccara verir, karşılığında gümüş alır; bu onun ücretidir. Çalıştığının karşılığı elinde taşıdığı senettir. Amma bunu mal olarak verdiği için ölçülmesi kolaydır.

Ancak emek mal olarak değil de doğrudan doğruya verilirse, karşılığında gümüş alamaz. Çünkü ortada mal yoktur. Sonra almağa kalkışsa ne alacaktır? Yani bedeli nasıl tesbit edilecektir?

İşte hem elektrikte hem de emekte görülen bu aksaklık, ilk devirlerde yoktu. Çünkü emek malların yanında cüz'î miktardaydı. Elektrik enerjisi de yoktu. Bu nevi hizmetler esasen vakıflarla görölüyordu. Fakat Avrupa'da sanayi inkılâbı olunca iş değişti. Önce pek çok depo edilemeyen mallar ortaya çıktı. Sonra emek adeta en büyük mal oldu. Çünkü işçi devri başlamıştı. Ücretler de fiat kadar müessir olmağa başladı.

Bu şartlar altında gümüş ve altın para yetersiz olmağa başladı ve yeni yeni çareler aranmağa başlandı. Bugünkü Merkez Bankası doğdu. Yeni fiat ve ücret teorileri gelişti. Grev-lokavt, sosyalizm, komünizm, kapitalizm gibi doktrinler cirit atmağa başladı. Bir yandan faiz kutsileştirilirken, diğer yandan ticaret hırsızlık sayıldı.

İşte bu çalkantı içinde müslümanların kendi kitaplarına sarılıp; «acaba K u r ' â n bize ne yol gösteriyor?» diyecekleri yerde, bunlar da mağlubiyeti kabul ederek Avrupa bataklığına saplandılar. Debelendikçe batağa daha fazla battılar ve hala da batıyorlar.

İslâmiyet, bu depo edilemez mallar ile esasen mal olmayan emeğin karşılığı olan ücrete vakıflar yoluyla çare getirmiştir. Vakıf demek, tarifeli tasarruf demektir. Bu kitabımızın mevzuu bu değildir. Dolayısıyla bunların teferruatına girilmiyecektir. Sadece esaslarını söylemek faydalı olur.

Depo edilemez malların alım - satımı tekele verilecek ve bu bir vakıf olacak. Bu malları istediği fiatla alacak amma istediği fiatla satamıyacak; alış fiatına belli bir fark koyarak satacaktır. Ayrıca fiatı öyle tutacak ki, üreten tüketenden çok olacaktır. Ancak bütün arz ve talebi karşılayacak, bütün arzı alabilmek için fazla gelen enerjiyi imha edecek. Bu imha ettiği miktar için de kendisine bir fark tanınacak, amma bunu başka yerde kullanmayacak ve belli seviyenin altına ve üstüne çıkaramıyacak.

Emek için de benzer çözümler vardır. Bunlar da ilerideki kitapların mevzuu olacaktır. Demek ki, altın ve gümüş emeği ölçmeyecek, gayrimenkulleri ölçmeyecek, sadece menkul tüketilen malları ölçecek. Buna yeterli ve yarayışlıdır. Gayrimenkulleri ve emeği ölçen başka bir paraya ihtiyaç vardır ki, buna senet denmektedir ve bu 'karz-ı hasen senedi'dir. İnşaaallah bunları da başka kitaplarda anlatma imkânını buluruz.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	4
ÖNSÖZ	8
1 Yaşama Düzeni	12
2 Hayvanlarda Yaşama Düzeni	14
3 İnsanlarda Yaşama Düzeni	16
4 Ürettiği Kadar Tüketme Esası	18
5 Ürünün Tükenmemesi Esası	20
6 Verip Karşılığını Alma Esası	22
7 Gümüş Senet	24
8 Altın Senet	26
9 Hazine Altını	28
10 Serbest Fiat	30
11 Altın ve Gümüş Dengesi	32
12 Altın ve Millî Gelir	34
13 Altın ve Ülkeler Arası Denge	36
14 Gümüş Stoku ve Ülkeler Arası Denge	38
15 Altın Fiatı	40
16 Hazinede Gümüş Stoku	42
17 Sermaye Vergisi ile Para Dengesi	44
18 Denk Mallar	46
19 Kredi	48
20 Senet Para	50
21 Fiatlara Müdahale	52
22 Nakdî ve Gelir Vergisi	54
23 Paranın Hapsi	56
24 Karşılıksız Para	58
25 İşletme ve Muamele Vergisi	60
26 Hazinenin Fonksiyonu	62
27 Veresiye Ve Faiz	64
28 Ücret	66
29 Tekel	68
30 Depo Edilemez Mallar	70

PARA DENGESİ'NİN RİYAZİ TAHLİLLERİ

1 Yaşama Düzeni

Toplulukta üretilen malların toplamı, topluluk üretmesi olmaktadır.

$$\sum m_i = M$$

Toplulukta tüketilen malların toplamı, topluluk tüketmesi olmaktadır.

$$\sum m'_i = M'$$

Üretilen mallar, tüketilen mallara eşitse denge vardır.

$$M = M'$$

$$\sum m_i - \sum m'_i = \sum (m_i - m'_i)$$

Dengenin sürebilmesi yedek malların varlığına bağlıdır.

$$dm/dt = \sum dm_i/dt = 0$$

$$(sz,t) \int dm / dt > 0 \text{ olmalıdır.}$$

2 Hayvanlarda Yaşama Düzeni

Toplulukta mal miktarı doyma yerine gelince üretme zorlaşır ve durur.

$$dm/dt = L (M_0 - M')$$

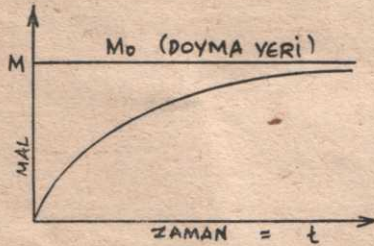
Hayvanlarda çalışma zevki yaşama zevkinden fazladır. Üretilen mal, tüketilenden fazla olur.

$$dm_i/dt > 0 \quad dM/dt > 0$$

Hayvanlarda mal fazlalığı kendiliğinden oluşur. Komün hayat vardır.

$$dM/dt = -L (M - M_0)$$

$$M = M_0 (1 - e^{-Lt})$$

3 İnsanlarda Yaşama Düzeni

İnsanlarda çalışma zevki, yaşama zevkinden azdır. Dolayısıyla üretilen malın tüketilenden az olması istenir.

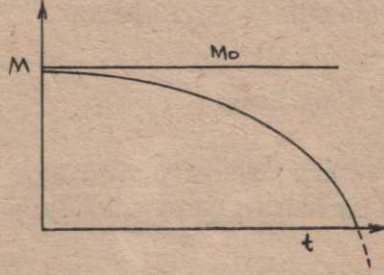
$$dm/dt < 0$$

$$dM/dt < 0$$

Elde yedek mal bulunmaz, denge kurulamaz.

$$-(dM/dt) = -L (M - M_0)$$

$$M = M_0 (1 - e^{-Lt})$$

4 Ürettiği Kadar Tüketme Esası

İnsanlarda dengeli yaşamayı sağlamak, tesir katsayısını negatif yapmakla mümkündür. Bu da herkese ürettiği kadar tüketme imkânını sağlamakla gerçekleşir. Herkes çok tüketeyim deyip çok üretme yoluna gider. Böylece tesir katsayısı ters çalıştırılır.

$$-(dM/dt) = -L (M_0 - M)$$

$$dM/dt = -L (M - M_0)$$

$$M = M_0 (1 - e^{-Lt})$$

5 Ürünün Tükenmemesi Esası

Toplulukta yığılmış mal bulundurmak için, herkes önce üretip topluluğa vermeli ve biraz sonra alıp kullanmalıdır.

$$m_i = (dm_i/dt) t$$

$$m'_i = (dm'_i/dt) (t - \Delta t)$$

Tüketme üretmeden geç olmalıdır.

$$M - M' = \sum (dm/dt - dm'/dt) t + (dm'_i / dt) \Delta t$$

$$\Delta M = \Delta t (dM'_i/dt)$$

Faizli düzen tüketmeyi üretmenin önüne alır ve topluluk daima yokluk içinde olur.

$$\Delta M = -\Delta t \sum (dm_i/dt) = -\Delta t (dM'/dt)$$

6 Verip Karşılığını Alma Esası

Üretenin topluluğa verdiği mala karşı aldığı şeye para denir. Bu para mal miktarı ile bir katsayı çarpımıdır. Bu katsayıya fiat denmektedir.

$$P_i = f_i m_i$$

Toplulukta mevcut toplam para, topluluğa verilen toplam mallar için alınmış paraya eşittir.

$$P = (0,n) \sum P_i = (0,n) \sum f_i m_i$$

Topluluğa verilen malların ölçü birimlerini uygun seçmek şartı ile bütün mallar tek fiatla ölçülebilir. Buna toplu fiat denir.

$$P = F^0 m^0 + \sum m_i f_i$$

$$P = F^0 (m^0 + \sum m_i f_i / F^0)$$

Millî sermaye, toplu fiatla toplam malın çarpımına eşittir.

$$P = M.F$$

Üretmenin tüketme ile dengede olabilmesi için paranın çoğalması gerekir. Denge böylece sağlanır.

$$dP/dt = M.dF/dt + F.dM/dt$$

$$dP/dt = 0$$

$$dF/F = -dM/M$$

7 Gümüş Senet

Paranın sabit kalabilmesi için sınırlı bulunmalı, başka işlerde kullanılmamalı, paslanmamalı ve parçalanmakla değeri bozulmamalı, az olmalı; bu da gümüş madenidir.

$$P_i = g_i$$

$$\sum P_i = \sum g_i = G = P$$

$$G = \text{sabit}$$

Gümüşün para olması üretimi tüketime eşit kılar ve denge kurulur.

$$dG/dt = 0 \quad dP/dt = 0$$

$$dMF/dt = 0 \quad F = \text{sabit}$$

$$F dM/dt = 0$$

8 Altın Senet

Dış piyasada gümüşün taşınması zordur. Altın para daha elverişlidir. Ülkeler arası fiatlar altın ile ölçülür. Altın gümüşü ölçer.

$$fa = G = MF$$

$$fa_i = G_i - g_i$$

Yalnız ülkeler arasındaki altının ölçtüğü gümüş, iç piyasalarda dolaşan gümüştür. Hazineye olmayan altın ile hazineye olan gümüş para ölçüsü olarak girmez.

$$\sum a^0 = \sum (G^0 - g^0) = F \sum M^0$$

Yeryüzündeki altın gümüş gibi sonludur. Milletler arası paradır. Artıp azalmaz. Dolayısıyla dünya mallarının üretimi de tüketmeye eşittir. Denge vardır.

$$dA^0/dt = F dM^0/dt$$

9 Hazine Altını

Bir ülkede hazinedeki para piyasadaki gümüş ile ölçülür.

$$f.a = G-g$$

Ayrıca piyasadaki mallar ile altını da yine piyasadaki gümüş ölçer.

$$FM + f(A-a) = G-g$$

Piyasadaki gümüş bir ülkenin toplam altını ile mallarının toplamını iki katı ile ölçer.

$$FM+fA = 2(G-g)$$

Yeryüzünün malları ile altınlarını yeryüzü piyasasındaki gümüşün iki katı ölçmektedir.

$$FM^0 + fA^0 = 2(G-g)^0$$

10 Serbest Fiat

Bir mal boldığı zaman dengenin korunması için fiatı düşer. Kıtlaştığı zaman yine dengenin korunması için fiatı yükselir.

$$MF+fA = 2(G-g)$$

$$F\Delta M + M\Delta F = 0$$

$$f^k \Delta m^k + M^k \Delta f^k = 0$$

$$\Delta f = - (f^k/m^k) \Delta M^k$$

Fiatı yükselen malın tüketicileri azalır, üreticileri çoğalır; malın miktarı eski yerine gelir. Fiatı düşen malın üreticileri azalır, tüketicileri çoğalır fiat yine eski yerine gelir.

$$f^2-f^0 = -L(m-m^0)$$

$$c^1 \Delta f = dm/dt - c^2 \Delta f = +dm'/dt$$

$$dm/dt - dm'/dt = (c^1+c^2)(f-f^0)$$

$$d^2m/dt^2 = (c^1+c^2) d(f-f^0)/dt = cd(f-f^0)/dt$$

$$d^2m/dt^2 = -Lc^1 (m - m^0)/dt$$

$$m-m^0 = \Delta m^0 e^{-CLt}$$

$$f-f^0 = \Delta f^0 e^{-CLt}$$

11 Altın ve Gümüş Dengesi

Dünya nüfusunun artması, tekniğin gelişmesi ile toptan mal bolarmaktadır. Buna karşılık, dünyada yeni altın ve gümüş üretilmektedir. Böylece denge yine korunmaktadır.

$$f_a = G = MF$$

$$dF/dt \cdot M + F \cdot dM/dt = dG/dt$$

$$F \cdot dM/dt = dG/dt \quad \text{ise}$$

$$dF/dt = 0 \quad \text{olur.}$$

Genel fiyatların korunması altın ve gümüş para için zamanla çok az değişmekte veya ortalama hiç değişmemektedir.

Ulaştırma araçlarının keşfi ile nakil kolaylaşmakta, gümüş de ülkeler arası para olmasın diye altına göre gümüş daha kolay üretilmekte ve yine gümüş iç para kalmağa mahkûm edilmektedir.

$$f_a = G$$

$$a \cdot df/dt + f \cdot da/dt = dG/dt$$

$$f \cdot da/dt < dG/dt$$

$$df/dt > 0$$

12 Altın ve Milli Gelir

Bir ülkede altının değeri diğer ülkeden çok farklı ise ülkeler arası altın gümüş mübadelesi olur ve fiyatlar denkleşir.

Ülkeler arası toplu fiyatlar farklı ise altın mal mübadelesi olur, yine fiyatlar denkleşir.

$$F^1 M^1 + f^1 A^1 = 2(G^1 - g^1)$$

$$F^1 M^2 + f^2 A^2 = 2(G^2 - g^2)$$

$$A^1 \Delta f^1 + f^1 \Delta A^1 = 2 \Delta G^1$$

$$\Delta f^1 = (2 \Delta G^1 - f^1 \Delta A^1)/A^1$$

$$f^1 > f^2$$

$$\Delta f^1 = (2(-\Delta G) - f \Delta A)/A^1$$

$$\Delta f^2 = (2 \Delta G - f(-\Delta A)/A^2$$

$$\Delta f = (\Delta f^1) + (\Delta f^2) = (1/A^1 + 1/A^2) (2\Delta G + f\Delta A)$$

$$f\Delta A = \Delta G$$

$$\Delta f = (1/A^1 + 1/A^2) 3 \Delta G$$

13 Altın ve Ülkeler Arası Denge

Bir ülkede toplu fiyatlar farklı ise dış ülkelerle Mal - Altın alış verişi olur. Fiyatlar eski haline döner, altın fiyatları değişir. Gümüş-altın alış verişi olur. Altın fiyatları da eski durumuna döner. Denge yeniden doğar.

$$\begin{aligned}
 F^1 M^1 + f A^1 &= 2(G^1 - g^1) & F^2 M^2 + f A^2 &= 2(G^2 - g^2) \\
 F^1 > F^2 &\text{ ise } & M^2 > \Delta M &\rightarrow M^1 \\
 (F^1 - \Delta F^1) (M^1 + \Delta M) + f(A^1 - \Delta A) &= 2(G^1 - g^1) + 2\Delta g^1 \\
 F^1 M^1 + f A^1 - 2(G^1 - g^1) &= 0 \\
 F^1 \Delta M - M^1 \Delta F^1 + f \Delta A - \Delta F^1 \Delta M + 2\Delta g &= 0 \\
 \Delta F^1 &= (F^1 \Delta M - f \Delta A + 2\Delta g) / M^1 = 2\Delta g / M^1 \\
 \Delta F^2 &= 2\Delta g / M^2 \\
 F^1 - F^2 &= 2(1/M^1 + 1/M^2) \Delta g = \Delta g = (F^1 - F^2) / 2 (M^1 + M^2) / M^1 M^2 \\
 -\Delta g^1 &= +\Delta g^2 = \Delta g \\
 (F^1 - 2\Delta g / M^1) (M^1 + \Delta M) + (A - \Delta A) &= 2(G - g) + 2\Delta g \\
 F^1 M^1 + f A + (\Delta M F^1 - 2\Delta g) + \Delta f A - f \Delta A &= 2(G - g) + 2\Delta g \\
 \Delta f &= (3\Delta g + f \Delta A) / A = 4\Delta g / A \\
 F M^1 + f^1 A^1 &= 2(G^1 - g^1) & F^2 M^2 + f^2 A^2 &= 2(G^2 - g^2) \\
 f^1 > f^2 & & A^2 > \Delta A &\rightarrow A^1
 \end{aligned}$$

14 Gümüş Stoku ve Ülkeler Arası Denge

Ülkelerde devlet hazineleri altın ve gümüş stokunu yaparlar. Hazineye altın azalır gümüş çoğalırsa toplu fiyatlar düşer; aksine hazineye gümüş azalır altın çoğalırsa toplu fiyatlar yükselir.

$$\begin{aligned}
 \Delta M F + \Delta f A &= 2\Delta(G - g) \\
 \Delta f A &= 0 & \Delta F &= 0 & F \Delta M &= -2\Delta g
 \end{aligned}$$

Bolluk yıllarında gümüş piyasaya sürülürse fiyatlarda değişme olmaz. Aksine darlık yıllarında da gümüş hazineye alınır ve yine denge korunur. Bu ithalat ve ihracatı dengede tutar.

$$\Delta M F = 0 \quad \Delta f = 0 \quad f \Delta A = 2\Delta g$$

Bulunan altın rezervleri veya gümüş rezervleri halinde de dış piyasa fiyatlarında denge korunabilir.

$$\begin{aligned}
 \Delta M F &= 0 & \Delta f A &= 0 \\
 \Delta(G - g) &= 0 & \Delta G - \Delta g &= 0
 \end{aligned}$$

15 Altın Fiatı

Hazine altın fiyatını tesbit edebilir. Bu taktirde iç fiatlarda denge kurulur.

a) Dışarıda altın ucuz ise sarraflar piyasadan altın toplayıp hazineye satarlar, piyasada gümüş azalır; denge kurulur.

b) Dışarıda altın pahalı ise sarraflar hazineden altın alıp halka satarlar; denge kurulmuş olur.

$$FM + fA = 2(G - g)$$

$$\Delta(FM) + (f - f^0)A = 2\Delta(G - g)$$

$$A \, df/dt = -2dg/dt$$

$$dg/dt = L(f - f^0)$$

$$-A/2 \, df/dt = L(f - f^0)$$

$$f - f^0 = \Delta f \, e^{-2L/A \, t}$$

$$g - g^0 = \Delta g(1 - e^{-2L/A \, t})$$

16 Hazinede Gümüş Stoku

Bir ülke hazinesi altın fiyatını diğer ülkeden fazla tutuyorsa, ülkeye altın girip gümüş çıkacaktır. Düşük tutuyorsa ülkeden altın çıkıp gümüş girecektir. Bu hazinedeki gümüşün veya altının bitmesine sebep olur ve iç fiat dengesini devirir.

$$M^1F^1 + f^1A^1 = 2(G^1 - g^1)$$

$$M^2F^2 + f^2A^2 = 2(G^2 - g^2)$$

$$\Delta M^1F^1 = 0 \quad \Delta M^2F^2 = 0$$

$$da/dt = -(da^2/dt) = L(f^1 - f^2)$$

$$-\Delta a^1 = \Delta a^2 = L(f^1 - f^2) \, t$$

Bir ülke hazinesi ancak gümüşün taşıma masrafları nisbetinde farklı altın fiyatı üzerinde oynayabilir.

$$(f^1 - f^2) < t_s \quad \text{Denge hali}$$

Bir ülke hazinesi ancak mevsim fiyatlarını dengelemek için altın fiyatları üzerinde oynayabilir.

Bir ülke fevkalâde halleri karşılamak için altın fiyatlarının üzerinde oynayabilir.

Bir ülkenin hazinesi ne kadar güçlü ise, ekonomik darbelere o kadar dayanıklı demektir.

$$(f - f^0) = \Delta f^m S_n \, wt$$

$$g - g^0 = \Delta g \, S_n \, wt$$

$$f^1A^1 = 2(G^1 - g^1)$$

$$f^1a^1 = (G^1 - g^1)$$

$$f^1a^1 + g^1 = G^1$$

$$g = 0$$

$$fa = G^1$$

17 Sermaye Vergisi ile Para Dengesi

Sermaye vergisi ve maldan alınan vergi iç piyasayı bozmaz.

Gelir vergisi, nakit olarak alınan vergi iç piyasayı bozar.

Maldan alınan vergi, iç fiatlarda fiat dengesini sağlar. Bu hazineye mevcut malların nisbetinde satış fiyatı tesbit etmekle sağlanır.

$$F[m(1 - l)] + f[A(1 - l)] = 2(G - g)(1 - l)$$

$$FMl + fAl = 2(G - g)l$$

$$(FM + fA)l = 2(G - g)l$$

$$M\Delta F = 2\Delta(G - g)$$

$$-\Delta F = -2\Delta(G - g)/M$$

$$dm/dt = C(f^d - f^h)$$

$$d(f^d - f^h)/dt = +L(m - m^0)$$

$$(f - f^0) = \Delta f^0 Cs \sqrt{LC} t$$

18 Denk Mallar

Altın ve gümüş tek mal sayılır ve mükellefler hazineye istedikleri madenle vergi öderlerse ve istedikleri madenle alacaklarını alırlarsa, sarraf aracılarna gerek kalmaksızın altının ve fiatların dengesi kurulmuş olur.

Dışarıda altın pahalı ise herkes gümüş ile ödeme yapacak ve gümüş piyasada azalacaktır. Dışarıda altın ucuz ise herkes altınla ödeme yapacak ve gümüş piyasada kalacaktır. Hazine alacaklıları ise aksi hareket ederek denge korunmuş olacaktır.

$$FM + fA = 2(m - g)$$

$$(F + \Delta F)(M - \Delta M) + (f + \Delta f)A = 2(G - g) - 2\Delta g$$

$$\Delta M \Delta F - FM + M \Delta F - F \Delta M + fA + A \Delta f = 2(G - g) - 2\Delta g$$

$$M \Delta F - F \Delta M + A \Delta f = -2\Delta g$$

$$\Delta f = (F \Delta M - M \Delta F - 2\Delta g)/A$$

$$\Delta F = 0 \quad \Delta f = (F \Delta M - 2\Delta g)/A$$

Verginin tamamı altın olarak ödenirse

$$\Delta f = F \Delta M/A$$

Verginin tamamı gümüş olarak ödenirse

$$\Delta f = F \Delta M/A - \Delta g/A - \Delta g/A = -\Delta g/A$$

19 Kredi

Gümüşün para olarak kullanılması, mal mübadelesini ve işbölümünü gerçekleştirir.

Gümüşün para olarak kullanılması fertler arasında faizsiz ve başka bir teminata gerek kalmaksızın kredi düzenini sağlar.

$$K^1 \leftarrow g^1/f^1 m^1 \rightarrow K^2$$

$$K^1 \leftarrow f^2 m^2/g^1 \rightarrow K^2$$

Altının para olarak kullanılması ülkeler arasında mal mübadelesini sağlar, işbölümünü doğurur.

Altının para olarak kullanılması, ülkeler arasında başka bir teminata gerek kalmaksızın kredi düzenini sağlamış olur.

$$D^1 \leftarrow a^1/F^1 M^1 \rightarrow D^2$$

$$D^2 \leftarrow F^2 M^2/a^2 \rightarrow D^1$$

20 Senet Para

Altınla değiştirilebilir kâğıt para devletler arasında kullanılmakla taşıma külfeti büsbütün kalkar.

$$F^1 M^1 + f^1 A^1 = 2(G^1 - g^1)$$

$$F^1 M^1 + f^2 A^1 = 2(G^1 - g^2)$$

$$A(f^1 - f^2) = -2(g^1 - g^2)$$

$$A = -2(g^1 - g^2)/(f^1 - f^2)$$

$$P^a = (A - a) \quad \text{kesilir}$$

Gümüşle değiştirilebilir bir kâğıt para kullanılmakla daha da kolaylık sağlanabilir.

Böylece altın ve gümüş hazineye durur, sadece onlarla değiştirilebilir kâğıt para kullanılabilir.

$$fa = G - g$$

$$G = (fa + g)$$

$$P^g = (G - g)$$

21 Fiatlara Müdahale

Fiat sınırlaması toplu yaşama düzenini bozar.

$$(f - f_a) = \text{sabit} = C \quad \text{Denge bozuk}$$

$$dm/dt = C(f - f^0) = C^0$$

$$f - f^0 > 0$$

$$m = Ct \quad \text{Denge yok}$$

$$f - f^0 < 0$$

$$m = -Ct \quad \text{Mal yok}$$

22 Nakdi ve Gelir Vergisi

Nakit vergi fiat dengesini bozar.

Gelir vergisi nakit vergisidir.

$$F^1 M^1 + f^1 A = 2(G - g)$$

$$F^2 M^1 + f^2 A = 2(G - g - V)$$

$$(F^1 - F^2) M + (f^1 - f^2) A = 2V$$

$$f^1 = f^2 \quad \text{kalırsa}$$

$$F^1 - F^2 = 2V/M$$

$$1 - F^2/F^1 = 2V/F^1 M = L$$

$$1 - L = F^2/F^1$$

23 Paranin Hapsi

Fiatlar piyasadaki para ile, üretme ve tüketme piyasadaki para hareketi ile kurulur. Paranin hapsi üretme ve tüketmeyi durdurur.

$$FM + fA = 2(G - g) \quad dfA/dt = 0$$

$$F dM/dt = 2 d(G - g)/dt$$

$$d(G - g)/dt = 0$$

$$dM/dt = 0$$

24 Karşılıksız Para

Karşılıksız para fiat dengesini bozar.
Faiz, karşılıksız para üretir.

$$F^1 M + fA = -2 P_g$$

$$F^2 M + fA = -2(P_g + \Delta P_g)$$

$$(F^1 - F^2) M = 2\Delta P_g$$

$$1 - F^2/F^1 = 2\Delta P_g/FM$$

$$(1 - F^2/F^1) = 2 \Delta P_g/P_g$$

25 İşletme ve Muamele Vergisi

İşletme ve tapu harçları para hareketini yavaşlatır.

$$P = FM$$

$$dP/dX = M dF/dX + F dm/dX$$

$$F dM/dX = - dP/dt$$

$$dP/dX = 1/2 M dF/dX$$

$$dF/dX = (F^a - F^s)/\Delta X$$

$$dF/dX = (F^a - F^s)/\Delta X - \Delta f / \Delta X = [F^a - (F^s + \Delta f)] / \Delta X$$

26 Hazinesinin Fonksiyonu

Hazine altını ile desteklenmeyen gümüş yabancı hazineler ile desteklenir. Bu durum ülkeyi geriletir.

Gümüşü taşıma külfeti, ithalât fiyatlarını yükseltir, ihracat fiyatlarını düşürür. Devamlı fiyat farkı ülkeyi fakirliğe götürür.

$$F^s M = G - \Delta N_g$$

$$F^a M = G + \Delta N_g$$

$$(F^a - F^s) M = 2 \Delta N_g$$

$$1 - F^s/F^a = 2 \Delta N_g / M F^a = 2 \Delta$$

$$1 - 2 \Delta = F^s/F^a$$

27 Veresiye ve Faiz

Veresiye satış varlık dengesini bozar.

Faiz veresiye satışın sonucudur.

$$\Delta M = t^0 \Sigma (dm^I/dt - dm^I/dt)$$

Veresiyede $\Delta M = -t^0 \Sigma (dm^I/dt - dm^I/dt)$

28 Ücret

Ücretli düzen, fiat dengesini bozar.

Ücret, mal üretilmeden işçiye mal satınalma gücünü vermektedir.

$$m^I t = m^I (t + t^0)$$

$$(m^I - m^I) = m^I t^0$$

$$m^I > m^I$$

$$m^I (t + t^0) = m^I t$$

$$(m^I - m^I) t = -m^I t^0$$

$$m^I < m^I$$

29 Tekel

Tekel üretmeyi yarıyarıya düşürür.

$$M^t = M^a = M^0 - (F^1 - F) C^t = M^0 - (F - F^2) C^a$$

$$F^1 - F^2 = C/C^t (F^0 - F^2) = M^t - M^0/C^t$$

$$K = M \cdot (M - M^0) C^t$$

$$dK/dt = 2 M \cdot - M^0 = 0$$

$$M \cdot = M^0/2$$

$$M \cdot = M^0/2$$

30 Depo Edilemez Mallar

Depo edilemez malların piyasaya girmesi fiyat düzenini bozar.

Hizmetler ve enerji, depo edilemez mallardandır.

$$f - f^0 = -L (m - m^0)$$

$$m^0 = 0 \quad \text{olunca}$$

$$d^2m/dt^2 = 0$$

$$dm/dt = C$$

$$m = Ct$$

$$m < 0 \quad m = -Ct$$

ŞER'Î AYLARIN TAKVİMİ

Ş-1

5-2

SERİ AYLARIN TAKVİMİ

Yaptığımız hesaplar, İCMA ve İÇTİHATlara dayanmaktadır. Bütün ilim adamlarının fende ittifak ettikleri hususlar da icmadan sayılır. Zira bu ittifaka İslâm ilim adamları da girmiş ve asrımızın icmaı olmuş olur.

İctihada dayalı kısımların hesabı öyle yürütülmüştür ki, aksi içtihatla olanlar da bu hesablara dayanarak kendi içtihatlarına uygun hesabı kolaylıkla yapabilirler.

Bu yazıda önce içtihat ve icmalar sıralanmıştır. İctihatlardan sadece kendi tercihimiz olan görüş geçirilmiştir. Bu yazıda tercih ettiğimiz içtihatların tartışması yapılmamıştır. Bu tartışmayı bir ilim heyetinin önünde yapmak istemekteyim. O zaman bazı görüşlerim değişmiş olabilir. Yani bu tercihlerim 'zahir' mertebesinde olup 'nas' mertebesinde değildir.

A—SERİ AYLARIN HESABLANMASINDA DAYANILAN İCMA VE İÇTİHATLAR :

1— Her yer kendi güneş gününün saatlerini kullanır.
(İCMA)

2—Gece veya gündüzün bir günden fazla sürdüğü ülkelerde Mart günü alınarak amel edilir. (İÇTİHAT)

3—Yeryüzünün günleri Mekke günlerine yakınlık ölçüsü ile adlandırılır. (İCMA)

4— Doğudakiler Cuma'yı Mekke'den önce, batıdakiler ise sonra kırlarlar.
(İCMA)

5—Arkada doğu ile batının birleştiği yerde, oraya göre doğuda olanların günü batıda olanlarınkinden bir gün geridir. (İÇTİHAT)

6—Ay yeni hilâlin görülmesi ile başlamış olur. (İCMA)

- 7—Ay Mekke günü ile zeval geçmeden (öğle vakti girmeden) önce değişirse, batıdan mutlaka görüleceğinden, o gün eski ayın son günüdür. (İÇTİHAT)
- 8—Ay Mekke saati ile zevalden (öğle girdikten) sonra değişirse, hiç olmazsa doğudakiler tarafından görülemeyeceğinden ayın sonu ertesi gündür. (İÇTİHAT)
- 9— Hac ayları yeryüzünde aynı günde başlar. (İCMA)
- 10—Ramazan ve diğer aylar da yeryüzünde aynı günde başlar. (İÇTİHAT)
- 11—Hilâlin gözle görülmesi yeni ayı tesbit eder. (İCMA)
- 12—Hilâlin başka ülkeden görülmesi, görüldüğü anda ülkemiz gecede ise ülkemiz için de geçerlidir. (İÇTİHAT)
- 13—Hilâlin aletle görülmesi de yeni ayı tesbit edebilir.
(İÇTİHAT)
- 14—Hilâlin görülmesi mümkün olmayan günlerde yeni ay hesabla tesbit olunur.
(İCMA)
- 15—Ayın gözle veya aletle görülebildiği günlerde de sıhhatli hesap geçerlidir.
(İÇTİHAT)
- 16—Ayın uzunluğu, otuz günden biraz kısadır. Bu kısalık yarım günden biraz azdır.
(İCMA)
- 17—Ayın birisi otuz diğeri yirmi dokuz ile gelir, bazan peşpeşe otuz gelir. (İCMA)
- 18—Peşpeşe aylar yirmidokuz ile gelmez. (İCMA)
- 19— Ayın uzunluğu 29,530588 gündür. (İCMA)
- 20—Zevalin uzunluğu 0,030588 gün veya 44 dakikadır.
(İÇTİHAT)
- 21—Yılın uzunluğu 365,24219879 gündür. (İCMA)
- 22— Dört yılda bir 366 gün olarak hesaplanır. (İCMA)
- 23—Yüz yılda bir dördüncü yıl da 365 gün olarak gelir.
(İCMA)
- 24— Dört yüzüncü yıl da, yüzüncü yıl da 366 gün olur.
(İCMA)
- 25—Güneşin halkalı tutulması halinde halkanın merkezlendiği an ay hisabi olarak değişmektedir. (İCMA)

- 26—Veda Haccı hicretin onuncu yılında olmuştur. (İCMA)
- 27—29 Nisan 1976 Perşembe günü Hicretin 1396. yılın Rebiülevvel ayının son günlerine rastlar. (İCMA)
- 28—Yer yuvarlaktır. (İCMA)
- 29—Gök, sabit iki noktadan geçen mihver etrafında döner görünür. Gerçekte kendisi döner. (İCMA)
- 30—Yerin mihveri ile bulunduğumuz yerden düşey düzlemimiz geçer. (İCMA)
- 31—Yer merkezinden geçen ve mihverine dik olan düzleme istiva düzlemi denir. (İCMA)
- 32—Yer mihveri ile güneşten güneş düzlemi geçer. (İCMA)
- 33—Gök cisimleri doğudan batıya doğru hareket ediyormuş gibi görünür, yani yer doğuya doğru döner. (İCMA)
- 34—Yüzümüzü doğuya çevirdiğimizde sağımız cenub, solumuz şimaldir. (İCMA)
- 35—Mekke yer yüzünün şimal tarafındadır. (İCMA)
- 36—Şeriatta Mekke Günü esastır. Mekke günü Griniç'ten 2 saat 41 dakika, İstanbul'dan sadece kırk dakika öncedir. (İCMA)
- 37—Yer yirmidört saate, saat da 60 dakikaya bölünmüştür. (İCMA)
- 38—Çevre 360 dereceye bölünürse, 15 derece 1 saat etmektedir. 1 derece dört dakikadır. (İCMA)
- 39—Gün, güneşin düzlemimizi kestiği anlar ile tarif edilir. (İCMA)
- 40—Ay, ayın güneş düzlemini kestiği anlar ile tarif edilir. (İCMA)
- 41—Yıl, güneşin istiva düzlemini kestiği anlar ile tarif edilir. (İCMA)
- 42—Gün, bulunduğumuz yerin düşey düzlemini görmediğimiz yerde kestiği anda başlar. (İÇTİHAT)
- 43—Ay, ayın güneş düzlemini güneş tarafı kestiği anda biter. Takvim ayı bundan sonraki gün ile başlar. (İCMA)
- 44—Yıl, güneşin istiva düzlemini şimal tarafa (Mekke'nin

bulunduğu tarafa) geçerken kestiği an ile başlar. Bu hisabidir. Sonraki gün yeni yılın günüdür. (İCMA)

45— Değişme günleri eski yıl ve aya aittir. (İÇTİHAT)

46—Hafta 7 gündür. Veda Haccının arefesi Cuma günü idi. (İCMA)

47—Ay yılı oniki aydır. Veda Haccı onuncu yıl kabul olunur. (İCMA)

48— İlk ay 29 ile biter. (İÇTİHAT)

49—Zeval süresi 44 dakikadır. (İÇTİHAT)

50—Ay, her ay 11,01168 derece doğuya doğru kayar.(İCMA)

B— AYIN DEĞİŞME SAATİNİ BULMAK :

1—Önce halkalı tutulma gözlenir, günü ve tarihi tesbit olunur.

Meselâ: 29 Nisan 1976 Perşembe günü böyle bir halkalı tutulma olmuştur. Tutulma Türkiye Saati ile 13,52 de; Mekke Saati ile 13,12 de olmuştur.

2—Aranan ay ile bu gün arasında kaç ay geçtiği tesbit olunur.

Meselâ: Hac ayından sonra kaç ay geçtiğini hesap edebiliriz.

10. yıldan 1 ay	1
1395. yıla kadar 1385 X 12	16620
1396. yıldan Rebiülahara kadar	4 ay
	16625 ay geçmiştir.

1976 Hac ayına kadar ise Hac Ayı 12. aydır. 7 ay geçmiştir.

3—Ay sayısı gün ile çarpılarak aradan geçen gün sayısı tam olarak bulunur.

Meselâ: Veda ayı için 29,530588X16625 490 946,0255

1976 Hac ayı için 29,530588X7 206,714116

4—Aranan ay, tutulma gününden ileri ise tutulma saati toplama eklenerek aranan ayın değişme gün ve saati bulunur.

1976 Hac ayı	206,717116
Tutulma saati	0,55
	207,264116

5—Aranan ay; tutulma gününden geri ise tutulma saatini bulmak için 1 sayısına tutulma saati eklenir ve hesaplanan gün sayısının küsur saati çıkarılır. Bu aranan ayın değişme saatidir.

Meselâ :	
Veda ayı	490 946,0255
Tutulma saati	0,55
Değişme saati :	1,55
	0,0255
	1,5245 bulunur.

6—Bulunan sayı tam sayıya ilâve edilmelidir. Bulunan saat zevalden sonra ise o gün ayın sonu değildir; yoksa ayın sonudur. Zeval saati 0,530580 olarak alınır.

Meselâ: 1976 Hac ayı 0,264116'da değişmiştir. Ertesi gün yeni aydır.

Veda Haccı da 0,5245'de değişmiştir. Bu 0,530588'den küçüktür. Ertesi gün yeni aydır.

C — A Y I N D E Ğ İ Ş M E G Ü N Ü N Ü B U L M A K :

1—Değişmenin olduğu günler arasında kalan tam günler 7'ye bölünür. Kalan sayı ikisi arasındaki gün farkını gösterir.

Meselâ: 1976 yılının Hac ayı için;

207 / 7 de 4 gün artar.

Veda ayı için;

490 946 da 1 gün artar.

2—Aranan ayın ilk gününü bulmak için: Ay tutulma gününden ileride ise günler ileriye sayılır. Meselâ: (Perşembe) - Cuma - Cumartesi - Pazar - P.tesi. 1976 Hac ayı Pazartesi günü değişmiştir.

3—Aranan ay geri ise günler geriye doğru sayılır.
(Perşembe) - Çarşamba
Veda ayı Çarşamba günü değişmiştir.

4—Tutulma saati öğleden sonra ise ertesi gün geçmiş ayın sonudur; değilse o gün ayın sonudur. Buna göre bir veya iki ileri saymak gerekir.

Meselâ: 1976 Hac ayı öğleden önce değişmiştir. (Pazartesi) - Salı
Salı günü Zilhaccenin biri olmuş oluyor.
1 Zilhacce 1396 Salı günüdür.
Veda ayı da zevalden önce değişmiştir.
(Çarşamba) - Perşembe
1 Zilhacce / 10 Perşembe günüdür.

5—Arefe günü dokuzuncu gündür. Bir ileriye saymak gerekir.

Meselâ: Veda arefesi (Perşembe) - Cuma olarak Cuma günüdür.
1976 Hac arefesi (Salı) - Çarşamba olarak Çarşamba günüdür.

6—Kurban bayramı onuncu gündür. Arefeden bir ileri gitmek gerekir.
Meselâ, Veda yılı bayramı Cumartesi, 1976 bayramı Perşembe'dir.

D— GÜNEŞ YILINA GÖRE GÜNLERİ BULMAK :

1—Güneş yılı Mart ayından başlar.

(Hıristiyanlar yılı Ocak ayında başlatırlar. Yani onların Şubat, Ocak ayları bir yıl ilerdedir. 1976 Ocak ve Şubat gerçek yılın 1975 tarihine dahildir.)

Mart	31	
31 Nisan	30	Soldaki sayılara o ayın gün
61 Mayıs	31	sayısı eklenirse geçen günün top-
92 Haziran	30	lamı bulunur.
122 Temmuz	31	
153 Ağustos	31	

184 Eylül	30
214 Ekim	31
245 Kasım	30
275 Aralık	31
306 Ocak	31
337 Şubat	28 (29)

Meselâ: 29 Nisan 31 + 29 = 60 gün eder.

Bayram onuncu gündür. 207 ye 10 eklenirse 217 eder.

60 güne eklenirse 277 eder. Aralığa kadar 275 gündür. İki gün gerekiyor. 1976 bayramı 2 Aralık 1976 günüdür. Gerçekten bu günü takvimler Perşembe olarak gösterirler.

2—Dörde bölünmeyen yıllar 365 gün olarak biter. Dörde bölünen yıllar arasında 100'le bölünen de 365'le biter.

Yüze bölünenlerden dörtyüzle bölünen de 366 ile biter. Dört bin yıl da 365 le bitecektir. Meselâ 632 yılın günleri :

$$\begin{array}{r}
 632 \times 365 = 230680 \\
 632 / 4 = 158 \\
 600 / 400 = 1 \\
 \hline
 230839 \\
 632 / 100 = 6 \\
 \hline
 230833 \\
 \\
 29 \text{ Nisan } 1976 \\
 1975 \times 365 = 720875 \\
 1975 / 4 = 493 \\
 1975 / 400 = 4 \\
 \hline
 721372 \\
 1975 / 100 = 19 \\
 \hline
 721353 \\
 \\
 1975 \text{ yılının günleri } 721353 \\
 29 \text{ Nisan } 60 \\
 \hline
 721413
 \end{array}$$

Bunu 7'ye bölersek tam bölünür.

3—Bilinen tarihin günleri ile aranan tarihin günleri eklenir veya çıkarılarak aranan günün gün sayısı bulunur.

Meselâ: Veda ayının günü için;

29 Nisan 1976'nın gün sayısı	721413
16625 ayın gün sayısı	— 490946
	230467

4— Günü bilinen bir yılın tarihini bilmek için önce 365'e bölünür. Kabaca yılı bulunur. Sonra sıhhatli olarak hesaplanır.

$230467 / 365 = 631$ yılıdır.

631 yıl 632 yıldan 366 gün eksiktir.

$230833 - 366 = 230467$ eder.

1 Mart günü Veda ayının değiştiğini ifade eder.

2 Mart günü Zilhacce 1 olmuştur. Veda Zilhaccesi 30 ile bitmiştir.

1 Nisan 632, 1 Muharrem 11 olmuştur.

(Bu hususta daha hassas hesapların yapılması için Kabe'de Hacer-i Esved'in arz ve tulûnün hassas olarak ölçülmesi gerekmektedir.)

E — A Y K A Ç G Ü N S Ü R E R :

İlk ay 29 ile bitmiştir. 29,530588 yarım gününü gelecek aya bırakmıştır.

İkinci ay 59,061176 ile bitmiştir. 30 gün sürmüştür.

Ayın 29 ile bitmesi için 0,061176'dan sonra ve 0,530588'-den önce başlaması gerekir. Bitmesi ise gece yarısından önce olmalıdır.

0,000 ile 0,061176 arasında değişme olmuş ise ne başlama, ne bitme 29 gün sürme şartlarına uymadığı için üst üste aylar 30'la gelir.

Demek ki;

1—0,00000 ile 0,061176 arasında ise hem eski hem yeni ay,

2—0,061176 ile 0,530588 arasında ise yalnız yeni ay,

3—0,530588 ile 0,000000 arasında ise yalnız eski ay 30 ile biter.

Meselâ: Veda ayı 0,5245 ile başlamıştır. Eski ay 29, Veda ayı 30 ile, 1976 Hac ayı 0,264116 da başlamıştı. Eski ay 29, Hac ayı 30 ile, Veda Haccından sonra gelen Muharrem ayı ise 0,055088'de başlamıştır.

Hem yeni ay, hem eski ay 30 ile bitmiştir.

Bu esaslara göre 1976, 1977, 1978, 1979, 1980 yıllarına ait takvim hazırlanmıştır.

ŞER'İ AYLARIN					
DEĞİŞMESİ (ICMA)	1396. Yıl — 1976		TAKVİMİ (İÇTİHAT)		
Sa. Dak. De.Gün	Gün	Ay	Tarih	Gün say.	

5.29,550000 13 12 18b Perş. C.tesi Cemaziyülevvel1/Mayıs 76 29
6.30,080588 01 56 150d C.tesi Pazar1/Cemaziyülahar 30/Mayıs 30
7.29,611176 14 40 42b Pazar Salı 1/Receb 29/Haziran 29
8.30,141764 03 24 126d Salı Çarşamba 1/Şaban28/Temmuz 30
9.29,672352 16 08 65b Çarş Cuma1/Ramazan 27/Ağustos 29
10.30,202940 04 52 103d Cuma C.tesi1/Şevval 25/Eylül 30
11.29,733528 17 36 89b C.tesi P.tesi 1/Zilkade 25/Ekim 29
12.30,264116 06 20 83d P.tesi Salı 1/Zilhicce 23/Kasım 30

1397. Yıl — 1977

1.29,794704 19 04 112b Salı Perş. 1/Muharrem 23/Aralık 29
2.30,325292 07 49 63d Perş. Cuma 1/Safer 21/Ocak 30
3.29,855880 20 32 128b CumaPazar 1/Rebiülevvel 20/Şubat 29
4.30,386464 09 16 41d Pazar P.tesi 1/Rebiülahar 21/Mart 30
5.29,917056 22 00 150b P.tesi Çarş.1/Cemaziyülewel 20/Nisan 29
6.30,447644 10 44 19d Çarş. Perş.1/Cemaziyülahar 19/Mayıs 30
7.29,978232 21 28 172b Perş. C.tesi 1/Receb 18/Haziran 29
8.30,508820 12 12 3b C.tesi P.tesi 1/Şaban 17/Temmuz 30
9.30,039408 00 56 166d P.tesi Salı 1/Ramazan 16/Ağust. 30
10.29,569996 13 40 25b Salı Perş. 1/Şevval 15/Eylül 29
11.30,100584 02 24 144d Perş. Cuma 1/Zilkade 14/Ekim 30
12.29,631172 15 28 47b Cuma Pazar 1/Zilhicce 13/Kasım 29

1398. Yıl — 1978

1. 30,161760 03 52 122d PazarP.tesi 1/Muharrem 12/Aralık 30
2. 29,692348 16 37 69b P.tesi Çarş. 1/Safer 11/Ocak-78 29
3. 30,222936 05 21 100d Çarş.Perş. 1/Rebiülevvel 9/Şubat 30
4. 29,753524 18 05 91b Perş. C.tesi 1/Rebiülahar 11/Mart 29
5. 5.30,284112 06 49 78d C.tesiPazar1/Cemaziyülevvel 9/Nisan 30
6. 29,814700 19 33 113b PazarSalı 1/Cemaziyülahar 9/Mayıs 29
7. 30,345288 08 17 56d Salı Çarş. 1/Receb 7/Haziran 30
8. 29,875876 21 01 135b Çarş.Cuma 1/Şaban 7/Temmuz 29
9. 30,406464 09 45 34d Cuma C.tesi 1/Ramazan 5/Ağustos 30
10. 29,937052 22 29 157b C.tesiP.tesi 1/Şevval 4/Eylül 29
11. 30,467640 11 13 12d P.tesi Salı 1/Zilkade 3/Ekim 30
12. 29,998228 23 57 179b Salı Perş. 1/Zilhacce 2/Kasım 29

1399. Yıl — 1979

1. 30,528816 12 41 10b Perş. Cuma 1/Muharrem 1/Aralık 30
2. 30,059404 01 25 158d C.tesi Pazar1/Safer 31/Aralık 30
3. 29,589992 14 09 32b PazarSalı 1/Rebiülevvel 30/Ocak-79 29
4. 30,120580 02 53 136d Salı Çarş. 1/Rebiülahar 28/Şubat 30
5. 29,651158 15 37 54b Çarş.Cuma 1/Cemaziyülevvel 30/Mart 29
6. 30,181756 04 21 114d CumaC.tesi1/Cemaziyülahar 28/Nisan 30
7. 29,712344 17 05 76b C.tesi P.tesi 1/Receb28/Mayıs 29
8. 30,242932 05 50 92d P.tesi Salı 1/Şaban26/Haziran 30
9. 29,773520 18 34 98b Salı Perş. 1/Ramazan 26/Temmuz 29
10. 30,304108 07 18 70d Perş.Cuma 1/Şevval 24/Ağustos 30
11. 29,834696 20 02 120b Cuma Pazar 1/Zilkade23/Eylül 29
12. 30,365284 08 46 48d Pazar P.tesi 1/Zilhacce 22/Ekim 30

1400. Yıl — 1980

1. 29,895872 21 30 142b P.tesi	Çarş.	1/Muharrem	21/Kasım 29
2. 30,426460 10 14 26d Çarş.	Perş.	1/Safer	20/Aralık 30
3. 29,957048 22 58 164b Perş.	C.tesi	1/Rebiülevvel	19/Ocak-80 29
4. 30,487636 11 4d C.tesi	Pazar	1/Rebiülahar	17/Şubat 30
5. 30,018224 68 26 173d P.tesi	Salı	1/Cemaziyülevvel	18/Mart 30
6. 29,548812 13 10 18b Salı	Perş.	1/Cemaziyülahar	17/Nisan 29
7. 30,079400 01 54 151 d Perş. Ş.	Cuma	1/Receb	16/Mayıs 30
8.29,609468 14 38 36b Cuma	Pazar	1/Şaban	15/Haziran 29
8. 30,140576 03 22 129d Pazar	P.tesi	1/Ramazan	14/Temmuz 30
10.29,671164 16 06 61b P.tesi	Çarş.	1/Şevval	13/Ağustos 29
11.30,201752 04 50 107d Çarş.	Perş.	1/Zilkade	11/Eylül 30
12.29,732340 18 34 83b Perş.	C.tesi	1/Zilhacce	11/Ekim 29

Not :

Cetveli yapmak için, tutulma saatına 29,530588 eklenir.

Tam sayılar çıkarılır.

1440 ile çarpılır, dakika bulunur.

360 ile çarpılır, derece bulunur.

30 için iki gün; 29 için 1 gün ileri gidilir.

Ay ertesi gün değişiyorsa, 1 gün daha sonra değişiyorsa 2 gün ileri gidilir.

Gün sayısına kameri ayın sayısı eklenir, şemsi ayın günü çıkarılırsa yeni ayın ilk günü bulunmuş olur.

VEDA AYININ MANASI

Her canlının ömrü vardır; doğar, büyür, gelişir ve ölür. İnsanın tesmiye edilmiş ömrü yüz yıldır.

Medeniyetlerin ömrü bin yıldır. Her on yıl bir yaş sayılır. Bin yıl içinde doğar, büyür, gelişir ve göçüp giderler.

I. İslâm Medeniyeti bin yılın üstünde yaşamıştır. Tabii yaşlanma sonucu bugünkü çöküş çağına gelmiştir. İslâmiyet pek çok medeniyetler kuracak ve kıyamete kadar varlığını sürdürecektir. Bugün II. İslâm Medeniyetinin eşiğindeyiz; doğum sancılarını yaşıyoruz. Bu yeni İslâm Medeniyeti de I. İslâm Medeniyetinin benzeri olacak, amma aynısı olmayacaktır.

I. İslâm Medeniyeti iki yaşını (yirmi yılını) doldurunca sütten (vahiyden) kesilmişti. Artık kendi kendine beslenebilecekti. Veda bu sütten kesilme yılı olarak tesid edilmiştir.

İnsanlık için ise her bin yıl bir yaş sayılmaktadır. Hz. Adem(A.S.)den sonra Hz. Muhammed(S.A.V.)e kadar onbeşbin yıl geçmişti. Yani insanlık onbeş yaşında idi, buluşa eriyordu. Artık rüştüne ermiş ve vesayetten kurtulmuş olacaktı.

İnsanlık onbeş yaşına gelmeden kendi kendine tasarruf edecek durumda değildi. Bunun için peygamberler geliyor ve insanlık onların vesayetinde gelişiyor, terbiye ediliyordu. Veda ayında insanlık baliğ oldu, rüşte erişti ve vesayetten çıktı.

Artık insanlara yeni kitablar gelmeyecekti. Yeni peygamberler gelmeyecekti. Kitab olarak onlara Kur'ân yeterli idi.

Hz. Adem'den beri devam edip gelen vahiy bu ayda kemâle ve hitama ermişti. Kur'ân o gün bunu apaçık ilân ediyordu.

Bundan sonra insanlar artık Kitaba ve Sünnete dayanarak içtihad yapacaklar, icma edecekler ve o suretle yaşayıp gelişecekler; Rablarına ibadet edeceklerdir. Bu ay insanlık için bir dönüş ayıdır.

Bu ayda şirke son verilmişti. Putperstlik artık tarihe karışmıştı. Bundan sonra gizli şirk ile mücadele edilecekti. Çünkü insanlık artık şirki çok iptidai bir düşünce olarak bulacaktı.

Yüz Hisseli

Yanm Milyon Sermayeli 100 x 5000 •= 500.000,-TL.

Ortakların çoğunluğunu Yüksek İslâm Enstitüsü talebelerinin teşkil ettiği;

AKYOL MATBAACILIK ORTAKLIĞI

Kurucu : Mehmet ÇAKIR İşletmeci: Reşat EROL

*** KİTAP**

*** GAZETE**

***MECMUA**

***BROŞÜR**

*YILLIK ANDAÇ

*PROSPEKTÜS

*TÜZÜK

*EL ÎLÂNI

*** RENKLİ ve TRİKOMİ BASKILAR * HER TÜRLÜ MATBAA İŞLERİ DİZGİ — BASKI
— CİLT KALİTE — SÜR'AT — UCUZLUK**

S.S-Akevler Kredi ve Yardımlaşma Kooperatifi Akkent Baştemsilcilik Şubesi **AKYOL**
MATBAA İŞLETMESİ –TEL: **27 77 57** Polat Cad. Akevler Sitesi, Yeşilyurt - İZMİR

٢٩ الدولة قصرا

و دولة المال بين الأغنيا يدعوا الى الكساد كما قال تعالى : " كى لا يكون دولة بين الأغنيا *
منكم " (٧/٩٥) وقال تعالى : " وفي أموالهم حق للسائل والمحروم " (١٩/٥١) والقلة بالتنصيف
كما قال تعالى : " قم الليل الا قليلا " (٢/٧٣) " نصفه أو انقص منه قليلا " (٤/٧٣) " أو زد عليه " (٥/٧٣)
ثم قال تعالى : " انك تقوم أدنى من ثلثي الليل و نصفه و ثلثه و طائفة من الذين معك " (٢٠/٧٣)
بيانا له . و الزكاة تمنع الدولة كما قال تعالى : " ما أفاء الله على رسوله من أهل
القرى فله وللرسول ولذي القربى و اليتامى و المساكين و ابن السبيل كى لا يكون دولة بين
الأغنيا * منكم " (٧/٥٩) .

٣٠ متاع ما لا يدخر

و المال ما يوزن و يكال و يدخر و ان عدّ ما لا يدخر ما لا يطفى الميزان كما قال تعالى :
" و أنبئكم بما تآكلون و ما تدخرون فى بيوتكم " (٤٩/٣) و قال تعالى : " زين للناس حب
الفسهوات من النساء و البنين و القناطير المقتنطرة من الذهب و الفضة و الخيل المسومة
و الأنعام و الحرث " (١٤/٣٠) فلا يقنطر بهما الأنعام و الحرث و المنفعة و المساكن بل المقتنطرة
بالذهب و الفضة الأموال التى تدخر ، فالقدرة و العمل فلا يقنطر بهما و ان قنطر طفى الميزان .
سنبحث ان شاء الله تعالى ميزان ما هو خارج من الأموال فى كتاب الثالث و الرابع .

٢٥ الخراج

و الخراج يدعو الى معيشة ضئيلة كما قال تعالى : " و من أعرض عن ذكرى فان له معيشة ضئيلة " (١٢٤/٢٠) وقال تعالى : " قالوا يا ذا القرنين ان يأجوج و مأجوج مفسدون فى الأرض فهل نجعل لك خرجا على ان تجعل بيننا و بينهم سدا " (٩٤/١٨) و قال تعالى : " أم تستلهم خرجا فخراج ربك خير و هو خير الرازقين " (٧٢/٣) و قال تعالى : " أم تستلهم أجرا فهم من مفرم مثقلون " (٤٠/٥٣) و الأجر لمصالح العامة خراج •

٢٦ بيت المال

و ان لم يوجد فى البيت الذهب فاذن الفضة تستبدل بالذهب الاجنبى كما قال تعالى : " و ان تتولوا يستبدل قوما غيركم ثم لا يكونوا أمثالكم " (٣٨/٤٧) و مشقة حمل الفضة الى بلد آخر يدعو الى الفقر كما قال تعالى : " و من أعرض عن ذكرى فان له معيشة ضئيلة " (١٢٤/٢٠) •

٢٧ السلف والربا

اجتماع البيع بالسلف مبيحة قبل السعى وطغيان في الميزان والربا بيع بالسلف ولذا قال تعالى : «الان تكون تجارة حاضرة تديرونها بينكم فليس عليكم جناح الا تكتبوها» (٢٨٢/٢) وقال تعالى : « وان كنتم على سفر ولم تجدوا كاتباً فرهان مقبوضة » (٢٨٣/٢) وقال تعالى : « وأحل الله البيع وحرم الربوا » (٢٧٥/٢) والبيع يدا بيد والربا بيع بالسلف وقال تعالى : « انما النسيئ زيادة في الكفر » (٣٧/٩) فالقرض تأخير الأكل لكسب الغير والربا تأخير الكسب لأكل الغير وهذا حرام كما قال تعالى : « وذرّوا ما بقى من الربوا ان كنتم مؤمنين » (٢٢٨/٢) .

٢٨ الاجر

والأجرة غرم يثقل المعيشة والكسب لأن فيه تقديم الأكل على الحصاد كما قال تعالى : « أم تسئلهم خراجاً فخراج ربك خير وهو خير الرازقين » (٧٢/٣٣) وقال تعالى : « أم تسئلهم أجراً فهم من مغرم مثقلون » (٤٠/٥٢) وقال تعالى : « قل ما أسئلكم عليه من أجر وما أنا من المتكلفين » (٨٦/٣٨) وقال تعالى : ولتنظر نفس ما قدمت لقد « (١٨/٥٩) أي ناظراً إلى حصاده وقال تعالى : « ثم يأتي من بعد ذلك سبع شداد يأكلن ما قدمت لهن » (٤٨/١٢) وقال تعالى : «فأتوا حرثكم أنى شئتم و قدموا لأنفسكم » (٢٣٣/٢) وقال تعالى : كلا بل تحبون العاجلة « (٢٠/٧٥) » و تذرّون الآخرة « (٢١/٧٥) » فالأجر عاجلة والثمن آجلة .

٢٤ الورق غشوشا

و الورق من غير الذهب والفضة طفيان في الميزان لأنه كتاب الدين بلا عيب كما قال تعالى :
" والسما رفعها و وضع الميزان " (٧/٥٥) " الاتطفوا في الميزان " (٨/٥٥) " وأقيموا الوزن
بالقسط ولا تخسروا الميزان " (٩/٥٥) وقال تعالى : " وليكتب بينكم كاتب بالعدل *** وليتق
الله ربه ولا يبغض منه شيئا " (٢٨٢/٢) وقال تعالى : " وما ننزله الا بقدر معلوم " (٢١/١٥) •

٢٣ الكنز

و السمر بمقدار الفضة والسعى والعيشة بدولته بين الناس لان الفضة كتاب الدين عند
التجار ودولته هو بيع وشراء وبه سعى وعيشة فلذا حرم الكنز كما قال تعالى : " ليأكلون
أموال الناس بالباطل *** (هم) والذين يكتزون الذهب والفضة ولا ينفقونها في سبيل الله "
(٢٤/٩) وقال تعالى : " كي لا يكون دولة بين الأغنياء منكم " (٧/٥٩) اي يكون دولة بين الناس

٢١ التسعير

والتسعير للناس طغيان الميزان لأن السعر يستقر فيما يتساوى فيه العرض والطلب
أي السعى والعيشة فالغلاء يدعو إلى الكساد والانحنا* يدعو إلى القسط كما قال تعالى :
" من ذا الذي يقرض الله قرضا حسنا فيضاعفه له أضعافا كثيرة والله يقبض ويبسط "
(٢٤٥/٢) وقال تعالى : " الله يبسط الرزق لمن يشاء ويقدر " (٢٦/١٣) وقال تعالى :
" يا أيها الذين آمنوا لا تأكلوا أموالكم بينكم بالباطل إلا أن تكون تجارة عن تراض منكم "
(٢٩/٤) وقال تعالى : " وإن من شيء إلا عندنا خزائنه وما ننزله إلا بقدر معلوم " (٢١/١٥)
فتذكيره يدل على أن القدر لا يعلم إلا بالرضى *

٢٢ الضريبة نقدا ومن الكسب

الزكاة بالورق تفسد الميزان لأن الفضة تنقص إذا كثر المال وقت الحصاد ، وكذا أخذ الشيء
من السعى لأن السعى لا يؤخذ بنفسه وكذا أخذ الشيء من مال بمال آخر ، كل هؤلاء طغيان
كما قال تعالى : " لا يكلف الله نفسا إلا وسعها " (٢٨٦/٢) فالوسع بالوجود لا بالعدم وقال
تعالى : " خذ من أموالهم صدقة " (١٠٣/٩) فلم يقل من سعيهم أو من كسبهم وقال تعالى :
" وآتوهم من مال الله الذي آتاكم " (٢٣/٢٤) أي لا من غيره *

قال فوزي : ولا يجوز أخذ الجرة من مال من للصناعة لأنه طغيان في الميزان إنما يجوز الأخذ من
ما حصل بعد السعى والكسب . وقال فوزي : و يجوز دفع القيمة إذا رآه أحسن للمساكين *

١٩ القرض

و بالذهب و الفضة يتحقق التبادل بين المال و السعى في الناس و في الملك بلا رهان و في القرض بلا ملك كما قال تعالى : " ما أفاء الله على رسوله من أهل القرى فلله و للرسول و لذى القربى و اليتامى و المساكين و ابن السبيل كي لا يكون دولة بين الأغنياء منكم " (٧/٥٩) ، " لئن أقمتم الصلاة و آتيتم الزكاة و آمنتم برسلي و عززتموهم و أقرضتم الله قرضا حسنا لأكفرنَّ عنكم سيئاتكم " (١٢/٥) .

٢٠ الكتاب ثمنا

و الفضة كتاب لدين ككتب فيه ثمن فقط فلم يكتب فيه جنس الدين و لا من حق له و لا من حق عليه فماله هو من حق له و من رضى أداؤه فهو من عليه حق و ما رضى عنه هو جنسه و مقداره و من قبل الفضة فهو كان من هو حق عليه كما قال تعالى : " و سروه بثمن بخص دراهم معدودة " (٢٠/١٢) و هل يجوز اخراج كتاب قائم مقام الفضة او الذهب قلنا هذا ليس بمشروع (قال فوزي اى ليس بمعروف) في شريعتنا كما قال تعالى : " و ليملك الذى عليه الحق " (٢٨٢/٢) و في هذا هو مجهول و ان جاز بالقياس بقوله تعالى : " فابعثوا أحدكم بورقكم هذه الى المدينة فليُنظر أيها أركى طعاما فليأتكم برزقي منه " (١٩/١٨) .

١٧ الزكاة وميزان المعدن

و يقيم الميزان بأخذ زكاة المعدن أى شئ كان منهما: فعند قلة الفضة فالناس يؤتون زكاتهم ذهباً و يأخذون حقهم فضة و عندما كثرت الفضة يؤتون الزكاة فضة و يأخذون حقهم ذهباً و بذلك يتوازن السعر كما قال تعالى: " و لا ينفقونها " (٣٤/٩) بالمفرد و قال تعالى: " خذ من أموالهم صدقة " (١٠٣/٩) و قال تعالى: " يا أيها الذين آمنوا ان كثيرا من الأحبار و الرهبان ليأكلون أموال الناس بالباطل و يصدون عن سبيل الله " (٣٤/٩) و قال تعالى: " ذلك بأن الله هو الحق و أن ما يدعون من دونه هو الباطل " (١٦٢/٢٢) و قال تعالى: " وما كان النبي ان يغفل " (١٦١/٣)

١٨ توحيد المالين

و أخذ الزكاة من الأموال عينا يقيم الميزان كما قال تعالى: " خذ من أموالهم صدقة " (١٠٣/٩) و "من" فيه للتعميم و قال تعالى: " و الذين في أموالهم حق معلوم للسائل و المحروم " (٣٤/٧٠) و "في" فيه للطرف، و يتزايد المال و الفضة معا • ثم يتناقضان معا فلا يطفى الناس في الميزان كما قال تعالى: " الا تطفوا في الميزان " (٨/٥٥) فتجتمع أموال البيت و يسمى بدلها و هو أعلى من بدل السوق فتتناقص الأموال و يتزايد السعر و اذا بلغ الى الوسط فيقرر فيه لأن أموال البيت تباع بثمن مقدّر كما قال تعالى: " و ما ننزله الا بقدر معلوم " (٢١/١٥) أى بسعر معلوم •

١٥ السعر ومقدار الذهب

و على من يقوم ببيت المال أن يقدر ثمن الذهب بالفضة كما قال تعالى : " ليأكلون أموال
الناس بالباطل ... (هم) والذين يكتزون الذهب والفضة ولا ينفقونها في سبيل الله "
(٣٤/٩) فأفرد الضمير الراجع اليهما فعدهما متاعا واحدا فيجوز دفع زكاتها بأحد منهما
وفي النصاب يمدان معا وبذلك يوضع الميزان عند علو السعر فتعلو قيمة الذهب فيبيع
الناس ذهبهم ويتأعون به الفضة من البيت فتزداد الفضة في الناس و يسقط السعر *
وعند سقوطه فعكس كما قال تعالى : " و وضع الميزان لا تطغوا في الميزان " (٨/٥٥) وقال
تعالى : " و ما ننزله الا بقدر معلوم " (٢١/١٥) *

قال فوزي : يجوز دفع زكاة الذهب بالفضة *

١٦ الفضة في بيت المال

و يقدر ثمن الذهب مقارنا بقدر الناس أجمعين الاتنفض الفضة أو الذهب في البيت أو
في البلاد فلا يغل السعر كما قال تعالى : " لا تطغوا في الميزان " (٨/٥٥) وان كان
ثمن الذهب مقارنا بقدر الناس فيبقى الميزان لأن حمل الفضة من بلدة الى بلدة اخرى
لا يكون الا بضع الأنفس فلذا يجوز التفريق قليلا و به يوضع الميزان في البلاد عند المداخيل
أو القتال أو الفساد أو الأوقات الجدية أي الحصاد كما قال تعالى : " و ما ننزله الا
بقدر معلوم " (٢١/١٥) وقال تعالى : " و أتوا حقه يوم حصاده " (١٤١/٦) وقال تعالى : " *
و وضع الميزان " (٧/٥٥) وقال تعالى : " لا تطغوا في الميزان " (٨/٥٥) ومقدار الذهب والفضة
في البيت يقيم الميزان كما قال تعالى : " و تزودوا فان غير الزاد التقوى واتقون يا اولي
الالباب " (١٩٢/٢)

١٣ اموال الناس يوزن بالذهب

وان هـد في أرض فيبتاع من أرض مقيثا بالذهب كما قال تعالى : " ولما فتحو متاعهم وجدوا بضاعتهم ردت اليهم قالوا يا انا ما نبغى هذه بضاعتنا ردت الينا ونمير اهلنا ونحفظ انا و نزداد كيل بعير ذلك كيل يسير " (٦٥/١٣) • والبضع قطع من اللحم والبضاعة قطع من الذهب استعير من القطع وبانتقاص الذهب تعلق قيمته بالفضة فتباع الفضة ويعود الميزان كما قال تعالى : " والسماء رفعها ووضع الميزان ألا تظنوا في الميزان " (٨/٥٥) • والميزان بالابتغاء كما قال تعالى : " فانتشروا في الأرض وابتهوا من فضل الله " (١٠/٦٢) والفضل بالغيث •

• قال فوزي : قطعه واحدة من المال تقنن للتجارة •

١٤ السعر ومقدار الفضة

وتقنن الأموال بالذهب والفضة معا كما قال تعالى : " والقناطير المعنطرة من الذهب والفضة " (١٤/٣) وقال تعالى : " ولا ينفقونها " (٣٤/٩) و بازدياد الذهب أو الفضة في بيت المال يعاد الميزان فعند علو السعر تنقص الفضة ويزداد الذهب في البيت وعند انخفاضه تزداد وينقص • وبه يعود السعر الى ما كان كما قال تعالى : " وان من شيء الا عندنا خزائنه وما ننزله الا بقدر معلوم " (٢١/١٥) والبيت خزائنه تعالى هو ينزل الذهب والفضة منها للناس •

١١ ميزان بين الفضة والذهب

و يتزايد عدد الأنفس كما قال تعالى : " الذي خلقكم من نفس واحدة وخلق منها زوجها و بث منهما رجالا كثيرا و نسا " (١/٤) و يكسب الذهب و الفضة فيتزايدان بمثل ما تزايد الأموال كما قال تعالى : " و ما ننزله الا بقدر معلوم " (٢١/١٥) و حمل الأنقال من بلد الى بلد آخر يثق الأنفس كما قال تعالى : " و تحمل أنقالكم الى بلد لم تكونوا بالفيه الا بشق الأنفس " (٧/١١) و يخلق الله ما حمل عليه فيسهل البلوغ كما قال تعالى : " و آية لهم أنا حملنا ذريتهم في الفلق المشحون " (٤٢/٣٦) " و خلقنا لهم من مثله ما يركبون " (٤٢/٣٦) و قال تعالى : " لتركبوهما و زينة و يخلق ما لا تعلمون " (٨/١٦) فتتزايد الفضة اكثر من تزايد الذهب لا لا يتداخل بينهما كما قال تعالى : " بينهما يريخ لا يبغيان " (٢٠/٥٥) و قال تعالى : " و ما ننزله الا بقدر معلوم " (٢١/١٥) .

١٢ اموال القوم يوزن بالفضة

الفضة بين الناس تتوازن بأموالهم كما قال تعالى : " ولولا أن يكون الناس امة واحدة لجعلنا لمن يكفر بالرحمن لبيوتهم سقفا من فضة " (٣٣/٤٣) و كذا الأموال تتوازن بين الناس كما قال تعالى : " و معارج عليها يظهرون " (٢٣/٤٣) " و لبيوتهم أبوابا و سررا عليها يتكئون " (٣٤/٤٣) " و زخرفا و ان كل ذلك لما متاع الحياة الدنيا " (٢٥/٤٣) و كذا أمر بقوله تعالى : " فانتصروا في الأرض و ابتغوا من فضل الله " (١٠/٦٢) و قال تعالى : " اليوم أحل لكم الطيبات و طعام الذين أوتوا الكتاب حل لكم و تعاملكم حل لهم " (٥/٥) .

٩ الذهب في بيت المال

و يقنطر المال في القوم بالفضة كما قال تعالى : " و سرورهم بئس بئس درهم معدودة " (٢٠/١٢) و تقنطر الفضة بالذهب كما قال تعالى : " ليأكلون أموال الناس بالباطل ... (هم) و الذين يكتزون الذهب و الفضة و لا ينفقونها " (٢٤/٩) و أفرد الضمير الراجع اليها و بذلك يقنطر المال بهما معا كما قال تعالى : " القناطير المقنطرة من الذهب و الفضة " (١٤/٣) و هما انزلا بقدر ما يحتاج اليهما الانسان كما قال تعالى : " و ان من شيء الا عندنا خزائنه و ما ننزله الا بقدر معلوم " (٢١/١٥) .

قال نوري : ان متقدم عيّن الذهب و الفضة فكان مقتضاه تنجية الضمير فلم أفرد فاجاب المفسرون بأنه عائد على الكنوز المفهومة من السياق.

١٠ ثمن السوق

و كذا الأموال التي تقنطر بالذهب و الفضة انزلت بقدر معلوم كما قال تعالى : " و ان من شيء الا عندنا خزائنه و ما ننزله الا بقدر معلوم " (٢١/١٥) و هو معلوم بالثمن و قال تعالى : " و السما رفعتها و وضع الميزان " (٧/٥٥) ، " و أقيموا الوزن بالقسط و لا تخسروا الميزان " (٩/٥٥) ، " الا تظفوا في الميزان " (٨/٥٥) ، فان كثرت ثمن مال يكثر عرضه و ان قل يكثر طلبه كما قال تعالى : " قال ربنا الذي أعطى كل شيء خلقه ثم هدى " (٥٠/٢٠) و قال تعالى : " سبح اسم ربك الأعلى " (١/٨٧) " الذي خلق فسوى " (٢/٨٧) ، " و الذي قدر فهدى " (٣/٨٧) . * علا و اجتفض

٧ البيع بالفضة

و الثمن ورق كما قال تعالى : " فابعثوا أحدكم بورقكم هذه الى المدينة فلينظر ايها ازكى طعاما فليأتكم برزق منه " (١٩/١٨) و الورق بالدراهم هي الفضة* كما قال تعالى : " و شره بثمن بخص دراهم معدودة " (٢٠/١٢) و قال تعالى : " لياكلون أموال الناس بالباطل ٠٠٠ (هم) و الذين يكنزون الذهب و الفضة و لا ينفقونها في سبيل الله " (٣٤/٩) .
* المضروبة ، قال فوزى : بل مطبوعة

٨ بيع الفضة بالذهب

و الثمن في الناس كافة بالذهب كما قال تعالى : " و القناطير المقنطرة من الذهب و الفضة " (١٤/٣) و قال تعالى : " لياكلون أموال الناس بالباطل ٠٠٠ (هم) و الذين يكنزون الذهب و الفضة و لا ينفقونها في سبيل الله " (٣٤/٩) الذهب من الذهب ، يذهب من مدينة و يرجع الى مدينة اخرى و الفضة من الفضة تنفض في الناس و تقنطران بأموالهم .

قال فوزى : وسمى الذهب ذهباً لانه يذهب ولا يبقى و سميت فضة لانها تنفض اي تتفرق ولا يبقى .

٥ الاكل بعد الكسب

و يجب على من يسعى أن يعطى الجماعة ما يكسبه ثم يأخذ منهم ما يحتاج اليه تراخيا كما قال تعالى " وأن سعيه سوف يرى " (٤٠/٥٣) ثم يجزيه الجزاء الأوفى " (٤١/٥٣) وقال تعالى " يحق الله الربوا و يربى الصدقات " (٢٢٦/٢) وقال تعالى " وأقرضوا الله قرضا حسنا " (٢٠/٢٣) " سوف " و "ثم" للتراخي فيه ، و الربا تقديم الأكل على الكسب و القرض تأخير عنه عليه و قال تعالى "كلا بل تحبون العاجلة و تذرون الآخرة " (٢١/٢٥) و قال تعالى " و تزودوا " (١٩٧/٢) و قال تعالى " الذين يؤمنون بالغيب " (٢/٢) و قال تعالى " فأتوا حرثكم أنى شئتم و قدموا لأنفسكم " (٢٣٣/٢)

٦ بيع المال بالثمن

وما اخذوا منهم بدل ما آتوهم* هو الثمن كما قال تعالى : " و شروه بثمن بخس " (٢٠/١٢) ثم يعيده و يشتري به ما يحتاج اليه كما قال تعالى : " الذى اشتريه " (٢١/١٢) و قال تعالى : " لا نشتري به ثمنا ولو كان ذا قربى " (١٠٦/٥) الباء فيه دالة على أن الثمن جعل للانسان مطلوبا وهو آلة للطلب . كثرة الثمن يدعو الى البغى كما قال تعالى : " ولو بسط الله الرزق لعباده لبغوا فى الأرض و لكن ينزل بقدر ما يشاء " (٢٧/٤٢) . * قال فوزى : فى مقابلة ما اعطوهم

٣ المعيشة فى الناس

و منهم من يحب الخير من جبه السعى كما قال تعالى " لا يسألم الانسان من دءا * الخير " (٣٩/٤١)
وقال تعالى " ان الانسان لربه لكنود " (٦/١٠٠) " وانه على ذلك لشهيد " (٧/١٠٠) " وانه لحب العيب
لشديد " (٨/١٠٠) وقال تعالى " قل كل يعمل على شاكلته " (٨٤/١٧) وقال تعالى " وجعلنا النهار
معاضا " (١١/٧٨) وقال تعالى " ولقد مكناكم فى الارض وجعلنا لكم فيها معايش " (١٠/٧) وقال تعالى
" نحن قسمنا بينهم معيشتهم فى الحياة الدنيا " (٣٢/٤٣)

قال فوزى : والمؤمن يجب عليه الكسب والسعة للانفاق كما قال تعالى " لينفق ذو سعة من سعته " (٧/١٥)
والكافر : لو ملك غرائن الله لدام على بخله ومنحه كما قال تعالى " قل لو انتم تملكون
غرائن رجعة ربي اذا لانسكنتم حثية الانفاق " (١٠٠/١٧) وقال تعالى " لقد خلقنا الانسان فى احسن
تقويم " (٤/٩٥) وقال تعالى " انى جاءك فى الارض عليفة " (٣٠/٢) وقال تعالى " ولقد كرمتنا بنى
آدم " (٧٠/١٧)

٤ الاكل بقدر الكسب

فلذا الناس يحتاجون الى الملك مع أن الملك الحقيقي لله وحده و تملك الانسان مجاز كما قال تعالى
" و أتوهم من مال الله الذى آتاكم " (٣٣/٢٤) و قال تعالى " و يمددكم بأموال و بنين " (١٢/٢١)
و قال تعالى " ولا تأكلوا أموالكم بينكم بالباطل و تدلوا بها الى الحكام لتأكلوا فريقتا من
أموال الناس بالاثم و أنتم تعلمون " (١٨٨/٢) و قال تعالى " والحرمان قصاص " (١٩٤/٢)
و التملك بالسعى كما قال تعالى " ولا تكسب كل نفس الا عليها " (١٦٤/٦) " الا تزر وازرة وزر
اخرى " (٣٨/٥٣) " وان ليس للانسان الا ما سعى " (٣٩/٥٣) " و أن سعيه سوف يرى " (٤٠/٥٣) و قال
تعالى " وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون " (٥٦/٥١) وقال تعالى " ولا ينفقون نفقة صغيرة ولا
كبيرة ولا يقطعون وادبا الا كتب لهم " (١٢١/٩) وقال تعالى " وما لكم الا تنفقوا فى سبيل الله " (١٠/٥٧)
وقال تعالى " لن تنالوا البر حتى تنفقوا مما تحبون " (٩٢/٣)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين . الرحمن الرحيم . مالك يوم الدين . والصلاة والسلام على نبيه
الكريم .

١ المعيشة بالجماعة

أما بعد فمن يعيش بالجماعة يعمل فيهم و يعطيهم ما عمله ثم يأخذ منهم ما يحتاج اليه كما قال
تعالى " اياك نعبد و اياك نستعين " (٥/١) والكسب بالجماعة كما قال تعالى " لها ما كسبت
ولكم ما كسبتم " (١٣٤/٢) والمعيشة بالكسب كما قال تعالى " وأن ليس للإنسان الا ما سعى "
(٣٩/٥٣) وقال تعالى " وما من دابة في الارض ولا طائر يطير بجناحيه الا امم امثالكم " (٣٨/٦)
والميزان بالمال كما قال تعالى " و بعددكم باموال و بنين " (١٢/٧١) وقال تعالى " قال تزرعون
سبع سنين دأباً فما حصدتم فذروه في سنبله الا قليلا مما تأكلون " (٤٨/١٢) ثم يأتي من بعد
ذلك سبع عداد يأكلن ما قدمت لهن الا قليلا مما تحصنون " (٤٨/١٢) ثم يأتي من بعد ذلك
عام فيه يقات الناس و فيه يعصرون " (٤٩/١٢) وقال تعالى " نحن قسمنا بينهم معيشتهم في
الحياة الدنيا " (٣٢/٤٣) وقال تعالى " وجعلنا النهار معاشا " (١١/٢٨) وقال تعالى " ولقد مكناكم
في الارض وجعلنا لكم فيها مغايض " (١٠/٧)

٢ المعيشة في الدواب والطيور

والكسب بالقدر كما قال تعالى " وان من شئ الا عندنا خزائنه و ما ننزله الا بقدر معلوم "
(٢١/١٥) و منهم من لا يسأم عن السعى كما قال تعالى " فان استكبروا نالذين عند ربك يسبحون
له بالليل و النهار و هم لا يستثمون " (٣٨/٤١) فلا حاجة لهم الملك كما قال تعالى " و ما من
دابة في الارض الا على الله رزقها " (٦/١١)

قال فوزي : الكسب ما يتجرأه الانسان مما فيه اجتلاب نفع و تحصيل حظ ككسب المال كما قال تعالى
" انفقوا من طيبات ما كسبتم " (٢١٧/٢)

میزان الاسلام

المعدن

الذهب والفضة

سليمان قركله

NEŞRİYAT VE
MATBAACILIK

Akevler Sitesi, Pofat Cad.-Yedigöller/İZMİR Tel: 277757

YENİ BİR ÇAĞA DOĞRU...

Gam çekme, böyle gitmez bu devran,
Nihayet sonuncu durağa gelir.
Hasretle beklenen gelir mutlaka;
SULTAN FİKİR, ŞANLI OTAĞA GELİR.

Yırtılır güneşin kapkara zarı,
Dünyamız yepyeni bir çağa gelir.
Füzeler kağına döner ve nöbet,
Işıktan da hızlı BURAĞA gelir.

ÇİLE' den

Neşir Fash

...VE İŞTE 21. YÜZYILIN KİTAP SERİSİ !

**DÜNYADA
İLK DEFA!
HER KİTAP
ÜÇ BÖLÜM**

- * Konunun anlatımı
- * Riyazi tahliller (Matematik)
- * Şer'i tahliller (Fıkıh)

* İSLÂM'DA DENGİ

* میزان الاسلام

1. PARA
2. MAL
3. EMEK
4. YATIRIM
5. NÜFUS
6. TOPRAK

١. المعدن
٢. المال
٣. السعي
٤. العمارة
٥. الانفس
٦. الارض

* İSLÂM'DA BİÇİM

* شاکلة الاسلام

7. ÜRETME
8. BÖLÜSME
9. ÇALIŞMA
10. YAŞAMA
11. ALT YAPI
12. GÜVENLİK

٧. الکسب
٨. القسمة
٩. القرض
١٠. الزکاة
١١. الوقف
١٢. العاقلة

20 Lira

میزان الاسلام

"PARA"

İSLÂM'DA DENGİ

Süleyman Karagülle

1